

**SEYYİD İBN TAVUS**

**LUHUF**  
**İMAM HÜSEYN (Ə)-İN HƏYATI**

Tərcümə edini: **Mahir Bəylərzadə**

**Bakı-2007**

**Kitabın adı:**  
**Müəllif:**  
**Tərcümədən:**  
**Nəşrədən:**  
**Çapxana**  
**Çapnövbəsi:**  
**Çap tarixi:**  
**Tiraj:**  
**ISBN/964-96679-0-3**

**İmam Hüseyn (ə)-in həyatı**  
**Seyyid ibn Tavs**  
**Mahir Bəylərzadə**  
**Mübahilə**  
**Besət**  
**Birinci**  
**2007**  
**5000**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ  
 الحمد لله المتجلي لعباده من أفعال أبواب المجلي  
 مراده بمنطق السنة والكتاب الذينزها ولياءه عندا  
 ر الغرور وسما بهما البانوا عالسرور ولم يفعل ذلك  
 بهم محابة لهم على الخلائق ولا إجلالهم إلى الجميلا  
 طر انقبلر فمنهم مقبول الالطافوا استحقاقا لما  
 سنا لأوصاف لمير ضلهمم التعلق بحبالا إلهام البلوف  
 قهمم التخلق كما لا أعمال الحنفر غتنفوسهم معنسد  
 واهو عرفتأرواحهم شرفر ضاهفصر فوا أعناق  
 قلوبهمم البظلهو عطفوا آمالهم منحوكر مهو فضله  
 .

***Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim***

**ÖN SÖZ**

Əlinizdəki bu kitab şəhidlərin ağası Hüseyn ibn Əli (ə)-in həyatı haqqında olan «Luhuf» kitabının ərəbcədən fars dilinə (və farscadan azərbaycan dilinə) tərcümə və şərhidir. «Luhuf» kitabının ən böyük İslam alimlərindən biri Seyyid ibn Tavus yazıbdır. Demək olar ki, «Luhuf» kitabı qeyd etdiyim mövzu haqqında yazılmış ən ətraflı, ən mötəbər, eyni zamanda kiçik həcmli bir kitabdır. Bu kitab kiçik həcmli olmasıyla yanaşı yüksək və diqqəti özünə cəlbədən qiymətli faktları əhatə edir. Hörmətli müəllif müxtəlif mövzuları bəyan edərək, ən mühüm məsələlərə toxunur. Halbuki, çox az kitablarda bu metodu müşahidə etmək olar. Əlbəttə bu kitab və onun görkəmli müəllifi haqqında bizim əlavə məlumat və tərif etdiyimiz yersizdir. Bu kitab üç hissədən ibarət olur aşağıdakı tərtibə əsasən tənzimlənib:

Birinci hissə: İmam Hüseyn (ə)-in təvəllüdündən Aşura gününə qədərki həyatın şərh;

İkinci hissə: Aşura günündə baş vermiş hadisələlərin şərh və şəhidlər haqqında;

Üçüncü hissə: İmam Hüseyn (ə) şəhid olandan sonra bütün baş vermiş hadisələr və Əhli-beytin (ə) Mədinə şəhərinə qayıtması haqqında.

## **BİRİNCİ HISSƏ**

### **İMAM HÜSEYN (Ə)-İN TƏVƏLLÜDÜNDƏN KARBALAYA GƏLDİYİ GÜNƏ QƏDƏRKİ DÖVR**

#### **İMAM HÜSEYN (Ə)-İN TƏVƏLLÜDÜ**

İmam Hüseyin (ə) hicri ilinin dördündə, şəban ayının beşinci gününün gecəsində; başqa sənədə əsasən, həmin ayın üçündə dünyaya göz açıbdır. Bəzi alimlərin dediyinə əsasən, o Həzrət hicrətin üçüncü ilində rəbiül-əvvəl ayının axırlarında anadan olub. İmam Hüseyin (ə)təvəllüd tarixi haqqında başqa rəvayətlər də mövcuddur. İmam Hüseyin (ə) anadan olan zaman Cəbrail min mələklə göz aydınlığa vermək və təbrik etmək üçün Allahın Rəsulunun (s) hüzuruna gəldilər. Fatimə (s.ə)<sup>1</sup> övladını atasının<sup>2</sup> yanına gətirdi. Peyğəmbər (s) uşağı görən kimi sevindi və onun adını Hüseyin qoydu.

#### **ÜMMÜL-FƏZLİN YUXUSU VƏ ONUN TƏBİRİ**

İbn Səd «Təbəqat» kitabında Abdulla ibn Bəkr ibn Həbib Səhmidən, o isə Hatəm ibn Sənədən belə nəql edir ki, Abbas ibn Əbdülmütəllibin həyat yoldaşı Ümmül-Fəzl dedi:«İmam Hüseyin (ə) təvəllüdündən qabaq, bir gecə yuxuda gördüm ki, Peyğəmbər (s) bədənindən bir tikə ət ayrılıb mənim ətəyimə düşdü. Bu yuxunun təbirini Allahın Rəsulundan (s) soruşdum. O Həzrət buyurdu: «Əgər gördüyün yuxu doğru yuxulardan olsa, tez bir zamanda qızım Fatimənin (ə) bir oğlu olacaq və süd vermək üçün onu sənə tapşıracam». Bir müddət keçdi. Günlərin bir günü Fatimə (s.ə)-in oğlu oldu. Onu mənə tapşırdılar. Onu Allahın Rəsulunun (s) yanına apardım. O Həzrət uşağı öz dizi üstünə qoyub öpməyə başladı. Bu zaman uşağın idrarından bir damcı Peyğəmbər (s) paltarına dəydi. Mən uşağı Peyğəmbərin (s) qucağından kobudcasına götürdüm. Uşaq ağladı. Allahın Rəsulu (s) qəzəbli şəxslər kimi buyurdu: «Yavaş ey Ümmül-Fəzl!Mənim paltarım yuyulub təmizlənəcək. Amma sən övladımı narahat etdin».

---

<sup>1</sup>İmam Hüseyin (ə)-in anası.

<sup>2</sup>Mühəmməd (s) peyğəmbər Fatimənin atasıdır.

Mən Hüseyn yerə qoydum. Su gətirmək üçün otaqdan çıxdım. Qayıdandan sonra gördüm ki, Allahın Rəsulu (s) ağlayır. Dedim: «Ey Allahın Rəsulu niyə ağlayırsınız?» Peyğəmbər (s) buyurdu: «Bir az bundan qabaq Cəbrail gəlib mənə xəbər verdi ki, ümmətim bu övladımı öldürəcək».

Mühəddislər<sup>1</sup> belə rəvayət edirlər: İmam Hüseyn (ə) ömründən bir il keçmişdir. Qanadlarını açmış müxtəlif sürətlərə və qırmızı çöhrəyə malik olan on iki mələk Allahın Rəsulunun (s) hüsrünə gəldilər. Onlar Peyğəmbər (s) ərz etdilər: Ya Mühəmməd (s) Qabilin Habilə zülm etdiyi kimi övladın Hüseynə də zülm edəcəklər. Habilə verilən savab kimi ona da savab veriləcək. Həmçinin, onu öldürənlərin əzabı Qabilin əzabı kimi olacaq. Bu zaman asimanlardaolan bütün mələklər Allahın Rəsulunun (s) hüsuruna gəlib, Hüseyn (ə)-in gələcəkdə öldürdüyü üçün o Həzrətə baş sağlığı verirdilər. Mələklər İmam Hüseyn (ə) şəhadətinin əvəzində Allah-Təalanın o Həzrət üçün təyin etdiyi savabı Peyğəmbərlərə (s) xəbər verir və İmam Hüseyn (ə) qəbrinin türbətini o Həzrətə göstərdilər. Peyğəmbər (s) həmin zaman buyurdu: «Ey Allah! Oğlum Hüseyni xar edənləri zəlil və xar et! Hüseynimi öldürənləri öldür və onu öz məqsədinə çatdırma!»

## **CƏBRAİLİN İMAM HÜSEYN (Ə)-İN ŞƏHADƏTİNİ XƏBƏR VERMƏSİ**

İmam Hüseyn (ə) iki yaşı var idi. Peyğəmbər (s) səfərə gedirdi. O Həzrət yolda birdən ayaq saxlayıb buyurdu:

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ<sup>2</sup>

Peyğəmbər (s) bunu deyib ağladı. Peyğəmbərdən (s) ağlamağın səbəbini soruşdular. O Həzrət buyurdu: «İndi Cəbrail Fərat çayının yaxınlığında olan yeri mənə xəbər verdi. O yerin adı Kərbaladır. Orada oğlum Hüseyn (ə) öldürəcəklər». Soruşdular: «Ey Allahın Rəsulu (s) onu kim öldürəcək?» Buyurdu: «Oğlum Hüseyn (ə) Yezid adında bir şəxs öldürəcək. Elə bil ki, indi Hüseynin (ə) öldürülən yeri və dəfn olunan məkanını öz gözümlə görürəm». Allahın Rəsulu (s) həmin səfərdən qəm-qüssə içində qayıtdı. Peyğəmbər (s) səfərdən qayıdandan sonra minbərə

<sup>1</sup> Hədis rəvayət edənlər.

<sup>2</sup> Hamımız Allahdan gəlmişik və Allaha tərəfinə qayıdacağıq.

çıxıb xütbə oxudu. Xalqa moizə etdi. Sonra sağ əlini İmam Həsən (ə) və sol əlini İmam Hüseyin (ə) başına qoydu, üzünü göyə tutaraq dedi: «Ya Allah! Mühəmməd sənin bəndən və Peyğəmbəridir. Bu iki nəfər isə mənim Əhli-Beytimin pakları və nəslimin seçilmişləridir. Bunlar ümmətin arasında mənim canişinlərimdir. Cəbrail mənə xəbər verdi ki, bu övladımı məzlumcasına öldürəcəklər. Ya Allah, şəhadəti onun üçün mübarək et! Onu şəhidlərin ağası et! Önu öldürənlər və xar edənlər üçün mübarək etmə!»

Allahın Rəsulu (s) öz sözünü bura çatdıranda məclisdə olanların nalə şivəni ucaldı. Peyğəmbər (s) buyurdu: «Siz onun üçün (İmam Hüseyin (ə) üçün) ağlayırsınız, amma ona kömək etməyib günah edəcəksiniz?»

Sonra Peyğəmbər (s) məsciddən xaric oldu. Bir neçə an keçdi. O Həzrət yenə də məscidə qayıtdı. Amma bu dəfə rəngi dəyişmiş, halı pozulmuşdu. Başqa bir xütbəni ağlar gözlərlə qiraət edib buyurdu: «Ay camaat! Mən sizin aranızda iki böyük şeyi əmanət qoyuram, biri Quran, o birisi isə mənim Əhli-Beytimdir. Onların hər ikisi mənim qəlbimin meyvəsi, həmçinin çanımdır və onları çox istəyirəm. Quran və Əhli-Beytim«Kövsər» hovuzunun kənarında mənə qovuşana qədər birbirindən ayrılmayacaqlar. Bilməlisiniz ki, mən qiyamət günü bu iki böyük əmanətin yolunu gözləyəcəyəm. Mən sizdən yalnız Allahın göstərişinə əsasən, Əhli-Beytimin sevməyinizi tələb edirəm. Bəs çalışmalısınız ki, qiyamət günü mənimlə gördüyünüz zaman Əhli-Beytimin düşmənçiliyi ürəyimizdə olmasın və onlara zülm edənlərdən olmayın. Ağah olun! Qiyamət günü üç dənə bayrağın hər birinin altında ümmətimin bir dəstəsi yanıma gələcəklər. Birinci bayraq qara bayraqdır. Mələklər onu görəndə fəryad çəkəcəklər. Həmin bayraqların sahibləri mənim qarşımda duracaqlar. Mən onlardan soruşacağam: Siz kimsiz? Onlar mənim adımlı yaddan çıxartdıqları halda deyəcəklər: Mən ərəb və qeyri-ərəblərin Peyğəmbəri Əhmədam<sup>1</sup>. Onlar deyəcəklər: «Biz sənin ümmətindənik» Onlardan soruşacağam: «Məndən sonra Əhli-Beytim və Quranla necə rəftar etdiniz?» Deyəcəklər: «Qurana əhəmiyyət verməyib, onun göstərişlərinə əməl etmədik; Əhli-Beytini də nabud edib, yer üzündən götürmək istəyirik».

Bu zaman mən onlardan üz döndərəcəyəm. Onlar da susuz və qara simalarla məndən uzqlaşacaqlar. İkinci bayraq irəli gələcək. Birinci

---

<sup>1</sup> Məhəmməd peyğəmbərin asimandakı adı Əhməddir.

bayraqdan daha çox qara olcaq. Mən onlara deyəcəyəm: «Məndən sonra iki böyük əmanətimlə (Quran və Əhli-Beytimlə) necə rəftar etdiniz?» Cavab verəcəklər: «Quranla müxalifətçilik və Əhli-Beytini isə xar edib, onların əsir-yesir etdik». Onlara deyəcəyəm: «Məndən uzaqlaşın!» Onlar qara simalar və susuz dodaqlarla gedəcəklər. Üçüncü bayraq mənim yanıma gələcək. Bu bayrağın sahiblərinin sifətlərindən nur saçacaq. Mən onlardan soruşacağam: «Siz kimsiniz?» Deyəcəklər: «Biz tövhid kəlməsini deyənlər, təqvaəhli və Mühəmmədin (s) ümmətindənik. Biz haqq əhlinin davamçılarıyıq, bizim dinimizdə şək-k-şübhe olmayıbdır. Öz Allahımızın əziz kitabı Quranı əlimizdə tutub, onun haramını haram və halalını halal bildik. Peyğəmbərimiz Mühəmmədin (s) Əhli-Beytini sevib, onların köməyində əlimizdən gələni əsirgəməyib Əhli-Beytin düşmənləri ilə vuruşduq».

Mən onlara deyəcəyəm: «Sizə bəşarət verirəm ki, mən sizin Peyğəmbəriniz Mühəmmədəm (s). Siz indi bəyan etdiyiniz kimi dünyada həyat sürübsünüz. Sonra «Kövsər» hovuzundan onları sirab edəcəyəm. Onlar açıq və sevinclə dolu simalarla behiştə tərəf gedib, orada əbədi qalacaqlar».

## **MUAVİYƏNİN ÖLÜMÜ VƏ YEZİDİN MƏKTUBU**

Həmin gün sona catdı. Məclis əhli məsciddən getdilər. Amma Allahın Rəsulunun (s) sözləri onların qulaqlarında olduğu kimi qalmışdı. Hər bir məclis və yığıncaqda İmam Hüseyn (ə)-in şəhid olması haqqında söhbət gedirdi. Bu mövzu xalqın nəzərində çox böyük cəlvələndirdi. Onlar bu hadisənin necə baş verəcəyi haqqında fikirləşirdilər.

Müaviyə hicrətin 60-cı ilində, rəcəb ayında o dünyaya getdi. Yezid Mədinə şəhərinin hakim Vəlid ibn Ütbəyə məktub yazıb, ona fərman verdi ki, Mədinə camaatının hamısından, xüsusilə İmam Hüseyn (ə) onun üçün beyət alsın. Əgər İmam Hüseyn (ə) beyət etməsə onun başını bədənindən ayıraraq mənim üçün göndər. Vəlid Mərvanı öz yanına çağırdı. Mərvan bu məsələ haqqındakı fikrini soruşub, onunla məşvərət etdi. Mərvan dedi: «İmam Hüseyn (ə) heç vaxt Yezidə beyət etməyəcək. Əgər mən sənə yerində olsaydım və sənə əlində olan qüdrət mənim əlimdə olsaydı, gözləmədən Hüseyn (ə) öldürərdim». Vəlid dedi: «Əgər bu işi



görəcəyəmsə, arzu edirəm ki, ey kaş dünyaya gəlməyəydin və bu böyük cinayətə əl atmayaydın!»

Sonra Vəlid öz nümayəndəsini göndərərək İmam Hüseyn (ə)-ı evinə dəvət etdim. İmam Hüseyn (ə) öz Əhli-Beyt və dostlarından otuz nəfərlə birlikdə Vəlidin evinə gəldi. Vəlid Müaviyənin ölümünü o Həzrətə xəbər verəndən sonra İmam Hüseyn (ə)-a Yezidə beyət etməsini təklif etdi. İmam Hüseyn (ə) buyurdu: «Beyət mühüm məsələdir, onu gizləncə yerinə yetirmək olmaz. Sabah xalqı beyət etməyə dəvət edəndə bizə də xəbər verərsən».

Mərvan Vəlidə dedi: «Hüseyn (ə) sözünə qulaq asma və onun üzrünü qəbul etmə, əgər beyət etməsə öldür». İmam Hüseyn (ə) qəzəblənərək buyurdu: «Vay olsun sənə, ey bədnam qadının<sup>1</sup> oğlu! Sən mənim ölüm hökmümü verirənsən? And olsun Allaha, yalan danışdın və bu sözlə özünü zəlil və xar etdin». Sonra İmam Hüseyn (ə) üzünə Vəlidə tutub buyurdu: «Ey Vəlid! Biz nübuvvətin, Əhli-Beyt və risalətin mədəniyik. Biz həmin şəxslərlik ki, mələklər evimizə gel-get edirdilər. Allah-Təala bizə görə öz rəhmətini xalqın üzünə açdı və o bizim adımızlasona çatacaq. Amma Yezid fasiq, şarabxor, qan tökən və əxlaqsız bir adamdır. Mənim kimi bir şəxsiyyət Yezid kimi şəxsiyyətə beyət etməz. Lakin siz bu gecəni sübhə çatdırın, biz də gecəni sübhə çatdıraraq. Siz yaxşı fikirləşin, biz də fikirləşəcəyik ki, hansı birimiz xilafət məqamına layiqdir!»

İmam Hüseyn (ə) bu sözləri deyib Validin evindən getdi. Mərvan Validə dedi: «Mənim nəsihətimə qulaq asmayıb dediklərimin əksinə əməl etdin». Valid dedi: «Vay olsun sənə! Mənə nəsihət edirsən ki, din və dünyanı əlimdən verim?! And olsun Allaha, istəmirəm yer üzünün padşahlığı mənim olsun və mən Hüseyn (ə)-ı öldürüm. And olsun Allaha, inanmıram bir nəfər Hüseyn (ə)-ın qanını töksün. Əgər hər kəs bu cinayətə əl atsa, Allahın dərgahında yaxşılıqları çox az və onun bağışlanması həddindən artıq çətin olacaq. Allah-Təala ona tərəf öz rəhmət nəzərini salmayacaq və onu günahdan təmizləməyəcək. Belə bir şəxsə üçün böyük bir əzab hazırlanıbdır».

Həmin gecə keçdi. Sübh tezdən İmam Hüseyn (ə)təzə xəbər eşitmək üçün evdən çıxdı. Mərvan o Həzrəti küçədə görüb dedi: «Ey Əba Əbdilləh (İmam Hüseyn (ə) künyasıdır)! Mən sənə xeyrini istəyirəm. Mənim nəsihətimə qulaq assan, xoşbəxt olarsan». İmam Hüseyn

---

<sup>1</sup> Mərvanın anası zinakar qadın idi.

(ə) buyurdu: «Sənin nəsihətin nədir? De, eşitdim». Mərvan dedi: «Mən sənə təklif edirəm ki, Yezid ibn Müaviyə ilə beyət edəsən. Çünki, bu iş sənin dünya və axirətin üçün çox yaxşıdır». İmam Hüseyn (ə) buyurdu:

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

**«Hamımız Allahdan gəlmişik və Allaha tərəfinə qayıdacağıq».**<sup>1</sup> Bəs, belə isə gərək İslam dini ilə vidalaşaq. Çünki, Peyğəmbər (s) ümməti Yezidin padşahlıq və xilafətinə giriftar olublar. Mən cəddim Allahın Rəsulu (s)-dən eşitmişəm ki, buyurub:

الْخِلَافَةُ مُحَرَّمَةٌ عَلَى آلِ أَبِي سُفْيَانَ

**«Xilafət Əbu Süfyanın övladlarına haramdır!»**

İmam Hüseyn (ə) ilə Mərvanın arasında çoxlu söhbət getdi. Nəhayət, Mərvan qəzəblənib getdi.

## İMAM HÜSEYN (Ə)-İN ÖZŞƏHADƏTİNDƏN XƏBƏRDAR OLMASI

Müəllif deyir: Apardığım təhqiqata əsasən, İmam Hüseyn (ə) şəhid olmasından və qarşısına çıxan hadisələrdən xəbəri var idi. O Həzrət öz təklifini olduğu kimi yerinə yetirdi. Mən «Ğiyasu Sultanil-Vəralisukkanis-Səra» kitabında rəvilər (hədis rəvayət edənlər) adlarını yazmışam. Onlardan bir dəstəsi əllərində sənədlərə əsasən, Əbu Cəfər Mühəmməd ibn Babəveyh Qumidən bir hədis nəql edirlər. Həmin hədis İmam Sadiq (ə) öz hörmətli ata-babasından belə nəql edir: Bir gün İmam Hüseyn (ə) qardaşını İmam Həsən (ə) evinə daxil oldu. İmam Hüseyn (ə) qardaşını görən kimi ağlamağa başladı. İmam Həsən (ə) soruşdu: Nə üçün ağlayırsan? İmam Hüseyn (ə) buyurdu: «Sizə olunan zülm və sitəmlərə görə ağlayıram». İmam Həsən (ə) buyurdu: «Həqiqətən, gizlicə mənə zəhər verəcəklər və məni zəhərləyib öldürəcəklər. Bu cür mənə zülm edəcəklər. Amma ey Əba Əbdullah,

لَا يَوْمٌ كَيَوْمِكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ

sənin şəhid olduğun gün kimi aləmdə bir gün tapmaq olmaz. Çünki otuz min nəfər səni müasirəyə alacaq. Halbuki, onlar müsəlman və bizim

<sup>1</sup> «Bəqərə» surəsi, ayə 156.

babamız Mühəmmədin (s) ümmətindən olduqlarını iddia edəcəklər. Onlar sənin qanını tökmək, sənə hörmətsizlik, əhli-əyalını əsir etmək və mal-dövlətini qarət etmək üçün hazırlaşacaqlar. Bu zaman Allah-Təala öz lənət və nifrinini Bəni-Ümeyyəyə göndərəcək. Bütün varlıq, hətta səhradakı vəhşilər və deryadakı balıqlar sənin müsibətində ağlayacaqlar».

Alimlərdən necəsi mövcud sənədlərə əsasən, mənim üçün Ömər Nəssabədən bir hədis rəvayət etdi. Ömər Nəssabə nəşəb elmində yazdığı «Şafi» kitabında həmin hədis nəql edib. O, bu hədisin silsilə sənədini babası Mühəmməd ibn Ömərə çatdırır. Hədis belədir: «Atam Ömər ibn Əli ibn Əbu Talib (ə) mənim dayılarım (Əqilin övladları) üçün nəql edirdi ki, İmam Hüseyin (ə) Yezidlə beyət etmədi. O Həzrətin yanına getdim. Gördüm ki, təkdir. Həzrətə ərz etdim: «Canım sənə qurban, qardaşın İmam Həsən (ə) atası Əli (ə)-dan nəql edir ki,.... Sözümlü axıra çatdırmamış məni ağlamaq tutdu. Nalə-fəryadım ucaldı. İmam Hüseyin (ə) məni öz yanında oturub, buyurdu: «Qardaşım mənim ölümümü sənə xəbər verdi?» Ərz etdim: «Ey Peyğəmbərin övladı! Allah o günü göstərməsin». İmam Hüseyin (ə) buyurdu: «Səni and verirəm atanın haqqına, qardaşım sənə həmin xəbəri verdi?» Ərz etdim: «Bəli, əziz qardaşım, niyə öz canını qorumaq üçün Yezidə beyət etmədin?» İmam Hüseyin (ə) buyurdu: «Atam mənə buyurdu ki, Allahın Rəsulu (s) mənim və sənin şəhid olmağımızı xəbər verdi. Atam buyurdu ki, mənimlə sən qəbirin bir-birinə yaxın olcaq».<sup>1</sup>

Sonra İmam Hüseyin (ə) mənə buyurdu: «Elə bilirsən ki, sən biddiklərini mən bilmirəm? And olsun Allaha, heç vaxt xar və zillət içində yaşamayacağam. Anam Fatiməyi-Zəhra (ə), ümmətin bizə etdiyi zülm və sitəmlərindən öz atası Allahın Rəsuluna (s) şikayət edəcək. Fatiməyi-Zəhra (ə) övladlarına zülm edənlərin heç biri behiştə getməyəcəklər».

Müəllif deyir: Ola bilsin ki, düşəncəsi az olanların bəziləri şəhadətin (Allah yolunda şəhid olmağın) nə qədər böyük saədət və xoşbəxtçilik olduğunu başa düşmürlər. Bəlkə də bu çür adamlar bilirlər ki, -

وَلَا تُقْفُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ

<sup>1</sup> İmam Əlinin (ə) və İmam Hüseyin (ə) qəbri İraq ölkəsindədir. İmam Əli (ə) Nəcəf şəhərində və İmam Hüseyin (ə) Kərbalada dəfn olubdur.

«**Özünü öz əllərinizlə həlakətə atmayın**»<sup>1</sup> ayəsi şəhid olmağı, Allah yolunda ölməyi qadağan edir. Halbuki, bu cür deyil. Şəhadət insan üçün ən böyük səadətdir. İmam Sadiq (ə)-dan rəvayət edən «Məqtəl» kitabının müəlif, yuxarıda qeyd etdiyimiz ayənin təfsirində nəql edir ki, Əsləmdən belə rəvayət olunur: «Biz müharibələrin birində iştirak etdik. Müsəlmanlar döyüşmək üçün cərkəyə düzüldülər. Düşmənin də bizim qarşımızda öz cərgələrini tənzimlədi. Heç bir meharibədə bu cür uzun və enli cərgərəli görməmişdim. Rumlular öz şəhər divarlarına arxalanıb, müharibəyə hazırlaşdılar. Bu zaman müsəlmanlar cərgələrindən bir nəfər düşməyə hücum etdi. Müsəlmanlar dedilər:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَلْقَى نَفْسَهُ إِلَى التَّهْلُكَةِ

«Allahu Əkbər! Bu kişi öz əlləri ilə özünü həlakətə aldı». Orada olan Əbu Əyyub Ənsari müsəlmanların cavabında dedi: «Bu kişi düşməyə hücum edib şəhid olmaq istədiyi təqdirdə, siz bu ayəni ona tətbiq edirsiniz?! Halbuki, siz fikirləşdiyiniz kimi deyil. Dediğinizə isə bizim haqımızda nazil olub. Çünki biz gecə-gündüz Allahın Rəsuluna (s) kömək edir, öz ailəmiz və mal-dövlətimizdən əl çəkmişdik. O zaman bütün qazanclarımıza göz yummuşduq, yaşayışımız çətinləşmişdi, çox ağır vəziyyətə düşmüşdük. Ondan sonra bu qərara gəldik ki, Peyğəmbərə (s) kömək etməyib öz maddi vəziyyətimizi düzəldək. Bu zaman həmin ayə nazil oldu:

وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ

Ayənin mənası bundan ibarətdir ki, əgər Peyğəmbər (s)-a kömək etməkdən əl çəkib evlərinizdə otursanız, öz əllərinizlə özünüzü bədbəxtçilik və həlakətə salacaq və Allah-Təalanı öz əleyhinizə qəzəbləndirəcəksiniz. Bəs bu ayə, bizim gördüyümüz həmin işə görə nazil olub. Belə isə düşməyə həmlə edib öz dostlarını da təşviq edən şəxsə, həmçinin, şəhid olmaq və axirət savabına çatmaq üçün Allah yolunda cihad edən adama aid deyil».

Kitabın «Ön söz»ündə qeyd etdiyimiz kimi Allah övliyalı haqq yolunda nizə və qılınc yaralarından qorxmurlar. Bu kitabda nəql edəcəyimiz başqa mətləblər də həmin mövzunun həqiqətlərini aşkar edəcəkdir.

<sup>1</sup> «Bəqərə» surəsi, ayə 195.

## **İMAM HÜSEYNİN (Ə)-İN MƏDİNƏDƏN MƏKKƏYƏ HİCRƏTİ**

Mühəddislər İmam Hüseyin (ə) Valid ibn Ütbə və Mərvanla görüşünün şərhini nəql edəndən sonra yazırlar: Hicrətin 60-cı ili, şaban ayının üçü idi. İmam Hüseyin (ə) həmin gün səhər tezdən Məkkəyə tərəf yola düşdü. O Həzrət şaban ayının qalan günləri, ramazan, şəvval və zilqədə aylarını da Məkkədə qaldı. Abdullah ibn Abbas və Abdullah ibn Zübeyr İmam Hüseyin (ə)-ın hüzuruna gəlib, ərz etdilər: Siz Məkkədə qalın. O Həzrət buyurdu: «Mən Allahın Rəsulundan (s) aldığı göstərişə əməl edəcəyəm. İbn Abbas İmam Hüseyin (ə)-ın yanına getdi. O, yolda deyirdi «Va Hüseyin!» Sonra Abdullah ibn Ömər gəlib İmam Hüseyin (ə)-a ərz etdi: «Yaxşısı budur ki, zəlalətdə olan xalqı islah et və müharibəyə əl atma!» İmam Hüseyin (ə) buyurdu:

أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ مِنْ هَؤُلَاءِ الدُّنْيَا عَلَى اللَّهِ أَنْ رَأْسَ يَحْيَى بْنِ زَكَرِيَّا أُهْدِيَ إِلَيَّ بَغْيًا بَنِي  
إِسْرَائِيلَ

«Məgər bilmirsən ki, dünyada Allaha qarşı törədilən alçaq əməllərdən biri də Yəhya ibn Zəkəriyyənin başını Bəni-İsrailin zalımlarından biri üçün hədiyyə edilməsidir? Məgər bilmirsən ki, Bəni-İsrail gün çıxandan batana qədər yetimiş Peyğəmbər öldürür, sonra isə bazara gedib al-ver edir, sanki, heç bir cinayətə mürtəkiç olmayıblar? Amma Allah-Təala isə onlara tez bir zamanda əzab göndərməyib, möhlət verdi. Möhlət verəndən sonra onlardan şiddətli intiqam aldı. Ey Abdullah, Allahın qəzəbindən qorx və mənə kömək etməkdə əlindən gələni əsirgəmə».

## **KÜFƏ CAMAATININ İMAM HÜSEYN (Ə)-İ DƏVƏT ETMƏSİ**

Küfəlilər, İmam Hüseyin (ə)-ın Məkkə şəhərinə getməsi və Yezidlə beyət etməməyini eşitdilər. Onlar Süleyman ibn Sürəd Xəzainin evində toplaşdılar. Süleyman ibn Sürəd ayaqa qalxıb, çıxış etdi. Öz çıxışının sonunda Küfə xalqına müraciət edərək dedi: «Ey şüalər! Hamınızın bildiyi kimi, Müaviyə həlak oldu. Öz cəzasına çatmaq üçün Allahın hüsuruna getdi və gördüyü işlərin cəzasını çəkdi. Amma Müaviyənin oğlu Yezid

atasının yerində oturdu. Həmçinin bilirsiniz ki, İmam Hüseyn (ə) Yezidlə beyət etməyib, Bəni-Üməyyənin zalımlarının şərindən canını qurtarmaq üçün Allahın evinə (Kəbə) pənah apardı. Siz o Həzrətin atasının şüərlərsiniz. İmam Hüseyn (ə) bu gün sizin kömək və həmkarlığınıza ehtiyacı vardır. Əgər öz sözlünüz üstə durub İmam Hüseyn (ə)-a kömək edərək onun düşmənləri ilə vuruşacaqsınızsa, o Həzrətə məktub yazıb öz hazırlığınızı elan edin. Əgər süslük və tənəllik sizə üz verəcəksə, İmam Küfəyə dəvət edib aldatmayın».

Süleyman çıxışından sonra küfəlilər İmam Hüseyn (ə)-a aşağıdakı məzmununda məktub yazdılar:

«Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.Süleyman ibn Sürəd Xəzai, Müsib ibn Nəcbə, Rəfxət ibn Şəddad, Həbib ibn Məzahir, Abdullah ibn Vail, mömin və şüərlərin bir dəstəsinin tərəfindən İmam Hüseyn (ə)-ın hüzuruna salam ərz edirik. Salamdan sonra, Allaha şükür olsun ki, sənin və atanın düşməni həlak etdi. Həmin zalım, qan içən və zülmkar düşmən (Müaviyə) ümmətin haqqında əlindən alıb, zülm və sitəmlə hakimiyyəti qəsb etdi. Müsəlmanların beytul-malını öz əlinə keçirib, xalqın razılığı olmadan onlara hakimiyyət etdi. Pak insanları öldürüb, çirkin və napak şəxsləri saxladı. Allahın bütün nemətlərini cəbar, zülmkar hakimlərin ixtiyarında qoydu. Allahın rəhmətindən uzaq olsun, necə ki, Səməd Allahın rəhmətindən uzaq oldu. İndi bizim sizdən başqa İmam və rəhbərimiz yoxdur. Mübarək qədəmlərinizlə bizim şəhərimizə gəlməyiniz çox sevindirici haldır. Ümidvarıq Allah-Təala sizin vasitənizlə bizi səadət yoluna hidayət etsin. Küfənin valisi Nöman ibn Bəşir «darül-imarə»dədir (hökumət sarayı).Lakin biz onun cümə və camaatnamasında iştirak etmirik. Bayram günləri onunla birlikdə məscidə getmirik. Əgər bizim yanımıza gəlməyinizi eşitsək, Nömanı Küfədən çıxarıb Şama (indiki Suriya) göndərəcəyik. EyPeyğəmbərin övladı, salam olsun sənə və səninin atanın pak ruhuna! Vəssəlamu əleykə və rəhmətullahi və bərəkətu, və la hovla və la qüvvətə illa billahil-əliyyil-əzim».

Bu məktubu yazıb İmam Hüseyn (ə)-a göndərdilər. İki gün keçdi. Küfə camaatı təqribən yüz əlli məktub yazdılar. Onların hər birini bir, iki, üç ya dörd nəfər yazıb imzaladılar. Həmin məktubları bir neçə qasidə verib,İmam Hüseyn (ə)-a göndərdilər. Məktubların hamısı bir dənə məzmunu malik idi. Onların hamısı öz məktublarındaİmam Hüseyn (ə)-ı Küfə şəhərinə dəvət etmişdilər. Ammaİmam Hüseyn (ə) bu qədər

məktublarla yanaşı gözləyir və onların cavabını yazmırdı. Nəhayət, bir gündəaltı yüz məktub o Həzrətə yetişdi. Başqa məktublar da arası kəsilmədən o Həzrətin hüsuruna çatırdı. Bu məkrubların sayı on iki minə çatdı. Bunların hamısından sonra axıncı məktub Hani ibn Hani Səbii və Səid ibn Abdullah yazıb, İmam Hüseyn (ə)-a göndərdilər. Həmin məktubda yazılır: «Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim. Bu məktub İmam Hüseyn (ə) və atası Əmirəl-möminin (ə) şüaləri tərəfindən o Həzrətin hüsuruna göndərilir. Salamdan sonra bildiririk ki, xalq sizin yolunuzu gözləyir və sizdən başqa heç kəsi istəmirlər. Ey Peyğəmbərin oğlu, tez bir zamanda bizim yanımıza gəl. Çünki, bostanlar yaşıllaşmış, meyvələr yetişib, güllər çiçək açıb və yaşıl yarpaqlar ağaclara tərəvət bəxş edibdir. Bizim yanımıza tez gəl ki, öz hazır və silahlanmış qoşunun sənə intizarını çəkirsən. Vəssəlamu əleykə və rəhmətullahi və bərəkətuhi və əbikə min qəblik».

İmam Hüseyn (ə) məktubu gətirmiş iki nəfərdən soruşdu: «Bu məktubu kim yazıb?» Ərz etdilər: «Ey Peyğəmbərin övladı, bu məktubu Şəbsibn Rəbi, Həccar ibn Əbcər, Yezid ibn Haris, Yezid ibn Rübəym, Ürvə ibn Qeys, Əmr ibn Həccac və Mühəmməd ibn Əmər ibn Ətarud yazıblar».

## **MÜSLİM İBN ƏQİLİN KÜFƏYƏ SƏFƏRİ**

Bu zaman İmam Hüseyn (ə) ayaxa qalxıb rükn və məqamın arasında iki rükət namaz qıldı. O Həzrət bu mövzunun (küfəlillərin dəvəti) xeyirli olmasını Allahdan istədi. Sonra Müslüm ibn Əqili<sup>1</sup> çağıraraq, onu işin gedişindən xəbərdar etdi. İmam Hüseyn (ə) məktubların cavabını yazdı. Müslüm ibn Əqilə verib küfəlilərə göndərirdi. İmam Hüseyn (ə) məktubda Küfə camaatının dəvətini qəbul etməsinə vədə verib, yazmışdır: «Mən öz əmim oğlu Müslüm ibn Əqili sizin yanınıza göndərdim, təki, sizin məqsədinizi bilib mənə xəbər versin».

Müslüm məktubu alıb, Küfəyə gəldi. Küfəlilər İmam Hüseyn (ə)-in məktubunun yetişməsi və Müslümin gəldiyi üçün sevindilər. Müslüm Müxtar Əbu Übeydə Səqəfinin evinə apardılar. Şüalər Müslümlə görüşə gəldilər. Hər bir dəstə Müslümin yanına gələndə, o, İmam Hüseynin (ə) məktubunu onlar üçün oxuyurdu. Məktubu eşidənlər şövlərindən ağlayır

---

<sup>1</sup> Müslüm ibn Əqili İmam Hüseyn (ə)-in əmisi oğludur.

və İmam Hüseyn (ə)-la beyət edirdilər. Nəhayət, on səkkiz min nəfər o Həzrətlə beyət etdi.

### **İBN ZİYAD KÜFƏNİN VALİSİ OLUR**

Abdullah ibn Müslüm Bahili, Əmarət ibn Vəlid və Ömər ibn Səd Yezidə məktub yazıb, Müslümin gəlməyini ona xəbər verdilər. Onlar məktubda yazdılar ki, Nöman ibn Bəşiri işdən çıxarıb, Küfə şəhəri üçün başqa bir vali təyin etsin. Həmin zaman Übeydullah ibn Ziyad Bəsrənin valisi idi. Yezid məktub yazıb, Küfənin rəhbərliyini də ibn Ziyada tapşırırdı. Yezid İmam Hüseyn (ə) və Müslümün fəaliyyətini məktubda qeyd edib, ibn Ziyada hökm verdi ki, Müslümi tutub öldürsün. İbn Ziyad məktubu oxuyandan sonra Küfəyə getməyə hazırlaşdı. İmam Hüseyn (ə) Bəsrə şəhərinin böyük şəxsiyyətlərindən bir dəstəsinə, o cümlədən Yezid ibn Məsud Nəhlili, Münzir ibn Carud Əbdiyə məktub yazıb, onları öz köməyinə və əmrinə itaət etməyə dəvət etdi. İmam öz qulamı Süleymanla onlar üçün məktub göndərdi.

Yezid ibn Məsud məktubu oxuyandan sonra Bəni-Təmin, Bəni-Hənzələ və Bəni-Səd qəbilələrini bir yerə toplayıb dedi: «Siz mənə necə tanıyırsınız və sizin nəzərinizdə mən necə insanam? Dedilər: «And olsun Allaha, çox böyük hörmətli bir şəxsiyyətsən. Sən qəbilənin dirəyisən. Ən böyük iftixar sənə məxsusdur. Bütün adamlardan şərəfətli və hamıdan üstünsən». Yezid ibn Məsud dedi: «Mən bir məsələ haqqında məşvərət etmək və sizdən kömək istəmək üçün sizi buraya çağırıram».

Dedilər: «And olun Allaha, söz deməyə çəkinmirik və öz fikirlərimizi söyləyəcəyik. İndi siz öz sözünüzü deyin, biz də qulaq asaq». O dedi: «Ay camaat! Müaviyə öldü. And olsun Allaha, o, ən alcaq və qiymətsiz bir ölüdür. Onun həlakət və ölümü üçün əfsus etmək lazım deyil. Bilirsiniz ki, Müaviyənin ölümü ilə zülmün, günahın qapıları sındı, zülmkarlığın kökü yerindən qopdu. Müaviyə oğlu Yezidin xilafəti üçün xalqdan beyət aldı. O, elə güman edirdi ki, Yezidin xilafətini möhkəmlətməmişdir, lakin belə deyil. And olsun Allaha! Müaviyə oğlunu hökumətə çatması məqsədinə nail olmadı. Hiyləgərlərlə məşvərət etdi, lakin xar oldu. İndi isə Müaviyənin şərəbxor və zinakar oğlu Yezid onun yerində oturub, müsəlmanlara hökumət etməyi iddia edir. Müsəlmanların razılığı olmadan özünü xəlifə adlandırdı. Halbuki, Yezid helimsiz, səbirsiz və elimsiz bir



cahildir. O, haqqı nahaqdan seçə bilmir. Belə olan halda ümmətə necə rəhbərlik edə bilər?!

فَأُقْسِمُ بِاللَّهِ قَسَمًا مَبْرُورًا لِّجِهَادِهِ عَلَى الدِّينِ أَفْضَلُ مِنْ جِهَادِ الْمُشْرِكِينَ

Yəni: And olsun Allaha! Dini qorumaq üçün Yezidlə müharibə etmək, müşriklərlə cihad etməkdən daha yaxşıdır. Amma İmam Hüseyn (ə) sizisn Peyğəmbərinizin qızı Fatiməyi-Zəhranın oğludur. O Həzrətəsil-nəsəbli, şərəfətli və yaxşı fikirli insandır. İmam Hüseyn (ə) tərifə sığmaz fəzilətə və dərin elmə malikdir. O Həzrət xilafətə ən laiqli şəxsdir. Çünki, İslam dinində onun keçmiş parlaq, yaşı çox və Allahın Rəsulunun (s) ən istəklili övladıdır. İmam Hüseyn (ə) uşaqlarla mehriban və böyüklərə hörmət edir. O, ən yaxşı İmam və rəhbərdir. Allah-Təalao Həzrətin vasitəsi ilə höccəti sizin üçün tamamlayıb, səadət yolunu sizə göstərmişdir. Bəs, haqqın nuru qarşısında gözlərinizi yummayın və hidayət yolunu tanımadan batil quyulara düşməyin. Cəməl müharibəsində Səxr ibn Qeys sizin ətlərinizi xarlıq və zillət ləkələri ilə bulaşdırdı. Amma bu gün siz gərək Peyğəmbər (s) övladına kömək etməklə həmin ləkələri yuyasınız. And olsun Allaha! Hər kəs İmam Hüseyn (ə) kömək etməsə Allah-Təala onu övladlarını zəlil və qohum-əqrabalarının sayını azaldacaq. Bilməlisiniz ki, mən döyüş paltarımı geyib zirehlənmişəm. Hər kəs ölməsə ölcək, heç vaxt ölümdən qaçmaq insana nicat verməyəcək. Allah sizi bağışlasın, mənim sözlərimə yaxşı cavab verin».

Bəni-Hənzələ qəbiləsi söhbətə başlayıb dedilər: «Ey Əba Xalid! Biz sənə kamanın oxlarıyıq, hansı hədəfi nişan alsan, boş çıxmayacaq. Biz sənə tayfanın döyüşçüləri və fədakarlarıyıq. Hansı müharibəyə bizi göndərsən qələbə çalacaqsan. And olsun Allaha, hansı qorxulu işi yerinə yetirmək istəsən, biz də sənə ilə olacağıq və hansı çətinliklə qarşılaşsan biz də sənə ilə yanaşı həmin çətinliyin müqabilində duracağıq. And olsun Allaha, öz qılınclarımızla sənə kömək edəcək və bütün vücudumuzla sənə qoruyacağıq. Hər nə istəyirsən et, biz də sənə müdafiə edəcəyik».

Bəni-Hənzələ qəbiləsindən sonra Bəni-Səd qəbiləsi söhbəti davam etdirib dedilər: «Ey Əba Xalid! Bizim üçün hər şeydən pis sənə ilə müxalifətçilik etmək və sənə fərmanından çıxmaqdır. Amma Səxr ibn Qeys bizə əmr ediblər ki, müharibə etməyin. Biz də onun sözünü yerə salmayıb indiyə qədər müharibə etməmiş və öz izzətimizi qorumuşuq.

İndi ki belədir, məşvərət etmək üçün bizə möhlət ver. Məşvərət edəndən sonra öz fikrimizi sizə deyəcəyik».

Bu zaman Bəni-Təmin qəbiləsi sözə başladı: «Ey Əba Xalid! Bizsənin tayfandan və səninlə həmpeymanıq. Əgər qəzəblənsən biz də qəzəblənəcəyik və səfərə getsə biz də səninlə gedəcəyik. Əmr və fərman vermək sənindir. Əmr et əməl edək, fərman ver itaət edək».

Yezid ibn Məsud üzünü Bəni-Səd qəbiləsinə çevirib dedi: «Ey Bəni-Səd tayfası! And olsun Allaha, əgər İmam Hüseyn (ə)-a kömək etsəniz Allah-Təala heç vaxt qan tökmə və fitnəkarlığı sizin aranızdan götürməyəcək, həmişə bir-birinizlə müharibə edəcəksiniz».

Sonra Yezid ibn Məsud İmam Hüseyn (ə)-a aşağıdakı məktubu yazdı: «Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim. Sizin məktubunuzu ziyarət etdim. Başa düşdüm ki, sizə itaət etməkdən bəhrələnməyim üçün mən öz köməyinizə çağırmırsınız, təki, sizin vasitənlə səadətə çatdım. Həqiqətən, Allah-Təala yer üzünü nicata, səadətə hidayət edən və xeyirli şəxslərsiniz qoymur. Siz xalq üçün Allahın höccəti və yer üzündə Allahın əmanətisiniz. Siz pak Əhmədin şəcərəsindəsiniz ki, onun əsl Mühəmmədin peyğəmbər(s) və budaqları sizsiniz. Bizim yanımıza gəl! Çünki, mən və Bəni-Təmin tayfası sizə kömək etmək üçün hazırıq. İndi vonların sizə kömək etmək üçün olan şəvqləri, susuz dəvələrin bir-biri ilə ötüşərək su içmək üçün olan şövqlərindən də çoxdur. Bəni-Sədi də sizə kömək etmək üçün hazırlamışam və onların kinli ürəklərini öz atəşli, moizəli sözlərimlə yumuşam».

İmam Hüseyn (ə) bu məktubu oxuyandan sonra çox sevindi. O Həzrət Yezid ibn Məsudu dua edərək buyurdu: «Allah-Təala qiyamətin günü qorxulu, vəhşətli gündə səni qoruyub əziz, qiyamətin şiddətli susuzluq günündə sirab etsin».

Yezid ibn Məsud İmam Hüseyn (ə)-ın hüsuruna getmək və o Həzrətə kömək etmək üçün hazırlaşdı. Lakin, Bəsrədən çıxıb bir müddət hərəkət edəndən sonra İmam Hüseyn (ə)-ı şəhid olmasını eşitdi. O, çox ağlayıb, həddindən artıq narahat oldu. Yezid ibn Məsud İmam Hüseyn (ə)-ın məktubunabı cür cavab verdi. Lakin, Münzir ibn Carud İmam Hüseyn (ə)-ın məktubu görəndə elə bildi ki, İbn Ziyad onu imtahan etmək istəyir və bu məktubu o özü yazıb göndərmişdir. Buna görə də məktubu və məktub gətirəni İbn Ziyada təhvil verdi. İbn Ziyad dərhal qasidi dardan asdı. Sonra minbərə çıxıb çıxış etdi. O, öz çıxışında Bəsrə camaatını

müxalifətçilikdən çəkirdi. İbn Ziyad həmin gecə Bəsrədə qaldı. Səhəri gün qardaşı Osman ibn Ziyada öz yerinə təyin edib, tələsik Küfəyə tərəf yola düşdü. O, Küfənin yaxınlığında dayandı. Günəş batana qədər orada gözlədi. Günəş batandan sonra Küfəyə daxil oldu. Qaranlıq olduğu üçün Küfə camaatı elə bildilər ki, gələn İmam Hüseyin (ə)-dır. Onlar sevinclərindən öz dərilərinə sığır və bir-birindən müştuluq alırdılar. Küfə camaatı ibn Ziyada yaxınlaşdılar. Onun ibn Ziyad olduğunu bilib qəm-qüssə içində, kor-peşman evlərinə qayıtdılar.<sup>1</sup> İbn Ziyad isə (xalqın bu işindən qəzəblənmiş halda) «darül-imarə»yə gedib gecəni orada qaldı.

Səhər açıldı. İbn Ziyad saraydan çıxdı. O, minbərə çıxıb camaat üçün söhbət etdi. Öz çıxışında Yezidlə müxalifətçilik etmək istəyənləri qorxudub, ona itaət edənlərə yaxşılıq vədəsi verdi.

### **MÜSLİM HANİNİN EVİNƏ PƏNAH APARIR**

Müslüm ibn Əqili, İbn Ziyadın Küfəyə gəlməsi xəbərini eşitdi. Müslüm, İbn Ziyadın onun Küfədə olduğundan xəbər tuta biləcəyindən təşviş etdi. Çünki İbn Ziyad Müslümin Küfədəki fəaliyyətlərinin qarşısını ala bilərdi. Buna görə də Müslüm Muxtarın evindən çıxıb Haninin evinə getdi. Hani onu öz evində gizlətdi. Bu hadisədən sonra şiələr artıq Haninin evinə get-gəl edirdilər. İbn Ziyad Müslümin yerini öyrənmək üçün bir neçə casus təyin etmişdi. O, Müslümin yerini öyrəndi. İbn Ziyada Mühəmməd ibn Əşəsi, Əsma ibn Xaricəni və Əmribn Həccaçı öz yanına çağıraraq dedi: «Nə üçün Hani bizimlə görüşməyə gəlmir?» Onlar dedilər: «Bilmirik, amma deyirlər ki, Hani xəstədir». İbn Ziyad dedi: «Eşitmişəm Hani sağalıbdır və evinin qabağında küşədə oturur. Əgər bilsəm xəstədir, onu yoxlamağa gedəcəyəm. Əvvəl siz gedib ona deyiniz ki, bizim haqqımızı tapdalamasın və bizimlə görüşməyə gəlsin. Çünki, onun kimi şərəfətli insanın məndən uzaqlaşmasını istəmirəm».

Həmin üç nəfər axşam Haninin evinə getdilər. Onlar Haniyə dedilər: «Nə üçün İbn Ziyadla görüşməyə gəlmirsən? Halbuki, İbn Ziyad sənə hal-əhvalını bizdən soruşur. İbn Ziyada dedi ki, əgər Hani xəstə olsa, onun əyadətində gedəcəyəm. O, eşidibdir ki, axşamlar keçədə otursan və onunla görüşməyə getmədiyin üçün naratdır. Qüdrətli şəxs sənə kimi

---

<sup>1</sup> İbn Ziyad bu işi ilə Küfəlilərin İmam Hüseyin (ə)-a olan məhəbbətlərini yoxlamaq istəyirdi.

qəbilə başçısının etinasızlığına dözə bilməz. Allaha and veririk ki, atını minib bizimlə onun görüşünə gedəsən».

Hani paltarını dəyişib öz atına mindi və onlarla İbn Ziyadın yanına getdi. «Darül-imarə» sarayına yaxınlaşdılar. Haninin ürəyinə nə isə dammışdı. O narahat idi. Buna görə də Həssan ibn Əsma ibn Xaricəyə dedi: «Qardaş oğlu, and olsun Allaha, mənim İbn Ziyaddan gözümlə su içmir. Bu haqda sən nə fikirləşirsən?» Həssan dedi: «Əmi, and olsun Allaha! Mənim sənə barəndə heç bir qorxum yoxdur, bu fikirləri başından çıxart».

Əlbəttə, Həssan, İbn Ziyadın Hanini nə üçün çağırdığını bilmirdi. Hani, İbn Ziyadın yanına getdi. İbn Ziyadın gözü Haniyə sataşan kimi dedi:

أَتَتَكَ بِخَائِنٍ لَكَ رَجُلًا

«Hər kəs sənə xəyanət etmək istəsə, onu öz ayaqları sənə yanına gətirəcək». <sup>1</sup> Sonra İbn Ziyad yanında oturan Şüreyh Qaziyə üzünü çevirib, Haniyə işarə edərək bu beyti dedi:

عَدِيرُكَ مِنْ خَلِيلِكَ عَنْ مُرَادٍ      أُرِيدُ حَيَاتَهُ وَ يُرِيدُ قَتْلِي

İbn Ziyadın Haniyə işarə edərək beyti oxumaqdan məqsədi bundan ibarətdir: «Mən Haninin yaşamağını istəyirəm, amma o, mənim ölümümü istəyir. O öz evində mənim əleyhimə iş görür». Hani dedi: «Ey əmir, bu sözlərdən məqsədin nədir?» İbn Ziyad qışqıraraq dedi: «Kəs səsini ey Hani! Bu nə deməkdir ki, öz evində Yezidin və müsəlmanların əleyhinə iş görürsən. Müslüm ibn Əqili öz evinə aparıb, onun üçün silah, döyüşçü hazırlayıb, onları öz evinin ətrafındakı evlərdə gizlədibsən?!» Hani dedi: «Mən bu cür iş görməmişəm». İbn Ziyad dedi: «Xeyir, sən bu işləri görürsən». Hani yenə də inkar etdi. İbn Ziyad: «Qulum Müəqqələ deyin ki, bura gəlsin».

Müəqqəl İbn Ziyadın casusu idi. O, Müslimin və onun dostları haqqındakı xəbərləri toplayıb, çoxlu sirlərini İbn Ziyada demişdi. Müəqqəlgəlib İbn Ziyadın yanında durdu. Bunu görən Hani başa düşdü ki, Müəqqəl casus imiş. Müəqqəl hiyə işlədərək Haninin evinə gedib, Müslümü orada görmüşdü.

<sup>1</sup> Bu ərəb dilində atalar sözüdür. Demək istəyir ki, xəyanətkar nə vaxtsa özü öz ələ-ayağı ilə tora düşəcək.

Hani dedi: «Ey əmir, and olsun Allaha! Mən Müslümü öz evimə dəvət etməmişəm. O, özü mənim evimə pənah gətiribdir. Mən də utandığımdan onu geri qaytara bilmədim və öz evimdə ona yer verdim. Buna görə də onu qorumaq mənim öhdəmə düşdü və onu qonaq kimi qəbul etdim. İndi ki, sən bu məsələni bildin, icazə ver gedim ona deyim ki, mənim evimdən çıxıb getsin. Hara istəsə getsin, təki, mən öz öhdəmdə olan vəzifəmi yerinə yetirim». İbn Ziyad dedi: «And olsun Allaha! Müslimi bura gətirməsən, səni heç yerə buraxan deyiləm». Hani İbn Ziyada kəskin və qətiyyətlə cavab verdi: «And olsun Allaha, mən heç vaxt Müslimi sənə təhvil verməyəcəyəm! Ey İbn Ziyad! Sən istəyirsən ki, öz qonağımı sənin əlinə verim və sən də onu öldürəsən?» Haninin cavabında qəzəblənmiş İbn Ziyad dedi: «And olsun Allaha, onu sənin əlinlə gətirdəcəyəm!» Hani dedi: «And olsun Allaha, mən onu gətirməyəcəyəm!»

Hani ilə İbn Ziyadın arasında şiddətli mübahisə getdiyi üçün Müslüm ibn Əmr Bahili dedi: «Ey Əmir! İcazə ver, mən özüm Hani ilə ayrıca söhbət edim». O, ayağa qalxıb Hanini «darül-imarə»nin başqa otağına apardı. İbn Ziyad onları görür və söhbətlərini eşidirdi. Müslüm ibn Əmr Haniyə dedi: «Ey Hani! Səni and verirəm Allaha, özünü ölüm ayağına vermə və öz qəbiləni müsibətə salma! And olsun Allaha, mən səni ölümdən qurtaracağam. Müslüm ibn Əqili bu camaatın əmisi oğludur. Onu öldürməyəcəklər və ona zərər yetirməyəcəklər. Sən Müslümü ibn Ziyada təslim et. Bu iş sənin üçün ar deyil. Çünki sən onu sultana təhvil verirsən, sultana təslim etmək nöqsan deyil». Hani dedi: «And olsun Allaha, bu iş məni rusvay edər. Müslüm mənim evimə pənah gətirib və o, mənim qonağımdır. Mən Peyğəmbər (s) övladını, İmam Hüseyin (ə)-in nümayəndəsini heç vaxt düşməni əlinə vermərəm. Halbuki, qolum qüvvətli və köməyim çoxdur. And olsun Allaha, əgər heç kəs mənə kömək etməsə, yalnız qalsam və məni öldürsələr də Müslümü düşməni təhvil etməyəcəyəm». Müslüm ibn Əmr Bahili ona and verməyə başladı və lakin Hani deyirdi: «And olsun Allaha, onu İbn Ziyada təslim etməyəcəyəm».

Bunu eşidən İbn Ziyad əsəbiləşib dedi: «Onu mənim yanıma gətirin!» Hanini onun yanına apardılar. İbn Ziyad dedi: «And olsun Allaha! Əgər Müslümü təhvil verməsən, başını bədənindən ayıracağam». Hani qeyzlə

dedi: «Əgər mənı öldürsən, evinin ətrafını qılınclar bürüyəcək».<sup>1</sup> İbn Ziyad dedi: «Ey biçarə, mənı qılınclarla qorxudursan?»

Hani elə fikirləşirdi ki, tayfası onun nə halda olduğunu biləcək. Səbir kasası dolmuş İbn Ziyad dedi: «Onu mənım yanına gətirin!» Hanini İbn Ziyadın qarşısında oturtdular. O, əlindəki ağacla Hanini döyməyə başladı. O gədər vurdu ki, Haninin burnu sındı, paltarı al-qana bulaşdı və üz-közü yaralandı. Nəhayət, ağac sındı. Bunu görən Hani əlini atıb qarovulçulardan birinin qılınıcı götürmək istədi. Lakin həmin qarovulçu Haniyə imkan vermədi və onun yaxasında tutaraq möhkəm saxladı. İbn Ziyad qışqırdı: «Onun əl qolunu bağlayın!» Hanini sürüyə-sürüyə «darül-imarə»nin otaqlarından birinə saldılar, otağın qapısını bağlayıb İbn Ziyadın fərmanı ilə bir neçə gözətçinin nəzarəti altında onu saxladılar. Bu zaman Əsma ibn Xaricə ya da Həssan ibn Əsma ayağa qalxıb dedi: «Ey əmir, bizə əmr etdin ki, Hanini sənın yanına gətirək, biz də onu gətirdik. Sən isə onun üz gözünü əzib, saqqalını qana buladın. İndi də onu öldürmək istəyirsən?» İbn Ziyad əsəbiləşib dedi: «Sən də bizim yanımızdasan?» O, əmr etdi ki, onu da döysünlər. Məmurлар onu susana qədər döydülər. Sonra əl qolunu bağlayıb zindana saldılar. Əsma ibn Xaricə (ya Həssan ibn Əsma) özünü bu halda görüb dedi:

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

**«Hamımız Allah tərəfindən gəlmişik və Allaha tərəfinə qayıdacağıq».**<sup>2</sup> O, Haninin «darül-imarə»yə daxil olmamışdan söylədiyi sözləri yadına salıb dedi: «Ey Hani! İndi mən öz ölümümü sənə xəbər verərəm».

Əmr ibn Həccacın qızı Rəviyə Haninin əyalı idi. Əmr ibn Həccac Haninin ölüm xəbəri eşitdi. O, Məzhəc tayfasının hamısını toplayıb, «darül-imarə»ni mühasirəyə alaraq uca səslə dedi: «Mən Əmr ibn Həccacam və bu cəmiyyət Məzhəc tayfasının döyüşçüləri, böyük şəxsiyyətləridir. Biz padşahın itaətindən boyun qaçırmayıb və müsəlmanlardan ayrılmamışıq. Lakin eşitmişik ki, bizim rəhbərimiz Hanini öldürüblər».

<sup>1</sup> Hani «Murad» qəbiləsinin rəhbəri idi və bu sözü ilə öz tayfasına arxalanırdı. Çünki, onun dörd min zirehli və səkkiz min piyad qoşunu var idi.

<sup>2</sup> «Bəqərə» surəsi, ayə 156.

İbn Ziyad onların «darül-imarə»ni mühasirəyə almasını və söhbətlərini eşidəndən sonra Şürey Qaziyə əmr etdi: «Get, Hanini gör və onun tayfasına de ki, Hani diridir!» Şürey, İbn Ziyadın əmrini yerinə yetirdi və onlara dedi: «Hani ölməyibdir. O, «darül-imarə»də ibn Ziyadın qonağıdır». Məzhəc tayfası Şüreyhə inanıb öz evlərinə qayıtdılar.

## **MÜSLİM İBN ƏQİLİN QIYAMI**

Haninin ölüm xəbəri Müslüm ibn Əqilə çatdı. Müslüm ibn Əqilə onunla beyət edənlərin hamısını bir yerə toplayıb, ibn Ziyadla müharibə etmək üçün evdən çıxdı. İbn Ziyada «darül-imarə» sarayına pənah apararaq onun qapılarını bağlatdırdı. Müslümin dostları ilə ibn Ziyadın qoşunu arasında şiddətli döyüş başladı. İbn Ziyad onların «darül-imarə»də bir yerdə olanlar sarayın başına çıxıb, Müslümün köməkçilərini qorxutmaq üçün deyirdilər, Şam (indiki Suriya) qoşunu Küfəyə gəlir. Həmin gün bu minval ilə sona çatdı, gecə oldu və hava qaraldı. Müslimin köməkçiləri yavaş-yavaş aradan çıxmağa başladılar. Onlar bir-birinə deyirdilər: «Nə üçün biz fitnə odunu alovlandırmaq? Yaxşısı budur ki, öz evimizdə oturaq, nə Müslümü qoşulaq, nə də ibn Ziyada. Allah-Təala özü onların işini həll edəcək». Hamı getdi. Müslüm yalnız on nəfər qalmışdı. Bu zaman Müslüm şam namazını qılmaq üçün məscidə getdi. Həmin on nəfərdə Müslümlə birlikdə getdilər. Belə bir vəziyyəti görən Müslüm qərib tək məsciddən çıxdı və Küfənin küçələrində sərgərdan halda yola düşdü.<sup>1</sup> Nəhayət, o bir qadının evinin qapısı yanında dayandı. Həmin qadının adı Tövə idi. Müslüm ondan su istədi. Tövə öz oğlu Bilalın yolunu gözləyirdi. Tövə su gətirdi və Müslüm suyu içdi. Sonra Müslüm qadından sığınacaq yeri istədi. Tövə Müslümün xaişini qəbul edib, ona öz evində yer verdi.

Tövənin<sup>2</sup> xain oğlu Müslüm onların evində olmasını ibn Ziyada xəbər verdi. İbn Ziyada Mühəmməd ibn Əşəsi çağırıb, Müslümü ələ keçirmək üçün onu bir dəstə döyüşçü ilə göndərdi. Onlar Tövənin evinə yaxınlaşdılar. Müslüm düşmənin atlarının ayaq səslərini eşidib döyüş paltarını geyərək öz atına mindi və onlarla döyüşməyə başladı. O,

---

<sup>1</sup> Çünki artıq Müslümin köməkçisi yox idi.

<sup>2</sup> Tövə mömin bir qadın idi. O, Müslümü tanıyandan sonra bildi ki, Müslümü öldürmək istəyirlər

düşmənin çoxunu həlak etdi. Mühəmməd ibn Əşəsi fəryad çəkdi: «Ey Müslüm! Sənin çanın amandadır (Özünü təslim et!)». Müslüm cavab verdi: «Hiyləgər və facir xalqın amanı, aman vermək deyil». Sonra Müslüm döyüşə başladı. O, döyüş zamanı Həmran ibn Malikn yazdığı aşağıdakı şeiri oxuyurdu:

|                               |                          |
|-------------------------------|--------------------------|
| و ان رأيت الموت شيئا نكرا     | أقسمت لا أقتل إلا حُرًّا |
| أو أخلط البارد سُخْنَا مُرًّا | أكره أن أخدغ أو أغرًّا   |
| أضربكم و لا اخاف ضرًّا        | كل امرئ يوما يلاقى       |

«And içmişəm ki, mərdcəsinə öləcəyəm. Əgər ölüm şərbətin acı və çətinliklə içsəm də azadcasına öləcəyəm. Heç kəs hiylə işlədib məni əsir edə bilməz. Həmçinin, sərin və şirin suyu acı su ilə qarışdırmaqdan xoşum gəlmir.(Yəni, müharibə meydanında şücaət və rəşadətimdən göz yumub özümü düşməne təslim etmərəm.)»

İbn Ziyadin qoşunundakılar dedilər:«Ey Müslüm! Mühəmməd ibn Əşəs sənə yalan demir və səni aldatmır».Müslüm onların sözüne etina etmədi. Nəhayət, Müslüminbədəninə vurulan qılınc və nizələrin yarası onu taqətdən saldı. Düşmən qoşunu öz hücumunu gücləndirdi. Bir nəfər namərdcəsinə nizə ilə Müslümü arxadan vurdu. Müslüm atdan yerə yaxıldı. Onu əsir etdilər vəİbn Ziyadın sarayına apardılar. Müslüm, İbn Ziyada salam vermədi. Qaravulçulardan biri dedi: «Əmirə salam ver!» Müslüm dedi: «Vay olsun sənin halına, o mənim əmirim deyil!» İbn Ziyad dedi: «Əhəmiyyəti yoxdur, salam versən də, verməsəndə səni öldürəcəyəm». Müslüm dedi: «Məni öldürməyin böyük bir məsələ deyil. Çünki səndən də çirkin adamlar məndən yaxşı şəxsiyyətləri öldürüblər. Bundan əlavə sən insanları namərdcəsinə öldürür, dözülməz vəziyyətdə onların qulaq, burunlarını kəsir və öz batinini aşkar edirsən. Öz düşməninə qələbə çalanda onunla qəddarcasına rəftar edirsən. Həqiqətən, səndən başqa heç kəs bu çür cinayətləri törətməyə hazır deyil». İbn Ziyad dedi: «Ey fitnə törədən günahkar, öz imamının əleyhinə qiyam edib müsəlmanların arasına ixtilaf salırsan?» Müslüm dedi: «Ey Ziyadın oğlu, yalan danışırısan, müsəlmanlar arasında Müaviyə ilə oğlu Yezid ixtilaf saldı, sən və atan Ziyad ibn Übeyd fitnə odunu alovlandırdınız. Ümüdvaram ki, Allah-Təala şəhadəti mənə qismət edəcək və məni insanların ən napakı öldürəcək». İbn Ziyada dedi: «Ey Müslüm, böyük məqamı arzu edirsən, amma Allah-Təala onu öz əhlinə qismət



edir». Müslüm dedi: «Ey Mərcanın oğlu, o məqamın əhli kimdir?» Dedi: «Yezid ibn Müaviyə!» Müslüm kinayə ilə dedi: «Əlhəmdulillah, mən razıyam Allah-Təala özü bizimlə sizin aranızda hökm etsin». İbn Ziyada dedi: «Güman edirsən ki, sənin hakimiyyətdə payın vardır?» Müslüm dedi: «And olsun Allaha, gümanım yox, yəginim vardır». Dedi: «Ey Müslüm, mənə de görüm nə üçün bu şəhərə gəlibsən və şəhərin nəzim-intizamını bir-birinə vurubsan?» Müslüm dedi: «Mən bu şəhərə ixtilaf salmaq və fitnəkarlıq üçün gəlməmişəm. Amma camaatın inamı budur ki, siz çirkin işlərə mürəkib olursunuz, yaxşı işləri əvəz, xalqın razılığı olmadan onlara hökmranlıq, Allahın göstəriş verdiyi işlərə camaatı vadar edirsiniz və xalqla İran və Rum padşahları kimi rəftar edirsiniz. Məhz buna görə də biz xalqı yaxşı işlərə dəvət etmək, əyri yollardan çəkəndirmək, onları Quranın və İslam Peyğəmbər (s) göstərişlərinə dəvət etmək üçün bu şəhərə gəlmişik. Bizim bu işləri görməyə ləyaqətimiz vardır».

Artıq Müslümin sözlərinə dözə bilməyən İbn Ziyad İmam Əli (ə), İmam Həsən (ə), İmam Hüseyin (ə) və Müslümə təhqiramaiz sözlər deməyə başladı. Səbri tükənmiş və bu sözləri eşitməyə təqəti olmayan Müslüm fəryad çəkib dedi: «Sən və atan bu təhqirlərə layiqsiniz. İstədiyini et, ey Allahın düşməni!»

## **MÜSLİM, HANİ VƏ ONLARIN ŞƏHADƏTİ**

İbn Ziyad Bəkr ibn Həmraya əmr etdi ki, Müslüm «darül-imarə»nin damına çıxarıb orada boynunu vursun. Müslüm gedə-gedə Allahı zikr edir, Allahdan bağışlanmağını istədi və Peyğəmbər (s) salavat göndərirdi. Damın üstündə dayandıqları vaxt Bəkr vəhşət burumuş halda damdan aşağı endi. İbn Ziyada dedi: «Sənə nə olub?» O dedi: «Ey əmir, Müslümü öldürən zaman qara üzlü, vəhşətli simalı bir kişi mənim qarşımda durub barmaqlarını çeynəyirdi. Mən onu görərkən indiyə qədər görmədiyim qorxu bütün vücudumu bürüdü». İbn Ziyada dedi: «Bəlkə Müslümin ölümü səni qorxuya salıbdır?» Sonra qaniçən İbn Ziyad Haninin gətirilməsini əmr etdi. Hanini öldürmək üçün İbn Ziyadın yanına gətirdilər. Bu zaman Hani deyirdi:

وامنحاه و أين منى مذبح واعشیرتاه و أين منى عشیرتی

«Mənim tayfam haradadır? Mənim qohum-əqrabam haradadır?»

Cəllad Haniyə dedi: «Boynunu qabağa əyl!» Hani dedi: «And olsun Allaha, canımın alınmasında səxavətli deyiləm və öz ölümümdə sizə kömək etməyəcəyəm. İbn Ziyadın Rüşeyd adında olan qulu qılıncını çəkib Hanini şəhid etdi».

İbn Ziyad Müslüm ibn Əqilin və Hani ibn Ürvənin şəhadət xəbərini yazıb Yezid üçün göndərdi. Bir müddətdən sonra onun məktubunun cavabı gəldi. Yezid ibn Ziyadın işlərinə görə ona təşəkkür edərək yazmışdı: «Mənə xəbər çatıbdir ki, İmam Hüseyn (ə) Məkkədən çıxaraq Küfəyə tərəf yola düşübdür. Amma sən görək mühakiməyə başlayıb intiqam alasan. Əgər şəhərdə hər kəsin müxalifətçiliyini hiss etsən, onu tutub zindana sal!»

## İMAM HÜSEYN (Ə) İRAQA DOĞRU HƏRƏKƏTİ

İmam Hüseyn (ə) hicrətin 60-cı ilində, zilhiccə ayının üçü, bəzi mənbələrə əsasən, zilhiccənin səkkizində Məkkə şəhərindən çıxdı. Bu zaman o Həzrət Müslümin şəhid olmasından xəbəri yox idi. Çünki, İmam Hüseyn (ə) Məkkədən çıxan günü Müslümi Küfədə şəhid etdilər. Rəvayət olunur ki, İmam Hüseyn (ə) İraqa tərəf hərəkəti qərara aldıqdan sonra xalqın qarşısında durub buyurdu:

الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ مَا شَاءَ اللَّهُ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ، خُطَّ الْمَوْتُ عَلَى أَدَمَ مَخَطَ الْقِلَادَةِ عَلَى جِيدِ الْفَتَاةِ، وَ مَا أَوْلَهُنِي إِلَى أَسْلَافِي اسْتِثْبَاقَ يَعْقُوبَ إِلَى يُوسُفَ، وَ خَيْرَ لِي مَصْرَعُ أَنَا لِأَقْبِيهِ، كَأَنِّي بِأَوْصَالِي تَقَطَّعَهَا عُسَلَانُ الْفُلُوتِ، بَيْنَ النَّوَائِسِ وَ كَرْبَلَاءَ فَيَمْلَأَنَّ مِنِّي أَكْرَاشاً جَوْفَاءً، وَ أَجْرِبَةً سَغْباً لَا مَحِيصَ عَنْ يَوْمٍ خُطَّ بِالْقَلَمِ، رَضَى اللَّهُ رِضَانَا أَهْلَ الْبَيْتِ، نَصْبِرُ عَلَى بَلَائِهِ وَ يُوقِنَا أَجَرَ الصَّابِرِينَ، لَنْ تَشُدَّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ لَحْمَةٌ هِيَ مَجْمُوعَةٌ لَهُ فِي حَظِيرَةِ الْقُدُسِ تَقْرَأُ بِهِمْ عَيْنُهُ، وَ يُنَجَّرُ لَهُمْ وَغْدُهُ، مَنْ كَانَ بَازِلاً فَيِنَّا مُهْجَتُهُ وَ مُوْطِناً عَلَى لِقَاءِ اللَّهِ نَفْسُهُ، فَلْيَرْحَلْ فَإِنِّي رَاجِلٌ مُصْبِحاً، إِنْ شَاءَ اللَّهُ

İmam Hüseyn (ə) Allah-Təalanı həmd səna edəndən sonraya Peyğəmbər (s)-a salavat göndərəndən sonra buyurdu: «Ölüm xətti Adəm övladları üçün çəkilibdir. Boyunbağının qızlar üçün zinət olduğu kimi ölüm də onların zinətidir. Yaqubun Yusifi görmək istədiyi qədər mən də öz ata-babamı görmək istəyirəm. Mənim şəhid olmağım üçün bir yer qərara alınıbdır və ora gedəcəyəm. Elə bil ki, Kərbala ilə Nəvəvisin arasında olan səhrada. Səhra canavarlarının öz ac qarınlarını doydurmaq üçün mənim bədənimin üzvlərini parça-parça edib yeməsini görürəm.

Bəli, taledən qacmaq olmaz. Allahın razılığına biz də razıyıq. Allah tərəfindən gələn bəlalara səbir edirik və Allah-Təala bizim əcrimizi verir. Biz Allahın Peyğəmbərinin (s) ürəyinin parasıyıq və o Həzrətdən ayrılmayacağıq, behiştə də onunla bir yerdə olacağıq. Beləliklə Allahın Rəsulunun (s) sevinciməli olacaq və Allah-Təala öz rəsuluna verdiyi vədəyə vəfa edəcək. Hər kəs bizim yolumuzda canından keçmək istəyir və Allahın görüşü ilə sevinirsə bizimlə gəlsin. Çünki, Allahın köməyi ilə biz sabah sübh çağı Məkkədən çıxıb yola düşəcəyik».

Əbu Cəfər Mühəmməd ibn Cərir Təbəri «Dəlailül-imamət» kitabında Əbu Mühəmməd Vaqidi və Zurarə ibn Xələcdən belə rəvayət edir: İmam Hüseyin (ə) İraqa getməmişdən qabaq biz o Həzrəti ziyarət etdik və küfəliklərin vəfasızlığını xəbər verdik. O Həzrətə ərz etdik: «Küfə xalqının ürəkləri sənə, amma qılıncı isə sənə əleyhinədir».

Mühəmməd ibn Müsənnə «Məqtəül Hüseyin» kitabında rəvayət edir ki, zilhiccə ayının səkkizində Əmr ibn Səid ibn As böyük bir ordunun müşayiəti ilə Məkkə şəhərinə daxil oldu. O, Yezid tərəfindən məmur idi və İmam Hüseyin (ə)-ı öldürmək məqsədi ilə gəlmişdi. Yezidin fərmanına əsasən, əgər o Həzrəti öldürə bilməsə, onunla müharibə etməli idi. Amma İmam Hüseyin (ə) həmin gün Məkkə şəhərindən getmişdir.

Həzrət İmam Gəfər Sadiq (ə) rəvayət edir ki, İmam Hüseyin (ə) Məkkədən getməmişdən bir gün qabaq Mühəmməd ibn Hənəfiyyə o Həzrətin hüzuruna gəlib ərz etdi: «Əziz qardaşım, sən əvvəllər küfəliklərin atamıza və qardaşımıza qarşı etdikləri məkr və hiyləni görmürsən. Qorxuram ki, onlar sizinlə də bu cür rəftar etsinlər. Əgər məsləhətdirsə, Məkkədə qalın, çünki siz xalq arasında ən hörmətli və əziz şəxssiniz». İmam Hüseyin (ə) buyurdu: «Qorxuram ki, Yezid ibn Müaviyə məxfi şəkildə mənə Allahın hərəmində şəhid etsin və mənim qanıma tökməklə Allah evini hörmətini sındırsın». Mühəmməd ibn Hənəfiyyə «Əgər bu cür etimal verirsinizsə, Yəmənə tərəf gedin. Çünki, orada sizin hörmətinizi saxlayacaqlar və Yezid sizə mane ola bilməyəcək. Ya da səhralara çəkilib orada qalın, bu halda heç kim sənə tapa bilməz». İmam buyurdu: «Sənə təklifin haqqında fikirləşəcəyəm».

## İMAM HÜSEYN (Ə)-İN KƏRVANININ MƏKKƏDƏN KÜFƏYƏ DOĞRU HƏRƏKƏTİ

İmam Hüseyin (ə) gecənin son saatında Məkkədən Küfəyə sarı yola düşdü. Mühəmməd ibn Hənəfiyyə bu xəbəri eşidib gəldi. O, İmam Hüseyin (ə)-in dəvəsinin yüyənindən yapışaraq ərz etdi: «Əziz qardaşım, bəs siz mənə söz vermədiniz ki, sənin təklifin haqqında fikirləşəcəyəm?» Həzrət buyurdu: «Bəli söz verdim». Mühəmməd ibn Hənəfiyyə ətz etdi: «Bəs nə üçün gedirdiniz?» İmam Hüseyin (ə) buyurdu: «Sən gedəndən sonra Allahın Rəsulunu (s) yuxuda gördüm, o Həzrət buyurdu:

يَا حُسَيْنُ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَخْرُجْ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ شَاءَ أَنْ يَرَكَ قَتِيلًا

«Ey Hüseyin, İraqa get, çünki, Allah sənin şəhadətini görmək istəyir». Mühəmməd ibn Hənəfiyyə dedi:

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

İndi ki, şəhid olmağa gedirsiniz, bəs nə üçün əhli-əyalı özünlə aparırsınız? İmam Hüseyin (ə) buyurdu: «Allahın Rəsulunun (s) buyurdu:

إِنَّ اللَّهَ قَدْ شَاءَ أَنْ يَرَاهُنَّ سَبَايَا

«Allah-Təala onları əsir olmuş halda görmək istəyir». Bu zaman Mühəmməd ibn Hənəfiyyə o Həzrətlə vidalaşıb qayıtdı.

Mühəmməd ibn Yəqub Kuleyni «Rəsail» kitabında Həməzə ibn Həmrəndən belə nəql edir: «Biz İmam Hüseyin (ə)-in Məkkədən getməsi və Mühəmməd ibn Hənəfiyyənin Həzrətlə getməməyi haqqında söhbət edirik. İmam Sadiq (ə) da həmin məclisdə idi və mənə buyurdu: «Ey Həməzə, sənün üçün bir hədis deyirəm, daha bu məclisdən sonra Mühəmməd ibn Hənəfiyyə haqqında bir də sual etmə: «İmam Hüseyin (ə) Məkkədən gedən zaman kağız istədi və həmin kağızda yazdı: «Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim. Bu məktub Hüseyin ibn Əli tərəfindən Bəni-Haşim tayfasıdır. Hər kəs mənimlə gəlsə, şəhid olacaq və hər kəs mənimlə gəlməsə, nicat tapmayacaq. Vəssalam».

## MƏLƏKLƏRİN İMAM HÜSEYN (Ə) KÖMƏYİNƏ GƏLİŞİ

Şeyx Müfid «Məvlidun-nəbiyy və məvlidul-övsiya» kitabında İmam Sadiq (ə)-dan rəvayət edir: İmam Hüseyn (ə) Məkkədən çıxan zaman bir dəstə mələk silahlanmış və behişt atlarına mindiyi halda o Həzrətin görüşünə gəlib ona salam verdilər. Qeyd etmək lazımdır ki, bu mələklər Allahın Rəsuluna (s) da kömək etmişdilər. Onlar İmam Hüseyn (ə) dedilər: «Ey Allahın höccəti, Allah-Təala müharibələrin çoxunda bizim vasitəmizlə cəddin Peyğəmbərə (s) kömək etdi, indi isə bizi sənin köməyinə göndərilibdir». İmam Hüseyn (ə) onlara buyurdu: «Mənimlə sizin vədəgahımız Kərbala torpağıdır. Mən orada şəhid olacağam. Elə ki, mən Kərbala torpağına çatdım mənim yanıma gəlin». Mələklər dedilər: «Biz Allah-Təala tərəfindən sənin fərmanına itaət etməyə məmuruq. Əgər düşmənlərindən qorxursan biz də səninlə gələk?» İmam Hüseyn (ə) buyurdu: «Kərbalaya çatana qədər onlar mənə mane ola bilməyəcəklər».

Sonra cin möminlərindən bir dəstəsi İmam Hüseyn (ə) yanına gəlib dedilər: «Biz sənin şiə və kömkçilərinik, hər nə istəsən bizə əmr et, əgər əmr etsən, bütün düşmənlərini nabud edərik və sən də öz vətəbində qalarsan. İmam Hüseyn (ə) onlara dua edib, buyurdu: «Məgər siz Qurani oxumayıbsınız ki, buyurur:

قُلْ لَوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَى مَضَاجِعِهِمْ

**«Xalqa de ki, öz evlərinizdə qalsanız da ölüm müqəddər olunmuş şəxslər öz qəbirlərinə doğru gedəcəklər».**<sup>1</sup> Bəs, əgər mən öz evimə qalsam, bu bədbəxt xalq hansı vasitə ilə imtahan olunacaqlar və mənim qəbrimdə kim yatacaq? Halbuki, Allah-Təala yeri yaradan gün onu mənim üçün seçdi və bizim şiələrimiz üçün onu sığınacaq qərar verdi. Allah-Təala bizim dostarımızın əməllərini orada qəbul edir və onların dualarını eşidir. Bizim şiələrimiz həmin yerdə yaşayacaq, o dünya və axirətdə onlar əmin-amanlıq içində olacaqlar. Amma siz Aşura günü mənim yanıma gələrsiniz».

Başqa rəvayətdə nəql olunur ki, Həzrət onlara buyurdu: «Cümə gününün axırlarında mənim əhli-beytimdən, qohum-əqrabamdan, qardaşlarımdan bir nəfər də qalmayacaq və mənim başımı bədənimdən

<sup>1</sup> «Ali İmran» süresi, ayə 154.

ayırır Yezid üçün aparacaqlar. Həmin vaxt siz mənim yanımda hazır olarsınız». Cin tayfasının möminləri dedilər: «And olsun Allaha, sənin əmrinə itaət etmək vacib olmasaydı, düşmənlər sənə zərər vurmamışdan qabaq onların hamısını nabud edərdik». İmam Hüseyn (ə) buyurdu: «And olsun Allaha, onları öldürmək üçün bizim qüdrətimiz sizin qüdrətinizdən də çoxdur. Amma bizim nəzərimiz budur ki, hamı üçün höccət tamamlansın, təki, həlak olanlar höccət üzündən həlak olsunlar».

Sonra İmam Hüseyn (ə) yoluna davam edərək «Tənim» diyarına çatdı. Orada bir dənə karvanla rastlaşdı. Həmin karvan Yəmən hakimi Büheyr ibn Yəsarın hədiyyəsini Yezid ibn Müaviyə üçün aparırdı. İmam Hüseyn (ə) müsəlmanların həqiqi rəhbəri olduğu üçün hədiyyəni alıb onlara buyurdu: «Hər kəs istəyirsə, bizimlə İraqa getsin, onun yol xərcini özüm ödəyəcəyəm və ona yaxşılıq edəcəyəm; hər kəs də qayıtmaq istəsə, gəldiyi yolun xərcini alıb qayıtсын. Onların bir dəstəsi İmam Hüseyn (ə)-la getdi, başqa bir dəstəsi isə geri qayıtdı».

İmam Hüseyn (ə) «Zatul-ıraq» diyarına çatdı. Orada Bəşir ibn Qalib ilə görüşdü. Bəşir ibn Qalib İraqdan gəlirdi. İmam Hüseyn (ə) ondan soruşdu: «İraq camaatı nə işlə məşğuldur?» Dedi: «Qəlblərində səni sevirilər, lakin qılıncları Bəni-Üməyyəyə kömək edir». İmam Hüseyn (ə) buyurdu: «Düzdür, Allah-Təlahər nə istəsə, həyata keçirir və hər nəyi iradə etsə, hökm edir».

Karvan yenidən yola düşdü. Günorta idi. Kərvan «Sələbiyyə» diyarına çatdı. İmam Hüseyn (ə) qısa müddətli yuxuya daldı. Bir neçə andan sonra o Həzrət yuxudan ayılıb buyurdu: «Bir nəfər Hatifi<sup>1</sup> gördüm ki, deyirdi: «Siz sürətlə gedirsiniz və ölüm sizi sürətlə behiştə tərəf aparır». Başa düşdüm ki, sağ qalmaq üçün daha heç bir ümid yoxdur». İmam Hüseyn (ə)-ın oğlu Əli-Əkbər atasına ərz etdi:

يا اباة أولسنا على الحق ؟

«Ata can, məgər biz haqq deyilikmi?» İmam Hüseyn (ə) buyurdu: «Bəli, And olsun Allaha, biz haqq əhliyə». Əli Əkbər ərz etdi:

اذن لا نبالي بالموت

«Bir halda ki, haqq bizimlədir, ölümdən qorxumuz yoxdur». İmam Hüseyn (ə) oğlunun bu cür mərifətli olduğu üçün buyurdu: «Oğul can,

<sup>1</sup> Qeybdən səslənən şəxs.

Allah sənə savab versin». İmam Hüseyn (ə)-ın karvanı həmin gecə «Sələbiyyə» diyarında qaldı.

### **İMAM HÜSEYN (Ə)-İN ƏBA HÜRRƏ İLƏ GÖRÜŞÜ**

Əba Hürre ləqəbində bir kişi sübh tezdən Küfədən çıxdı. O, İmam Hüseyn (ə)-ın yanına gəlib salam verdi. Sonra Həzrətə ərz etdi: «Ey Peyğəmbərin (s) övladı, nə üçün Allahın və onun Peyğəmbərin (s) hərəmindən<sup>1</sup> çıxıb gəldin?» İmam Hüseyn (ə) buyurdu: «Ey Əba Hürre, Bəni-Ümeyyə mal-dövlətimi əlimdən aldı səbr etdim, məni təhqir etdi dözdüm, indi isə qanıma tökmək istəyirdilər, mən də Məkkədən çıxdım. And olsun Allaha, bu zülmkar qövüm məni öldürəcəklər, amma Allah-Təalazəlil və həqirlik paltarını onlar geyindirəcək, kəsşin intiqam alıcı qılınclarla üzləşəcəklər. Allah-Təala onları elə bir hakimin əlində giriftar edəcək ki, Səba qövmündən də zəlil olacaqlar. Səba qövmü hakim bir qadının əlində giriftar olmuşdu. Həmin qadın istədiyi kimi onların malına, qanına hökm verdi. İmam Hüseyn (ə) bu sözləri buyurub, «Sələbiyyə» divarından getdi.

### **ZÜHEYR İBN QEYNİN İMAM HÜSEYN (Ə)-İN HÜZURUNA GƏLİŞİ**

Bəni-Fərarə və Bəzilə tayfasından bir dəstəsi belə nəql etdilər: «Biz Züheyr ibn Qeyn ilə Məkkədən çıxdıq və İmam Hüseyn (ə)-dan bir az geridə hərəkət edirdik. Nəhayət, yolda o Həzrətlə rastlaşdıq. Lakin Züheyr o Həzrətlə görüşmək istəmirdi. O, öz xeyməsinə İmam Hüseyn (ə)-ın xeyməsinə uzaq qururdu. Günlərin bir günü İmam Hüseyn (ə) bir yerdə dayandı, biz məcbur olub həmin yerdə dayandıq. Biz yemək yeyirdik. İmam Hüseyn (ə)-ın tərəfindən bir nəfər gəlib salam verdi və dedi: «Ey Züheyr ibn Qeyn, İmam Hüseyn (ə) səni öz yanına dəvət etmək üçün məni bura göndərdi».

Bu sözü eşidəndə hamımız əlimizdəki tikələri yerə qoyub, fikir dəryasına qərq olduq. Züheyri həyat yoldaşı Deyləm binti Ömər (Ömərin qızı Deyləm) dedi: «Sübhənəllah, Peyğəmbər (s) övladı səni

---

<sup>1</sup> Kəbə və onun ətrafı.

çağırır, sən isə getmək istəmirsən? Əgər o Həzrətin hüsuruna gedib sözünü eşitsən nə olacaq?»

Züheyr İmam Hüseyin (ə)-ın yanına getdi. Bir azdan sonra Zuheyr açıq və sevinclə dolu sürətdə geri qayıtdı. O, əmr etdi ki, xeymələri söküb İmam Hüseyin (ə)-ın xeymələrinin yanında qursunlar. Züheyr öz əyalına dedi: «Mən sənin talağını verirəm, çünki sənə zəhmət vermək istəmirəm. Mən qərara aldım ki, İmam Hüseyin (ə)-la gedim və öz canımı ona fəda edirəm».<sup>1</sup> Sonra Züheyr arvadının xərcini verib, onu əmisi oğlanlarına tapşırırdı, tək öz qohum-əqrəbasına təhvil versinlər. Deyləm xanım, Züheyrin yanına gedib ağladı və onunla vidalaşdı. Deyləm Züheyrə dedi: «Allah sənə kömək olsun və səni xoşbəxtliyə çatdırsın. Amma səndən xaiş edirəm ki, qiyamət günü İmam Hüseyin (ə)-ın cəddinin yanında mənə kömək edərsən». Ondan sonra Züheyr öz dostlarına dedi: «Hər kəs mənimlə getmək istəyirsə gəlsin; əgər getmək istəməsə bilməlidir ki, bu bizim axırcı görüşümüzdür». Hüseyin (ə)-ın karvanı bu minvalla irəliləyərək Zubalə diyarına gəlib çatdı. Orada İmam Hüseyin (ə) və onun tərəfdarları Müslüm ibn Əqilin şəhadət xəbərini eşitdilər. Rəyasət və qənimət toplamaq məqsədi ilə İmam Hüseyin (ə)-la gələnlər bu xəbəri eşidəndən sonra dağılışıdılar. İmam (ə)-la azsaylı, sədaqətli dostları qaldı.<sup>2</sup> Müslüm şəhid olduğu üçün onlar əza saxlayıb ağladılar. Lakin İmam Hüseyin (ə) şəhid olmaq məqsədi ilə öz yoluna davam edirdi. Şair Fərzdaq Həzrət Hüseyin (ə)-ın görüşünə nail oldu. O, İmam (ə)-la görüşəndən sonra dedi: «Ey Peyğəmbərin oğlu, Müslüm ibn Əqilivə onun dostlarını öldürən küfəliyə necə etibar edirsiniz?» İmam Hüseyin (ə) ağlayıb buyurdu: «Allah Müslümü bağışlasın ki, əbədi həyata, Allahın çoxlu nemətlərinə yetişib behiştə daxil oldu və Allahın razılığını ələ gətirdi. O, öz vəzifəsini yerinə yetirdi, amma biz hələ vəzifəmizi yerinə yetirməmişik». Sonra bu şeirləri buyurdu:

|                               |                             |
|-------------------------------|-----------------------------|
| فان ثواب الله أعلى وأنب       | فإن تكن الدنيا تعد نفيسة    |
| فقتل امرئ بالسيف في الله أفضل | وإن تكن الأبدان للموتأشنت   |
| فقلة حرص المرء في الرزق أجمل  | وإن تكن الارزاق قسما مقدر   |
| فما بالمتروك به المرء يبخل    | وإن تكن الأموال للترك جمعها |

<sup>1</sup> Qeyd etmək lazımdır ki, Deyləm özü Züheyrin İmam Hüseyin (ə)-la getməsinə təklif etdi və bu işə razı idi.

<sup>2</sup> Çünki, onlar bildilər ki, küfəliyə bizə kömək etmək fikrindən dönüblər.



«Əgər dünya gözəl və qiymətli sayılsa, şübhəsiz Allahın savabı böyük olacaqdır; əgər bədənlər ölmək üçün yaranıbsa insan üçün qılınc ilə Allah yolunda ölüm daha gözəldir; əgər insanların ruzisi bölünmüşdürsə, adamın az ruzusi tələb etməsi daha gözəldir; əgər mal-dövləti tapmaq onu tərk etmək üçündürsə, niyə insan tərk edəcəyi şey üçün paxıllıq etməlidir?»

## **QEYS İBN MÜSƏHHƏRİN ŞƏHADƏTİ**

İmam Hüseyn (ə) Süleyman ibn Sürəd Xüzai, Müseyyib ibn Nəcbə, Rəfaət ibn Şəddada, və Küfə şəhərində olan şiələrinin hamısına məktub yazıb Qeys ibn Müsəhhər Səydağının vasitəsi ilə göndərdi. Qeys Küfə şəhərinin yaxınlığına çatanda ibn Ziyadın ordusunun baş sərkərdəsi Hüseyn ibn Nümeyr onu tutub yoxlanmasını əmr etdi. Bu vaxt Qeys İmam Hüseyn (ə)-in məktubunu çıxartdı və çıxıb yerə tökdü. Hüseyn ibn Nümeyr onu ibn Ziyadın yanına apardı. İbn Ziyad ondan soruşdu: «Sən kimsən?» Qeys: «Mən Əmirəl-möminin Əli ibn Əbu Talib (ə) və onun övladlarının şiələrindənəm». İbn Ziyada: «Nə üçün məktubu cırdın?» Qeys: «Cırdım ki, sən onu məzmunundan agah olmayasan». İbn Ziyada: «Məktubu kim vəkimi yazmışdı?» Qeys: «Bu məktubu İmam Hüseyn (ə) Küfə əhlinə yazmışdı. Mən də onların adlarını bilmirəm». İbn Ziyada qəzəblənib dedi: «Allaha and olsun, onların adlarını mənə deməmiş, yaxud minbərə çıxıb Hüseyn ibn Əlini və onun atasını, qardaşını söyməyincə əlimdən qurtarmayacaqsan. Bu işi görməsən səni qılınc ilə tikə-tikə doğrayacağam». Qeys: «Onların adlarını sənə deməyəcəyəm, amma ikinci şərtinə razıyam».

Qeys minbərə çıxdı. Allahın dərğahına həmd-sənə etdikdən, Peyğəmbər salavat göndərəndən sonra, İmam Əli ibn Əbu Talib və İmam Həsən, İmam Hüseyn (ə) üçün Allahdan rəhmət istədi; Übeydullah ibn Ziyadı, onun atasını və Bəni-Ümeyyənin bütün cəlladlarını lənətlədi. Qeys dedi: «Ey camaat, mən İmam Hüseyn (ə)-in tərəfindən sizin üçün göndərilən nümayəndəsiyəm. O, indi Hicaz məntəqəsində mənzil salmışdır. Siz ona qoşulub, kömək edin».

İbn Ziyada Qeys ibn Müsəhhərin bu sözlərin eşidəndən sonra hökm verdi ki, onu «darül-imarə» sarayının üstündən aşağı tullasınlar. Məmurlar onun hökmünü yerinə yetirib Qeysi şəhid etdilər. Qeys şəhadət

xəbəri İmam Hüseyn (ə)-a çatanda ağlayıb buyurdu: «Pərvərdigara bizə və bizim şialərimizə yüksək məqam verib, bizi və onları öz rəhmət dərgahında bir yerə topla! Çünki Sən hər şeyə qadirsən».

Nəql olunur ki, İmam Hüseyn (ə) Qeybə verdiyi həmin məktubu Hacəz adını daşıyan məntəqədən göndərdi, lakin bundan başqa məntəqə də nəql olunubdur.

## **HÜRR İBN YƏZİD İMAMHÜSEYN (Ə)-İN YOLUNU BAĞLAYIR**

İmam Hüseyn (ə) və onun tərəfdarları sakit olduqları məntəqədən hərəkət etdilər. Küfə şəhərinə çatmaq üçün məntəqəni arxada qoymaq lazım idi. Gözlənilmədən Hürri ibn Yəzid min nəfər atlıdan ibarət bir qoşun ilə İmam Hüseyn (ə)-in karvanıyla qarşılaşdı. İmam Hüseyn (ə) ondan soruşdu: «Sən bizə kömək etmək məqsədiylə gəlibsən, ya mübarizə etmək niyyətin var?» Hürri dedi: «Ey İmam Hüseyn (ə) sizinlə vuruşmağa gəlmişik». İmam Hüseyn (ə) buyurdu:

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

Onlar bir biri ilə söhbət etməyə başladılar. İmam Hüseyn (ə) buyurdu: «Əgər sizin nəzəriniz göndərdiyiniz məktub və nümayəndələrinizin dedikləri ilə müxalif olsa, elə buradan da gəldiyim yerə qayıdaram». Bu vaxt Hürri və onun tərəftarları İmam Hüseyn (ə)-in geri qayıtmasına mane oldular. Hürri dedi: «Ey Peyğəmbərin övladı, elə yollarla hərəkət edin ki, nə Mədinəyə gedib çıxsın, nə də sizi Küfəyə aparsın. Mən də ibn Ziyadın yanında üzürlü olaraq deyərəm: «Hüseyn (ə) elə bir yol ilə gedibdir ki, mən onu görə bilmədim».

Həzrət İmam Hüseyn (ə) sol tərəfində olan yolu seçib Üzeyb Həcanat deyilən məntəqəyə yetişdi. Bu vaxt ibn Ziyad tərəfindən göndərilən məktubu Hürriyə verdilər. İbn Ziyad məktubda Hürriyə İmam Hüseyn (ə)-in işi barəsində danlayıb və Həzrət İmam Hüseyn (ə)-ı çətinliyə salmaq hökmünü yazmışdı. Hürriyənin ordusu İmam Hüseyn (ə)-in yolunu kəsib getməyə mane oldular. Həzrət (ə) buyurdu: «Məgər siz demədiniz ki, yolunuzu əvəz edib başqa yol ilə gedin nə Küfə yolu olsun, nə də Mədinə?» Hürri dedi: «Bəli, amma əmir İbn Ziyad tərəfindən mənə

məktub çatdı və o məktubds sizi tutmağa əmr edibdir. Bundan əlavə o, verdiyi hökmlərin icra olunması üçün aramızda casus qoyubdur».

Bu söhbətdən sonra İmam Hüseyn (ə) öz tərəfdarlarının arasında ayağa qalxıb Allaha həmd-səna, babası Peyğəmbər (s) salavat göndərəndən sonra buyurdu:

إِنَّهُ قَدْ نَزَلَ مِنَ الْأَمْرِ مَا تَرَوْنَ، وَإِنَّ الدُّنْيَا قَدْ تَغَيَّرَتْ وَتَنَكَّرَتْ، وَ أَذْبَرَ مَعْرُوفُهَا،  
وَاسْتَمَرَّتْ جِذَاءُهَا وَ لَمْ تَبْقَ مِنْهَا إِلَّا صَبَابَةٌ كَصَبَابَةِ الْإِنَاءِ، وَ خَسِيسٌ عَيْشٍ كَالْمَرْعَى الْوَبِيلِ  
أَلَا تَرَوْنَ إِلَى الْحَقِّ لَا يُعْمَلُ بِهِ، وَ إِلَى الْبَاطِلِ لَا يُتَنَاهَى عَنْهُ، لِيَرْغَبَ الْمُؤْمِنُ فِي لِقَاءِ رَبِّهِ  
حَقًّا حَقًّا

«Ey camaat, bizə üz verən hadisəni siz bilirsiniz. Həqiqətən, dünya dəyişib, öz pisliklərini aşkar edib və yaxşılıqlarından üz döndəribdir; Həmişə insanın istəyinin əksinə gedir. Lakin sizin dünyanızdan hətta suyuatılmış qabın divarlarından süzülən damcılar qədər belə bir şey qalmamışdır və dünyada şoranlıq yer kimi zillət içində yaşamaqdan başqa bir şey qalmayıbdır. Məgər görmürsünüz ki, haqqa əməl olunmayıb və batilin qarşısı alınmır? Belə olan halda möminin haqq yolunda şəhid olmasından başqa bir çarəsi yoxdur.

فَإِنِّي لَا أَرَى الْمَوْتَ إِلَّا سَعَادَةً، وَالْحَيَاةَ مَعَ الظَّالِمِينَ إِلَّا بَرَمًا

Ölüm mənim üçün xoşbəxtlikdən və zalımlarla yaşamaq mənim üçün bədbəxtlikdən başqa bir şey deyil.

النَّاسُ عِبِيدُ الدُّنْيَا، وَالدِّينَ لَعَقٌ عَلَى أَلْسِنَتِهِمْ، يَحُوطُونَهُ مَا دَرَّتْ مَعَايِشُهُمْ، وَ إِذَا مَجَّصُوا  
بِالْبَلَاءِ قَلَّ الدِّيَانُونَ

Həqiqətən, insanlar dünyanın qulu, bəndəsidirlər və dinin adını isə təkcə sadəcə olaraq dildə gəzdirirlər; yaşayışları öz istəkləri kimi olana qədər dindən dəm vururlar. Amma elə ki, bəlalər onları əhatə edir və imtahan səhnəsinə düşürlər məlum olur ki, dindarların sayı azdır». Züheyr ibn Qeyn ayağa qalxıb dedi: «Ey Peyğəmbərin övladı, biz sənin söhbətlərini eşitdik. Bu fani dünyanın bizim üçün heç bir qiyməti yoxdur; əgər dünyanın yaşayışı əbədi olsaydı və biz dünyada həmişəlik yaşaya bilsəydik də sənin yolunda ölməyi dünyanın əbədi yaşayışından üstün tutardıq». Ondan sonra Hilal ibn Nafə ayağa qalxıb dedi: «Allaha and olsun, bizim ölüm və şəhadətdən qorxumuz yoxdur; öz niyyət və fikrimizdə sabit qalmışıq. Biz sənin dostlarınızla dost və düşmənlərinlə

düşmənlik». Daha sonra Büreyr ibn Xüzeyr dedi: «Peyğəmbər oğlu, Allaha and olsun, Allah-Təala sənin vücüdünla bizim boynumuza minnət qoyubdur ki, hazırda sənə kömək etmək üçün döyüşək, bədənlərimiz sənin yolunda tikə-tikə olsun, təkə bunun əvəzinə qiyamət günü cəddin bizə şəfaət etsin».

## **İMAM HÜSEYN (Ə)-İN KƏRBƏLAYA DAXİL OLMASI**

İmam Hüseyin (ə) xütbə oxuyandan sonra ayağa qalxıb atına mindi, amma Hürkün ordusu İmam Hüseyin (ə)-in hərəkətinə bəzən mane olur və bəzən arxaları ilə gəlirdi. Beləliklə, İmam Hüseyin (ə) məhərrəm ayının 2-də Kərbala torpağına daxil olub buyurdu: «Bu yerin adı nədir?» Ona «Bu yerin adı Kərbaladır»-dedilər. Həzrət buyurdu: «İlahi, Sənə bələlardan və qəmlərdən pənah aparıram. Bu yer kərb və bəla (qəm-qüssə və bəla) diyarıdır. Atalardan düşün, bura qanlarımızın axan yeri və məzarlarımın məkanıdır. Cəddim Rəsulunun (s) bu xəbəri mənə vermişdir».

Hamısı atdan yerə düşdülər. Hürk də öz qoşunu ilə başqa bir tərəfdə düşərgə saldı.

## **ZEYNƏBƏ (S.Ə)-İN DÖZÜMSÜZLÜYÜ**

İmam Hüseyin (ə) oturdu və öz qılıncını təmizləyə-təmizləyə bu şeirləri oxuyurdu:

|                                       |                                |
|---------------------------------------|--------------------------------|
| گَم لَكَ بِالْإِشْرَاقِ وَالْأَصِيلِ  | دَهْرُ أَفْ لَكَ مِنْ خَلِيلِ  |
| وَالدَّهْرُ لَا يَقْنَعُ بِالْبَدِيلِ | مِنْ طَالِبٍ وَصَاحِبِ قَتِيلِ |
| وَأِنَّمَا الْأَمْرُ إِلَى الْجَلِيلِ | وَكُلُّ حَيٍّ سَالِكِ سَبِيلِ  |

Bu vaxt Zeynəbə (s.ə) Həzrətin şeirlərini eşidib dedi: «Əziz qardaşım, bu sözləri öz öldürülməsinə yəqini olan şəxs deyir». Həzrət buyurdu: «Bəli bacı can elədir». Zeynəb (s.ə) dedi: «Ey vay, Hüseyin (ə) öz şəhadətindən və ölümündən xəbər verir!» Bunu eşidən qadınlar ağlamağa, başlarına vurmağa və yaxalarını çıрмаğa başladılar. Ümmü-Gülsüm (ə) ağlaya-ağlaya deyirdi:

وامحمداه وا علياه واماه وا اخاه وحسيناه واضيعتنا بعدك يا ابا عبدالله

«Ey Əba Əbdilləh, sən şəhid olandan sonra aman biçarəlik əlindən!» Bu vaxt İmam Hüseyn (ə) Ümmü-Gülsümə təsəlli verib buyurdu: «Bacı can, Allah yolunda səbirli ol, çünki göylərdə və yerdə olan bütün mövcudat həlak olub aradan gedəcəklər». Sonra Ümmü-Gülsümə, Zeynəbə (s.ə), Fatimə və Rübab (ə)-a buyurdu: «Mən şəhid olandan sonra yaxalarınızı yırtmayın, üzünüzü cırmayın və Allahın xoşu gəlmədiyi sözləri deməyin!» Başqa bir sənədə əsasən rəvayət olunur ki, Zeynəbə (s.ə) qadın və qızların arasında əyləşmişdi, elə ki, kənardan İmam Hüseyn (ə)-ın oxuduğu şeirləri eşitdi, başı açıq və çadrası yer ilə sürünə-sürünə qardaşının yanına gəlib dedi:

واثكلاه ليت الموت اعدمني الحياة

«Ey kaş, ölüm gəlib mənim canımı alardı! Anam Zəhra (s.ə), atam Əli (ə) və qardaşım Həsən (ə) dünyadan gediblər. Ey keçmişlərin canişini və qalanların ümidi!» Bu vaxt İmam Hüseyn (ə) Zeynəbə (s.ə)-a təskinlik verib buyurdu: «Bacı can, Allah yolunda səbirli ol!» Həzrət Zeynəbə (s.ə) buyurdu: «Canım sənə qurban, dünyadan gedəcəksən?» İmam Hüseyn (ə) qəm-qüssəni qəlbində gizlədib ağlayaraq buyurdu:

لو ترك القطا لنام

«Əgər ovçular qəta (quş adı) quşunu azad etsəydilər öz yuvasında yatardı».

Həzrətin məqsədi bundan ibarət idi ki, əgər Bəni-Ümeyyə İmam Hüseyn (ə)-a əziyyət etməsəydilər, Mədinədə qalıb evindən kənara çıxmazdı. Həzrət Zeynəbə (s.ə) bu sözləri eşidib dedi:

«Əziz qardaşım, özünü düşmən əlində giriftar və məğlub bilib həyatdan naümüd olubsan? Bu mövzu qəlbimi yandırır və ona dözmək mənim üçün çox çətindir».

Zeynəbə (s.ə) yaxasını cırıb hüşsuz halda yerə yığıldı. İmam Hüseyn (ə) yerdən qalxıb Zeynəbəni huşa gətirdi və ciddi sürətdə ona təskinlik verdi. O həzrət cəddi Rəsulullah (s) və atası Əli (ə)-ın müsibətini yada salıb Zeynəbə (s.ə)-ı sakit etməkdən ötrü özünün şəhadətə yetişməsini bacısının gözündə kiçik cəvələndirdi. İmam Hüseyn (ə) Əhli-beyt və əyalını özü ilə Kərbalaya gətirilməsinin səbəblərindən biri də bu ola bilər ki, əgər Həzrət İmam Hüseyn (ə) Əhli-beytini Hicaz ya başqa şəhərlərin birində qoysadı, Yezid ibn Müaviyə (lənətullah əleyh) qoşun göndərərək

onları (yeni Əhli-beyti) girov götürərək İmam Hüseyin (ə)-ı Allah yolunda şəhid olmaqdan və Yezid ilə mübarizə etməkdən çəkindirə bilərdi.

## **İKİNCİ HİSSƏ**

### **AŞURA GÜNÜNDƏ BAŞ VERƏN HADİSƏLƏR**

#### **ŞƏHADƏTƏ YETƏNLƏR VƏ XEYMƏLƏRİN QARƏTİ**

Übeydullah ibn Ziyad öz tərəfdarlarını İmam Hüseyn (ə) ilə mübarizəyə çağırıb onları haqq yoldan azdırdı. Onlarda İbn Ziyadın dəvətini qəbul edib onun əmrinə itaət etdilər. İbn Ziyad Ömər ibn Sədin axirətini dünya malı ilə alıb, onu öz qoşununun sərkərdəsi etdi. Ömər ibn Səd də bu təklifi qəbul edib 4 min nəfər atlıya sərkərdəlik edərək İmam Hüseyn (ə)-la mübarizə etmək üçün Küfə şəhərindən çıxdı. İbn Ziyad arası kəsilmədən Ömər ibn Sədin qoşununun sayını artırırırdı. Məhərrəm ayının 6-na qədər qoşunun sayı 20 minə çatdı. Nəhayət, Ömər ibn Sədin qanican ordusu İmam Hüseyn (ə)-a qarşı kəskin rəftar edib o Həzrət və əshabına su vermədi. Susuzluq onların təqətini əllərindən alırdı.

#### **İMAM HÜSEYN (Ə)-İN KƏRBALADA BİRİNCİ XÜTBƏSİ**

İmam Hüseyn (ə) ayağa qalxdı, qılıncının dəstəyinə söykəlib uca səslə buyurdu:

انشدکم هل تعرفوننی قالوا نعم انت ابن رسول الله ص وسيطه

«Sizə Allahı and verirəm, deyin görüm mənə tanıyırsınız?»

Dedilər: «Bəli sən Peyğəmbər övladı və onun nəvəsisən». Həzrət dedi: «Sizə Allahı and verirəm, bilirsiniz mənim cəddim Allahın Rəsulunudur?» Dedilər: «Allaha and olsun, bilirik». Həzrət dedi: «Sizə Allahı and verirəm, bilirsiniz mənim atam Əli ibn Əbu Talib (ə)-dır?» Dedilər: «Allaha and olsun, bilirik». Həzrət dedi: «Sizə Allahı and verirəm, bilirsiniz mənim anam Mühəmməd Müstafa (s)-ın qızı Fatiməyi-Zəhradır?» Dedilər: «Bəli, Allaha and olsun, bilirik». Həzrət dedi: «Sizi Allaha and verirəm, bilirsiniz mənim nənəm Xüvəylidin qızı Xədicədir və qadınların arasında ilk dəfə o, islamı dinini qəbul etdi?» Dedilər: «Allaha and olsun, bilirik». Həzrət dedi: Sizə Allahı and verirəm, bilirsiniz Həmzə Seyyiduş-şühəda atamın əmisidir?» Dedilər: «Allaha and olsun,

bilirik». Həzrət dedi: «Sizi Allaha and verirəm, bilirsiniz Cəfər Təyyar mənim əmimdir?» Dedilər: «Bəli Allaha and olsun, bilirik». Həzrət dedi: «Sizə Allahı and verirəm, bilirsiniz yanımdakı qılınc Peyğəmbərindir?» Dedilər: «Bəli Allaha and olsun, bilirik». Həzrət dedi: «Sizə Allahı and verirəm, bilirsiniz başımda olan əmmamə Peyğəmbər əmamməsidir?» Dedilər: «Bəli and olsun Allaha, bilirik». Həzrət dedi: «Sizə Allahı and verirəm, bilirsiniz ilk dəfə Əli (ə) islam dininə iman gətirib, bütün insanların elimlisi, səbirlisi olub və hər bir müsəlman qadın və kişinin rəhbəridir? Dedilər: «Bəli Allaha and olsun, bilirik».

قَالَ فِيمَ تَسْتَجِلُونَ دِمِي

Həzrət dedi: «Bəs, nə üçün mənim qanıma tökməyi halal edirsiniz? Halbuki, atam «Kövsər» hovuzunun su paylayanıdır və qiyamət gününün həmd-səna bayrağı onun əlindədir?» Dedilər: «Biz dediyin sözlərin hamısını bilirik».

نَحْنُ غَيْرَ تَارِكِيكَ حَتَّى تَذُوقَ الْمَوْتَ عَطْشًا

Ammasusuz dodaqlarınla can verməyincə səndən əl çəkən deyilik. İmam Hüseyin (ə) xütbəsini sona çatdırdı, bacısı Zeynəbə (s.ə) və qızları bunu eşidib, üzlərinə şilli vurur, uca səslə ağlayırdılar. Bu vaxt İmam Hüseyin (ə) qardaşı Abbas və oğlu Əli Əkbəri Əhli-beytin yanına göndərüb buyurdu: «Qadınları sakit edin, çünki canıma and olsun bundan sonra onlar çox ağlayacaqlar». Ravi deyir: «Übeydullah ibn Ziyadın məktubu Ömər ibn Sədə çatdı. O, məktubda Ömər ibn Sədi təşviq edərək müharibəni tezliklə başlayıb işi sona çatdırmağı əmr etmişdi. Bu vaxt Sədin qoşunu atlara minib İmam Hüseyin (ə)-in xeymələrinə tərəf irəlilədilər».

## **HƏZRƏT ABBASA GƏTİRİLƏN AMANNAMƏ**

Şimr İmam Hüseyin (ə)-in xeymələrinə yaxınlaşıb qışqırdı:

أَيْنَ بُنُو أُخْتِي

Mənim bacım oğlanları Abbas, Cəfər, Abdullah və Osman haradadırlar? Həzrət Hüseyin (ə) qardaşlarına buyurdu: «Ona cavab verin, baxmayaraq ki, fasiq bir adamdır, amma sizin dayınız sayılır» Həzrət



Abbas (ə) və qardaşları Şimrə dedilər: «Nə deyirsən?» Şimrə dedi: «Ey mənim bacım oğlanları, sizə amannamə gətirmişəm, qardaşınız Hüseyn (ə) görə özünüzü ölüm ayağına verməyin. Əmirəl-möminin Yezidə tabe olun». Həzrət Abbas (ə) buyurdu: «Əllərin qırılsın, ey Allahın düşməni! Bizim üçün nə pis və xoşa gəlməz amannamə gətiribsən.

تَأْمُرُنَا أَنْ نَتْرُكَ أَهْلَنَا وَسَيِّدَنَا الْحُسَيْنَ بْنَ فَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلَامُ وَ نَدْخُلَ فِي طَاعَةِ الْأَعْنَاءِ وَ  
أَوْلَادِ الْأَعْنَاءِ

Sən deyirsən ki, qardaşım Hüseyn (ə) Fatimə (s.ə)-in oğlunu tək qoyub, məlunların və onların övladlarının əmrinə tabe olaq?!» Bu vaxt Şimr qəzəblənərək öz qoşununa sarı qayıtdı. İmam (ə) gördü ki, ibn Ziyadın qoşunu müharibə eləməyə çox tələsirlər, nəsiət və moizə onların qulağına girmir. O Həzrət qardaşı Abbas (ə)-a buyurdu: «Mümkün olsa, bu gecəni bizim üçün möhlət al, səbah döyüşə başlayaq. Bu gecəni namaz qılmaqla keçirək. Çünki Allah bilir ki, mən namaz qılmağı, Quran oxumağı necə sevirəm!» Həzrət Abbas (ə) İmam Hüseyn (ə)-in istədiyini onlara çatdırdı. Ömər ibn Səd heç nə demədi. O, özünü elə apardı ki, güya müharibənin gecikməsinə razı deyil. Əmr ibn Həccac Zübeydi dedi: «Allaha and olsun, bu cəmiyyət türk və Deyləm olsaydılar və belə bir şey istəsəydilər, biz qəbul edərdik. Necə ola bilər ki, Rəsulullahın övladlarına möhlət verməyək?» Əmr ibn Həccacın sözündən sonra Ömər ibn Səd İmam Hüseyn (ə)-in təklifini qəbul edib müharibəni təxirə saldı. İmam Hüseyn (ə) torpaq üstündə oturdu, O, yuxuya daldı, bir neçə andan sonra oyanıb Zeynəbə (s.ə) dedi: «Bacı can, elə indi cəddim Rəsulullahı (s), atam Əli (ə)-ı, anam Fatimə (s.ə) və qardaşım Həsən (ə)-ı yuxuda gördüm. Onlar mənə dedilər: «Ey Hüseyn, sabah bizə qovuşacaqsan». Zeynəbə (s.ə) bu xəbəri eşidən kimi üz gözüne şillə vurub ucadan ağladı. İmam Hüseyn (ə) Zeynəbə (s.ə)-a buyurdu: «Ağlam, öz ağlamağınla düşməni sevindirmə!»

## **İMAM HÜSEYN (Ə)-İN ÖMRÜNÜN AXIRINCI GECƏSİ**

Gecə oldu. İmam Hüseyn (ə) öz dostlarını bir yerə toplayıb Allaha həmd-səna deyəndən sonra, üzünü onlara tərəf tutub buyurdu:

أَمَّا بَعْدُ. فَإِنِّي لَا أَعْلَمُ أَصْحَاباً أَصْلَحَ مِنْكُمْ وَلَا أَهْلَ بَيْتٍ أَكْبَرَ، وَلَا أَفْضَلَ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي، فَجَزَاكُمُ اللَّهُ جَمِيعاً عَنِّي خَيْراً وَهَذَا اللَّيْلُ قَدْ غَشِيَكُمْ فَأَتَّخِذُوهُ جَمَلاً وَلِيَأْخُذْ كُلُّ رَجُلٍ مِنْكُمْ بِيَدِ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي وَتَعْرِقُوا فِي سَوَادِ هَذَا اللَّيْلِ وَذَرُونِي، وَهَؤُلَاءِ الْقَوْمُ فَإِنَّهُمْ لَا يُرِيدُونَ غَيْرِي.

«Mən heç sahəbini öz sahəbəmdən ləyaqətli və heç Əhli-beyti öz Əhli-beytimdən fəzilətli və üstün bilmirəm. Allah sizə savab versin. İndi gecədir və qaranlıq gecə sizi ağuşuna alıbdır. Siz bu qaranlıq gecəni səfər etmək üçün hazırlanmış rahat dəvə kimi hesab edib hər biriniz mənim Əhli-beytimin kişilərindən olan bir nəfərin əlindən gecənin qaranlığında dağılışın. Mən bu qoşun ilə öz başıma qoyun. Çünki onlar məndən başqa heç kəs ilə işləri yoxdur». İmam Hüseyn (ə) qardaşları, övladları və Abdullah Cəfərin övladları yerlərindən qalxıb dedilər:

لَمْ نَفْعَلْ ذَالِكَ لِتَبْقَى بَعْدَكَ؟ لَا أَرْنَا اللَّهَ ذَالِكَ أَبَداً

«Nə üçün gedək? Səndən sonra sağ qalmaq üçün gedək? Allah heç vaxt o günü bizə nəsis etməsin». Bu sözü əvvəl Abbas ibn Əli (ə) dedi: Sonra başqaları da həmin məzmununda sözlər dedilər: Ondan sonra İmam Hüseyn (ə) üzünü Əqilin övladlarına tutub buyurdu: «Sizin üçün Müslümin şəhadəti kifayətdir. Mən sizə məsləhət görürəm ki, Kərbaladan çıxıb gedəsiniz». Başqa bir rəvayətdə yazılıbdır ki, həmin vaxt Hüseyn (ə)-ın qardaşları və Əhli-beyti dedilər: «Ey Peyğəmbər övladı, bu halda camaat bizə nə deyər? Biz onlara nə cavab verərik? Deyə biləri ki, «Biz Peyğəmbər (s) övladını, ağamızı, böyüyümüzü düşmənin yanında tək qoyduq, ona kömək etmədik, düşməne tərəf nə ox atdıq, nə də nizə, nə də ki, qılıncla onları mürdar bədənlərinə yara vurduq?» Yox! And olsun Allaha heç vaxt bu işi görmərik. Canımızla səni mühafizə edib Allah yolunda şəhid olacağıq və sənin kimi şəhadətə yetişəcəyik, axı səndən sonra yaşamağın nə mənası!» Sonra Müslüm ibn Ovsəcə ayağa qalxıb dedi: «Ey Peyğəmbər övladı, biz səni tək qoyub gedək? Halbuki, bu qədər düşmən səni mühasirəyə alıbdır. Yox. And olsun Allaha, bu işi heç vaxt görmərik. Allah səndən sonrakı yaşayışı mənə nəsis etməsin! Mən mübarizə edib nizəmi sənin düşmənlərinin sinəsində sındırana, əlimdəki qılınca onlara endirənə qədər müqavimət göstərəcək, onlara yara vuracağam və bununla belə, yenə də susmayacaq, düşməne daşla həmlə edəcəyəm. Öz rəhbərlərimin gözləri önündə ölməyincə düşmənlə vuruşacağam». Müslüm ibn Ovsəcədən sonra Səid ibn Abdullah Hənəfi

ayağa qalxıb dedi: «Yox! And olsun Allaha, ey Peyğəmbər oğlu, biz səni tək qoymarıq, qoy Allah görsün ki, biz onun göndərdiyi Mühəmmədin (s) Peyğəmbərin sənin barəndəki vəsiyyətinə əməl etmişik. Əgər bilsəydim ki, sənin gözlərinin önündə ölüb sonra diriləcəyəm, sonra diri-diriməni yandıracaqlar və bilsəydim ki, yetmiş dəfə mənimlə bu cür rəftar edəcəklər yenə də səndən ayrılmazdım, təki səndən qabaq şəhadətə yetişəm. Neçə sənin yolunda canımı fəda etməyim, halbuki, ölüm bir dəfədən çox deyil və ondan sonra həmişəlik xoşbəxtliyə şərəfətə çatacağam». Səid ibn Abdullah Hənəfidən sonra Züheyr ibn Qeyn sonra ayağa qalxıb dedi: «And olsun Allaha, ey Peyğəmbər oğlu, min dəfə ölüb, yenə də dirilməyə hazıram, təki Allah səni, Əhli-beyt və qardaşlarını düşmənin şərindən saxlasın». Sonra İmam Hüseyin (ə)-ın dostlarından bir dəstəsi başqaları kimi sözə başladılar: «Canlarımız sənə fəda olsun, biz səni bütün varlığımızla mühafizə edəcəyik». Şəhid olana, Allahın bizim öhdəmizdə qoyduğu vəzifəni yerinə yetirənə qədər bu işi davam etdirəcəyik. Həmin gecə Mühəmməd ibn Bəşir Həzrəmiyə xəbər verdilər ki, oğlun Rey sərhədində əsir düşübdür.

Cavab verdi: «Oğlumu Allah tapşırıram. Canıma and olsun, oğlumun əsir düşməyinə və ondan sonra diri qalmağıma razı deyiləm». İmam Hüseyin (ə) onun sözlərini eşidib buyurdu: «Allah səni bağışlasın. Mən beyətimi səndən götürdüm, sən oğlunu nicat vermək üçün hərəkət et!» Mühəmməd ibn Bəşir Həzrəmi Həzrətin cavabında dedi: «Arzu edirəm ki, əgər səndən ayrılısam, vəhşi heyvanlar məni diri diri parcalasınlar». Həzrət buyurdu: «Belə isə bu «yəməni əbası»nı oğluna ver ki, qardaşına nicat verəndə onlardan istifadə etsin». Sonra qiyməti min dinardan ibarət olan beş dənə paltarı ona verdi. Ravi deyir: İmam Hüseyin (ə) və onun dostları həmin gecəni sübhədək Allahla razü-niyaz edib namaz qılmaqla keçirdilər. Bir dəstə rükuda, səcdədə və başqa bir dəstə isə ayaq üstə ibadətlə məşğul idilər. Həmin gecə, Ömər ibn Sədin qoşunundan 32 nəfər qacıb İmam Hüseyin (ə)-ın qoşununa qoşuldular. O Həzrətin çox namaz qılmağı, yaxşı əxlaq və təbiəti həmişə bu cür olubdur. İmam Hüseyin (ə) Aşura günü sübh hökm verdi ki, xeymələr qurulsun. O Həzrətə tir tökülmüş bir qabda «nurə» hazırladı. Xeyməyə gədib öz təmizliyi ilə məşğul oldu. Nəql olubdur ki, Büreyr ibn Xuzeyr Həmədanivə Əbdürrəhman ibn Əbdi Rəbih Ənsari xeyməni arxasında gözləyirdilər ki, İmam Hüseyin (ə)-dan sonra gedib təmizlik etsinlər. Bu zaman Büreyr

Əbdürrəhman ilə zarafat etməyə başladı. Əbdürrəhman dedi: «Ey Büreyr, belə bir vəziyyətdə gülürsən, halbuki, bura zarafat yeri deyil». Büreyr dedi: «Mənim qəbiləm yaxşı bilir ki, faydasız və boş danışmaları həm cavanlıqda, həm də qocalıqda sevməmişəm. Zarafat edib gülməyin səbəbi bundan ibarətdir ki, mən şəhid olacağam, Allaha and olsun öz qılıncım ilə Həzrətin düşmənləri ilə üzbəüz olacağam, onlarla bir-necə saat vuruşaraq şəhid olacağam, təki Hurul eynlər ilə qol boyun olum».

## **AŞURA GÜNÜN SƏHƏRİ**

Ravi deyir: Ömər ibn Sədin qoşunu hücum məqsədi ilə atlarına mindikdən sonra İmam Hüseyn (ə) Büreyr ibn Xuzeyri onların yanına göndərdi. Büreyr onları nəsihət etməyə başladı. Amma onun nəsihətlərinin küfəllilər üçün heç bir faydası yox idi. O geri qayıtdı. Sonra İmam Hüseyn (ə) öz atına mindi, bir neçə anlığa sakit oldular. Hüseyn (ə) əvvəlcə Allaha həmd-səna etdi, Peyğəmbərlərə, mələklərə və Mühəmməd (s)-ə salam göndərdikdən sonra söhbətə başlayıb buyurdu:

تَبَّأَ لَكُمْ أَيُّهَا الْجَمَاعَةُ وَتَرَكَا جَيْنَ اسْتَصْرَخْتُمُونَا وَالْهَيْنَ فَأَصْرَحْنَاكُمْ مُوجِفِينَ سَأَلْتُمْ عَلَيْنَا  
سَيْفًا لَنَا فِي أَيْمَانِكُمْ وَحَسَّسْتُمْ عَلَيْنَا نَارًا اقْتَدَحْنَاهَا عَلَى عُدُونَا وَ عَدُوْكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ أَلْبَاءَ لِأَعْدَائِكُمْ  
عَلَى أَوْلِيَائِكُمْ

«Həlak olsanız ey camaat! Siz sərkərdən idiniz, özünüz məni çağırır kömək istədiniz, biz də sizin dəvətiniziqəbul edib təcili olaraq sizin köməyinizə gəldik. Siz and içmişdiniz ki, öz qılınclarınızla bizə kömək edəcəksiniz. İndi isə üzümüzə qılınc çəkib bizi öldürmək istəyirsiniz və bizi yandırmaq üçün od alovlandıırıbsınız. Halbuki biz bu oda özümüz və sizin düşmənlərinizə qarşı hazırlamaq istəyirdik. Bu gün siz öz dostlarınızı öldürməyə və düşməninizə kömək etməyə gəlibsiniz halbuki, onlar sizin aranızda ədaləti bərqərar etmişdir, onlara kömək etməklə heç vaxt sizin üzünüzdə səadət qapısını açmayacaqlar. Siz nə üçün bizə kömək etməkdən əl çəkdiniz, halbuki, qəlblər aram, düşüncələr möhkəm və qılınclar qınında idi. Amma siz fitnə odunu şölələndirib çəyirtkələrin oyan-buyana uçub odda yandıqları kimi özünüzü dəlicəsinə oda atdınız. Ey haqq ilə zidd olanlar, ey müsəlman cəmiyyətindən xaric olanlar, ey Quranı tərk edənlər, ey kəlamları saxtalaşdıranlar, ey günahkar cəmiyyət, şeytan vəsvəsələrinə itaət edənlər, və ey Peyğəmbərin (s) şəriət

və qayda-qanunlarını aradan aparanlar! Allah rəhmətindən uzaq olasız! Siz, namərd insanların tərəfini saxlayıb bizə kömək etməkdən əl götürürsünüzmü? Bəli, and olsun Allaha, hiylə və hoqqabazlıq sizin qədim adətinizdir. Sizin kökünüz və qol-budağınız hiyləgərliklə inkişaf edib, fikriniz onunla möhkəmlənib, eləcə də bir meyvəyə bənzəyirsiniz ki, sizə baxanın ürəyi ağrıyır. Qəsbkar düşmənin qarşısında isə kiçik bir tikəyə bənzəyirsiniz ki, hamınızı bir dəfəyə udmağa hazırdır». Sonra Həzrət buyurdu:

أَلَا وَإِنَّ الدَّعِيَّ ابْنَ الدَّعِيِّ قَدْ رَكَزَ بَيْنَ اثْنَيْنِ: بَيْنَ السِّلَّةِ وَالذِّلَّةِ، وَهِيَهَاتَ مَنَا الذِّلَّةُ، يَا بَنَى اللَّهِ  
لَنَا ذَلِكَ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ،

«Agah olun! Zinakar oğlu zinakar (ibn Ziyad) məni iki yoldan birini seçməkdə sərbəst qoyubdur: ya qılınc ələ alıb mübarizəyə hazır olam, ya da zillət paltarını geyib Yezid ilə beyət edəm. Amma zillət və xarlıq bizdən çox uzaqdır. Allah, onun göndərdiyi Peyğəmbər, möminlər, pak əllərdə tərbiyə olanlar, qeyrətli şəxslər və insanlar qarşısında zillətlə yaşamağı mərd mərdanə ölməkdən üstün tutuq. Bilməlisiniz ki, köməyim az olmağına baxmayaraq sizinlə mübarizə edəcəyəm». Bu vaxt Həzrət, Fərvət ibn Müsəyk Muradinin şeirlərindən bir neçə beyt oxudu:

|                                          |                                           |
|------------------------------------------|-------------------------------------------|
| وَإِنْ نُغْلِبَ فغَيْرُ مُغْلِبِينَ      | فَإِنْ نَغْلِبَ فَعَلَّابُونَ قِدَمًا     |
| مَنَايَانَا وَطُعْمَةُ آخِرِينَا         | وَمَا إِنْ طِبْنَا جُبْنٌ وَلَكِنْ        |
| كَأَلَاكِلُهُ أَنَا بِآخِرِينَا          | إِذَا مَا الْمَوْتُ رَفَعَ عَنْ أَنَاسٍ   |
| كَمَا أَقْنَى الْقُرُونِ الْأُولِينَا    | فَأَقْنَى ذَلِكُمْ سُرُورَاتِ قُومِي      |
| وَلَوْ بَقِيَ الْكِرَامُ إِذَنْ بَقِينَا | فَلَوْ خَلَدَ الْمُلُوكُ إِذَنْ خَلَدْنَا |
| سَيَلَقَى الشَّامِتُونَ كَمَا لَقِينَا   | فَقُلْ لِلشَّامِتِينَ بِنَا أَفِيغُوا     |

Şeirin məzmunu bundan ibarətdir: «Əgər biz düşməyə qələbə çalsaq, təəccüb etmək lazım deyil. Çünki həmişə qələbə çalmışıq və əgər şəhid olsaq, bu bu da Allah məsləhətidir və qorxu üzündən öldürülməmişik, lakin əcəlimiz və həyatın dəyişmə səbəbi çatıbdır. Belə olan sürətdə başqaları bizdən sonra hökumətə çatacaqlar. Əgər ölüm bir dəstənin evindən uzaqlaşsa, başqa şəxslərin qapısını döyəcək. Mənim tayfamın böyükləri sizin əlinizlə qətlə yetirildilər, necə ki, keçmiş dövrlərdəki insanlar ölüm caynaqları altında can verdilər. Bəli, əgər padşahlar əbədi olaraq dünyada qalsaydılar, biz də daimi yaşayardıq və dahi insanlar əbədi olsaydılar, biz də əbədi olaraq dünyada qalardıq. Bizi məzəmmət

edən şəxslərə de: «Ayıq olun və faydasız yerə məzəmmət etməyin. Çünki biz mübtəla olduğumuz ölüm, bir gün sizin də sorağınıza gələcək». Sonra İmam (ə)sözünə belə davam etdi: «And olsun Allaha,siz məni öldürəndən sonra çox yaşamayacaqsınız, bir piyadanın ata minməsi müddəti qədər həyat sürməyəcəksiniz. Zəmanə dərman daşı kimi sürətlə başınıza fırlanacaq, sizi dəyirman daşının oxu kimi əbədi nigaranlıq və iztirabda saxlayacaq. Bu xəbəri atam Əli (ə) cəddim Rəsulullah (s)-dən eşidib mənə nəql edib.

فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنْظِرُونِ إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ

İndi fikirlərinizi bir yerə yığıb bir-birinizlə məşvərət edin ki, bu iş sizə gizli qalmasın. Sonra isə məni öldürün və bir anda olsa möhlət verməyin. Mən öz Allahıma, sizin Allahınıza ümid bağlamışam və hər bir məxluq Onun qüdrəti dairəsindədir. Həqiqətən, mənim Allahım düzgün, ədalətli yolu sevir». İmam Hüseyin (ə) xütbə oxuyandan sonra düşmənin dəstəsinə nifrən edib buyurdu: «İlahi, onları öz rəhmət yağışından məhrum etmə! Həzrət Yusif (ə)-in dövründə olan aclıq illəri kimi onlara da aclıq illərini göndər! Qulam Səqəfini hakim et ki, ölümün acı şərbətini onlara icirtsin. Çünki, onlar mənə yalan deyib aldatdılar. Sənsə bizim yardımımız, sənə təvəkkül və sənəin dərgahına tövbə etmişik. Bütün mövcudat sənəin dərgahına qayıdacaq».

Sonra Həzrət İmam Hüseyin (ə) Həzrət Peyğəmbər (s)-in «Mürtəciz» adlı atını istədi və öz tərəfdarlarını döyüşə hazırladı.

## **ÖMƏR İBN SƏDİN ƏMRİLƏ DÖYÜŞÜN BAŞLANMASI**

Ravi deyir: Aşura günü Ömər ibn Səd irəli gəldi. O, İmam Hüseyin (ə)-in səhəbələrinə tərəf ox atıb dedi: «Ey camaat, əmirin (İbn Ziyad) yanında şahid olun ki, ilk oxu mən atdım».

Bundan sonra Ömər ibn Sədin qoşununun tərəfindən oxlar yağış kimi İmam (ə) və Onun köməkçilərinə tərəf yağdırılmağa başladı.İmam Hüseyin (ə) səhəbələrinə buyurdu:

قوموا رحمكم الله! الي الموت الذي لا بد منه، فان هذه السهام رسل القوم اليكم

«Allah sizi bağışlasın, qalxın ölümə doğru irəliləyin! Bundan başqa çarə yoxdur. Çünki bu oxlar düşmənin sizi döyüş çağırmaq üçün göndərdiyi xəbərdir». Bu vaxt İmam Hüseyn (ə)-ın sahabələri düşməne həmlə etdilər. Onlar bir saat döyüşdükdən sonra bəziləri şəhid oldu. İmam Hüseyn (ə) əlini üzünə çəkib buyurdu:

اشتد غضب الله على اليهود إذ جعلوا له ولداً ، واشتد غضبه على النصارى إذ جعلوه ثالث  
ثلاثة ، واشتد غضبه على المجوس إذ عبدوا الشمس والقمر دونه ، واشتد غضبه على قوم اتفقت  
كلماتهم على قتل ابن بنت نبيهمأما والله لا اجيبهم إلى شيء مما يريدون حتى ألقى الله تعالى وأنا  
مخضب بدمي

Yəhudilər «Allahın övladı var» - deyən zaman Allah-Təala onlara öz qəzəbini göndərdi. Çünki onlar deyirdilər: «Uzeyr Allahın oğludur». Nəsrənilər üç Allaha mötəqid olduqları zaman Allah-Təala öz qəzəbini onlara göndərdi. Məcus tayfası Allaha ibadət etməkdən əl çəkib günəş və aya pərəstiş edən zaman Allah-Təala öz şiddətli qəzəbini onlara nazil etdi. Həmçinin, əl-ələ verib Peyğəmbərin (s) övladlarını öldürməyə hazır olan xalqı öz şiddətli qəzəbinə düçar etdi. Amma and olsun Allaha, mən bu millətin təklifini qəbul etməyəcək, Yezid ilə beyət etməyəcək və öz qanıma bulaşmış halda Allahı mülaqat etməyəcəm».

Əbu Tahir Mühəmməd ibn Hüseyn «Məalimud-din» kitabında İmam Sadiq (ə)-dan belə rəvayət edir: «Atam deyir ki, İmam Hüseyn (ə) Ömər ibn Sədlə görüşəndən sonra müharibə başlandı. Allah-Təala İmam Hüseyn (ə)-ın köməyinə bir dəstə mələk göndərdi. Mələklər o Həzrətin başı üstündə uçurdular. Burada İmam Hüseyn (ə) iki yoldan birini seçməli idi: Ya mələklərin köməyi ilə düşmənləri nabud etməli, ya da şəhid olub Allaha qovuşmalı idi. İmam Hüseyn (ə) ikinci yolu seçdi». Sonra o Həzrət uca səsle buyurdu:

أَمَا مِنْ مُغِيثٍ يُعِينُنَا لَوَجْهِ اللَّهِ؟ أَمَا مِنْ ذَابٍ يَذُبُّ عَنْ حَرَمِ رَسُولِ اللَّهِ؟

«Allaha xatir bizə kömək etmək istəyən varmı? Düşmənləri Allahın Peyğəmbərinin (s) hərəmindən qovub uzaqlaşdıran varmı?»

## **HÜRR İBN YƏZİDİN İMAM HÜSEYNƏ (Ə) QOŞULMASI**

İmam Hüseyin (ə) sözünü tamam edəndən sonra Hürri ibn Yezid Riyahi, Ömər ibn Sədin yanına gəlib dedi: İmam Hüseyinlə müharibə etmək istəyirsənmi?! Ömər ibn Səd dedi:

إِي وَ اللَّهِ قِتَالًا أَيْسَرُهُ أَنْ تَطِيرَ الرُّءُوسُ وَ تَطِيحَ الْأَيْدِي

«Bəli, and olsun Allaha elə bir müharibə edəcəyəm ki, ən azı başlar və qollar bədəndən ayrılacaq».

Hürri bu sözləri eşidəndən sonra dostlarından uzaqlaşdı, yavaş-yavaş İmam Hüseyin (ə) xeymələrinə doğru hərəkət etdi. Bunu görən Mühacir ibn Ovs dedi: «Ey Hürri, sən bu əmələndən şübhələnirəm. Əgər məndən soruşsan küfəliyərin ən şücayyətli kimdir? Deyərəm ki, Hürri ibn Yezid Riyahidir. Belə isə nə üçün bədənin lərzəyə düşübdür?» Hürri dedi: «And olsun Allaha, özümü Behişt və Cəhənnəm arasında hiss edirəm. Amma Allahaand olsun ki, hətta məni tikə-tikə doğrayıb odda yandırsalar belə, heç nəyi behiştədən üstün tutmayacağam». O, bunu deyib atını çapdı. İmam Hüseyin (ə)-ın qaldığı xeymələrə tərəf gəlib əllərini başına qoyaraq deyirdi:

اَللّٰهُمَّ اِلَيْكَ اَنْبْتُ فَتُبْ عَلَيَّ فَقَدْ اَرَّغَبْتُ قُلُوبَ اَوْلِيَايَكَ وَ اَوْلَادِ بِنْتِ نَبِيِّكَ

«İlahi, Sənin dərğahına tövbə edirəm, mənim tövbəmi qəbul et! İlahi, sən Peyğəmbərinin qızının övladlarını qorxuya salmışam». Üzünü İmam Hüseyin (ə)-a tutub dedi: «Canım Sənə qurban, mən həmin şəxsəm ki, sizin Mədinəyə qayıtmağınıza mane oldum. Mən heç də təəvvür etmədim ki, küfəliyə işi bu yerə gətirib çıxaracaqlar. İndi öz işimdən peşman olmuşam, Allah dərğahına tövbə etmək istəyirəm. Görəsən tövbəm qəbul olunacaqmı?» Həzrət buyurdu: «Bəli, Allah-Təala sən tövbəni qəbul edəcək, düş atdan». Hürri dedi: «Sənin yolunda at üstündə vuruşmaq, piyada vuruşmaqdan daha yaxşıdır. Çünki, öz mübarizəmin son anlarında məni atdan yerə yıxacaqlar. Bir halda ki, sən yolunu bağlayan ilk şəxs mən idimsə, icazə verin sən yolunda ölən ilk şəxs də mən olum. Ümidvaram ki, qiyamət günü cəddin Mühəmmədin (s)-i ziyarət edən zaman, onunla əl-ələ verib görüşən şəxslərdən biri də mən olam».

*Müəllif:* «Hürri bu sözlərində məqsədi həmin vaxt onun birinci şəhid olmaq arzusu idi. Çünki artıq ondan qabaq bir neçə nəfər şəhid olmuşdu».



İmam Hüseyn (ə) Hürre icazə verdi. Hür şücaətlə döyüşə başlayıb düşmənin bir neçə nəfər qüvvətli əsgərini öldürdü. O, mərdcəsinə vuruşub şəhadətə yetdi. Hürün cənazəsini İmam Hüseyn (ə)-ın yanına apardılar. Həzrət Hürün üzündəki toz-torpaqları təmizləyə-təmizləyə deyirdi:

أَنْتَ الْحُرُّ كَمَا سَمَّيْتَكُ حُرّاً فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

«Sən azad kişisən, necə ki anan adını Hür (azad) qoyubdur. Sən dünya və axirətdə azad kişisən».

Ravi deyir: «Bu vaxt Bürəyr ibn Xüzəyr döyüş meydanına varid oldu. O, zahid və abid bir kişi idi. Yezid ibn Müəqqəl onunla mübarizə etmək üçün irəli gəldi. Onlar şərtləşdilər ki, Allah-Təaladan batil şəxsın ölümünü istəsinlər. Hansı birimiz qətlə yetişsə, batill şəxs məlum olacaq. Həmin şərtlə döyüşə başladılar. Bürəyr onu öldürdü. O, yenə döyüşə davam edərək nəhayət, şəhadətə yetdi. Sonra Vəhəb ibn Cinah Kəlbi meydana gəldi. O, şiddətli döyüşdən sonra xeyməyə qayıtdı. Onun anası və əyalı da Kərbalada idi. Xeymələrə qayıdaraq ansına dedi: «Anacan məndən razı oldunmu?» Anası dedi: «Hüseyn (ə)-ın yolunda şəhadətə yetişməyincə səndən razı olmayacağam». Əyalı dedi: «Sənə and verirəm Allahı, məni öz ölümünlə müsibətə mübtəla edib qəlbimi ağrıya salma!»

Anası dedi: «Əziz oğlum, arvadının sözünə qulaq asma! Peyğəmbər (s) qızının oğlu Hüseyn (ə)-ın yolunda döyüş və qiyamət günü Onun cəddinin şəfaətindən məhrum olma!» Vəhəb meydana qayıtdı. O, qollarının hər ikisi kəsilənə qədər döyüşdü. Onun əyalı bu səhnəni gördü. O, uzun bir ağac götürüb həyat yoldaşına sarı qaçdı. Ərinə dedi: «Atam anam sənə qurban, Allahın Rəsulunun (s) pak və hörmətli Əhli-Beytinin yolunda döyüş, onlara kömək et!» Vəhəb həyat yoldaşını qadınlar olan xeyməyə qaytarmaq istədi. O, Vəhəbin atəyindən tutub dedi: «Şəhid olmayınca geri qayıtmayacağam». İmam Hüseyn (ə) buyurdu: «Allah-Təala bu fədakarlığınızın əvəzində sizə böyük əcr versin. Sən qadınların yanına qayıt». Vəhəbin həyat yoldaşı geri qayıtdı. Vəhəb isə mübarizə edib şəhadətə yetişdi. Sonra Müslüm ibn Ovsəcə döyüş meydanına getdi. Bütün qüvvəsi ilə düşmənlə vuruşaraq çətinliklərə və bəlalara səbir etdi. Nəhayət, yarıcan halında atdan yerə düşdü. Bu vaxt İmam Hüseyn (ə) və Həbib ibn Məzahir ona tərəf gəldilər. Həzrət Əba Əbdilləh Hüseyn (ə) Müslümin bağışlanmasını Allahdan istəyib bu ayəni oxudu:

فَمِنْهُمْ مَنْ قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ ۖ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا

**«Onların bəziləri öz əhdlərinə vəfa etdilər (şəhid oldular) və bəziləri şəhadətə yetişmək üçün intizar çəkirlər, onlar əhdlərinə vəfa edib sözlərindən dönmədilər».**<sup>1</sup> Həbib irəli gəlib dedi: «Sənin ölümün mənim üçün çox çətinidir, amma şəhid olub Behiştə getdiyinə görə səni təbrik edirəm». Müslüm zəif səslə dedi: «Allah səni sevindirsin və xeyir işlə şadlandırınsın». Həbib: «Əgər sən şəhid olandan sonra ölməyimə yəqinliyim olmasaydı, qəlbindəki bütün vəsiyyətlərini eşidib onları yerinə yetirərdim». Müslüm ibn İmam Hüseyn (ə)-a işarə edib Həbibə dedi: «O Həzrətə kömək etməyi və onun yolunda vuruşub şəhid olmağını sənə vəsiyyət edirəm». Həbib: «Sənin bu vəsiyyətinə əməl etməklə qəlbində sevindirəcəyəm». Sonra Müslüm bir dəfəlik gözlərini yumub dünyadan getdi. Ondan sonra Əmr ibn Qürtə Ənsari irəli gəlib İmam Hüseyn (ə)-dan düşmənlə mübarizə etməyə icazə istədi. Həzrət ona icazə verdi. O, qəlbində İlahi töhfələrə çatmaq arzusu olan bir şəxs kimi mübarizə etməyə başladı. Bütün yaradılmışların padşahı İmam Hüseyn (ə)-ın yolunda var qüvvəsi ilə cihad etdi. Nəhayət, ibn Ziyadın qoşununun böyük bir dəstəsi arasıkəsilmədən hücum edib onu qətlə yetirdi. O, bu döyüşdə pis insanlarla cihad etməyi və verdiyi əhdinə vəfalı olmağını sübut etdi. İmam Hüseyn (ə)-a tərəf atılan hər bir oxun qarşısında əlini qalxan edirdi və nə qədər bədəninə qüvvət var idisə qılınclarla endirilən zərbələrin qarşısını alaraq Hüseyn (ə)-ın müqəddəs vücudunu bütün xətərlərdən qoruyurdu. Bədəninə endirilən qılınc, ox yaraları onu taqətdən saldı. Bu vaxt üzünü İmam Hüseyn (ə)-a tərəf tutub dedi: «Ey Peyğəmbərin oğlu, öz əhdimə vəfa etdimmi?» Həzrət: «Bəli, sən məndən qabaq behiştə gedəcəksən, mənim salamımı Allahın Rəsuluna (s) çatdır və de ki, Hüseyn də tezliklə sənə qovuşacaq». Əmr yenidən mübarizə etməyə başlayıb şəhid oldu.

## QARAYULUN MEYDANA GETMƏSİ

Əmr ibn Qürtə Ənsari şəhadətə yetişəndən sonra Abazərin qara qulu İmam Hüseyn (ə)-ın yanına gəldi. Həzrət buyurdu: «Mən sənə icazə verdim ki, bu məkandan gedib canını qurtarasan, çünki sən sağlq və xoşbəxtlik üçün bizə pənah gətiribsən. İndi isə özünü ölüm caynaqları

<sup>1</sup> «Əhzab» sürəsi, ayə 23

altına atma!» Qul dedi: «Ey Peyğəmbər övladı, nemət və xoşbəxtlik zamanı süfrənizin başında oturum, çətinlikdə isə sizi yalnız qoyum?

إِنَّ رِيحِي لَمُنْتَنٌ وَإِنَّ حَسْبِي لِلنَّبِيِّ وَلَوْ نِي لَأَسُودَ

And olsun Allaha əxlaqım pis, rəngim qara və nəslim nəcib deyildir. Siz mənim boynuma minnət qoyub əbədi rahatlığı olan Behiştə çatdırın ki, üzüm ağ, əslim şərəfli və əxlaqım yaxşı olsun. Yox! And olsun Allaha sizdən uzaqlaşmayacağam və qara qanımı sizin pak qanınızla qatlaşdıracağam». Sonra mübarizə edib döyüşdən sonra şəhadətəyətmişdi. Əmr ibn Xalid Siydavi İmam Hüseyn (ə)-ın yanına gəlib dedi: «Canım sənə qurban olsun, ey Əba Əbdilləh! Mən qərara almışam ki, sənin tərəfdarlarına qovuşam və onlardan geri qalıb səni köməksiz qoyub Əhli-Beytin arasında şəhadətini görmək istəmirəm». İmam Hüseyn (ə) Əmrin döyüşə getməsinə və özünün başqa saatda şəhid olub ona çatmasını elan etdi. Əmr düşməyə hücum edib döyüşdən sonra şəhid oldu. Bu vaxt Hənzələ ibn Səd Şami gəlib İmam Hüseyn (ə)-ın qarşısında dayandı, bütün vücudunu nizə, ox və qılınclar üçün qalxan qərar verərək, Küfə qoşununa dedi:

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِثْلَ يَوْمِ الْأَحْزَابِ، مِثْلَ دَابِ قَوْمِ نُوحٍ وَ عَادٍ وَ ثَمُودَ وَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ، وَ مَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِلْعِبَادِ، وَ يَا قَوْمَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ التَّنَادِ، يَوْمَ تُؤَلَوْنَ مُدْبِرِينَ مَا لَكُمْ مِنْ اللَّهِ مِنْ غَاصِبٍ

يَا قَوْمَ لَا تَقْتُلُوا حُسَيْنًا فَيَسْجَنَكُمُ اللَّهُ بِعَذَابٍ «وَقَدْ خَابَ مَنْ إِفْتَرَى»

O, əzab haqqındakı ayələri İbn Ziyad qoşunu üçün oxuyub onları Allahın əzabından qorxutdu. Ayələrin mənası bundan ibarətdir: «Ey camaat, mən bundan qorxuram ki, keçmiş ümmətlərə, məsələn; Nuhun ümmətinə, Ad peyğəmbərin ümmətinə, Səməd peyğəmbərin ümmətinə və onlardan sonrakı ümmətlərə nazil olan əzablardan sizə də nazil olsun. Allah öz bəndələrinə zülm etmək istəmir. Ey camaat, mən sizin qiyamət günündəki, əzabınızdan qorxuram; həmin gün üzünüzü məhşərdən cəhənnəmə tərəf döndərəcəksiniz və heç kəs sizi Allahın əzabından saxlaya bilməyəcək. Ey camaat, İmam Hüseyn (ə)-ı öldürməyin! Çünki Allah-Təəlasizə əzab göndərər, sizi həlak edər. Allaha böhtan atanlar ziyankarlardır». Sonra özünü İmam Hüseyn (ə)-a tərəf tutub dedi: «Allah hüzuruna gedib şəhid olan qardaşlarıma qovuşmayımı?» Həzrət dedi: «Bəli, dünya və dünyada olan şeylərdən

yaxşı olan behiştə get, həmişəlik və cavidani olan padşahlığa tərəf get!» Hənzələ döyüş meydanına getdi. O, qətlə yetişənə qədər bütün çətinliklərə dözərək şücaətlə vuruşdu.

## AŞURA GÜNÜNÜN GÜNORTA NAMAZI

Günorta namazının vaxtı çatdı. İmam Hüseyin (ə) Zuheyr ibn Qeyn və Səid ibn Əbdullaha hökm verdi ki, sağ qalan əshabların yarısı ilə o Həzrətin qabağında cərgəyə dursunlar. İmam Hüseyin (ə) əshabların qalan hissəsi ilə qorxu namazı qıldılar. Bu vaxt düşmən tərəfindən bir ox İmam Hüseyin (ə)-a tərəf atıldı. Səid ibn Əbdullah gəlib Həzrətin qarşısında dayandı, düşmən tərəfindən atılan oxlar onun bədəninə sancılırdı. Nəhayət, o, yerə yıxıldı. Bu halda deyirdi: «İlahi, bu camaata Ad və Səməd qövmünə etdiyin lənəti göndər; mənim salami Peyğəmbərə yetirib bədənime vurulan yaraları ona xəbər ver. Çünki sənin Peyğəmbərinin övladlarına kömək etməyimdən məqsədim, sənin əcrin və savabına çatmaq idi». Bunu deyib şəhid oldu. Onun bədəninə diqqətlə baxdıqda qılinc və nizə yarasından əlavə on üç oxun yarasını gördülər. Sonra çoxlu namaz qılıb ibadətlə məşğul olan Süvəyd ibn Əmr ibn Əbu Muta meydana gəlib güclü bir şir kimi döyüşə başladı, bütün çətinliklər qarşısında istiqamət etdi. O, bədəninə endirilən yaraların çoxluğundan ölümlərin arasına yıxıldı. Həmin halda qalmışdı və ondan heç bir hərəkət görünmürdü. Birdən, eşitdi ki, ibn Ziyadın qoşunu deyir: İmam Hüseyin (ə) öldürüldü. O, bu xəbəri eşidəndən sonra taqətdən düşdü, ayaqqabısından olan bağağı götürüb onlarla döyüşərək şəhid oldu. Ravi deyir: «İmam Hüseyin (ə)-ın əshabları o Həzrətə kömək etmək üçün çox tələsirdilər». Şair onların barəsində deyir:

وَالْخَيْلُ بَيْنَ مَدْعَسٍ وَ مُكَرَدَسٍ  
يَتَهَاۓتُونَ إِلَى ذِهَابِ الْأَنْفُسِ  
قَوْمٌ إِذَا نُودُوا لِدَفْعِ مَلَمَةٍ  
لَبَسُوا الْقَلْبَ عَلَى الدَّرُوعِ كَأَنَّهُمْ

«İmam Hüseyin (ə)-ın əshabları elə bir şəxslərdən ibarət idilər ki, çətinliyi aradan götürmək üçün çağırılanda, eyni zamanda düşmənlərdən bir dəstəsi əllərində nizə və başqa bir dəstəsi isə başdan ayağa silahlanıb onların qarşısında duranvaxt və bu cür qorxulu saatda öz şücaətli qəlblərini zirehlə möhkəmləndirib özlərini ölümün caynaqları altına atırlar».

## ƏLİ ƏKBƏR (Ə)-İN ŞƏHADƏTİ

İmam Hüseyin (ə)-in Əhli-beytindən başqa bütün vəfalı dostları tikə-tikə olunmuş bəndələri ilə torpaqların üstünə düşmüşdülər. Bu zaman Həzrətin oğlu Əli Əkbər atasına tərəf gəldi. Əli Əkbər (ə) xalqın hamısından gözəl camal və əxlaqa malik idi. O, atasından döyüş icazəsini istədi. İmam Hüseyin (ə) gözləmədən ona icazə verdi.

ثُمَّ نَظَرَ إِلَيْهِ نَظَرَ آيِسٍ مِنْهُ

Sonra ümitsiz halda oğluna baxıb ixtiyarsız olaraq göz yaşları üzünə axdı və dedi:

اللَّهُمَّ اشْهَدْ بَرَزَ إِلَيْهِمْ غُلَامٌ أَشْبَهُ النَّاسِ خَلْقًا وَ خُلُقًا وَ مِنْطَقًا بِرَسُولِكَ (ص) وَ كُنَّا إِذَا اشْتَقْنَا إِلَى نَبِيِّكَ نَنْظُرُنَا إِلَيْهِ

«İlahi sən özün şahid ol ki, bu cavan düşmən qoşununa tərəf yola düşdü. O əxlaqı, qəddi-qaməti və danışığı ilə hamıdan çox Sənin Peyğəmbərinə oxşayır. Biz hər vaxt Peyğəmbər (s)-i görmək istəyəndə bu cavana baxırdıq». Sonra Ömər ibn Sədə tərəf baxıb uca səslə dedi:

يَا ابْنَ سَعْدٍ اللَّهُ رَحِمَكَ كَمَا قَطَعْتَ رَجْمِي

«Ey Sədin oğlu, Allah sənin nəslini kəssin necə ki, mənim nəslimi kəsdin!» Bu zaman Əli Əkbər düşməyə yaxınlaşdı, şiddətli döyüş getdi. O, düşmənin bir dəstəsini öldürəndən sonra atasına tərəf qayıdıb dedi:

الْعَطَشُ قَدْ قَتَلَنِي وَ ثِقَلُ الْحَدِيدِ قَدْ أَجْهَدَنِي فَهَلْ إِلَى شَرْبِهِ مِنَ الْمَاءِ سَبِيلٌ

«Atacan! Susuzluq məni taqətdən saldı, döyüş silahlarının ağırlığı məni yordu. Bir qurtum su verməklə canım susuzluqdan qurtara bilərsənmi?» İmam Hüseyin (ə) ağlayıb buyurdu:

«Əziz oğlum geri qayıt mübarizə et, tez bir zamanda cəddin Mühəmməd (s) ilə görüşüb Onun əlindəki piyalələrdən su içərsən və ondan sonra heç vaxt susamayacaqsan».

Əli Əkbər (ə) şəhadət arzusu ilə meydana tərəf qayıtdı. Kəskin sürətdə döyüşə başladı, birdən Münqəz ibn Mərrət Əbdi (Allah ona lənət eləsin) Həzrəti ox ilə vurdu. Həmin oxun təsisi ilə Həzrət öz müqavimətini itirdi, yerə yıxıldı və uca səslə dedi:

يَا أَبَتَاهُ عَلَيْكَ السَّلَامُ هَذَا جَدِّي يُقْرُوكَ السَّلَامَ وَ يَقُولُ لَكَ عَجَلُ الْقُدُومِ إِلَيْنَا

«Atacan salam olsun sənə, xüdəhafiz. Cəddim Mühəmmədin (s) sənə salam göndərir və deyir: «Ey Hüseyin, tez bizim yanımıza gəl!» Bu sözü deyib şəhadətə yetişdi. İmam Hüseyin (ə) gəlib oğlunun cənazəsinin başı üstündə dayandı.

وَوَضَعَ خَدَّهُ عَلَى خَدِّهِ

Üzünü oğlunun üzünə qoyub dedi:

قَتَلَ اللَّهُ قَوْمًا قَتَلُواكَ

«Oğul can, Allah səni öldürənləri öldürsün! Gör nə qədər Allah və onun Rəsuluna(s) cəsarət və hörmətsizlik etdilər!

الْعَفَى عَلَى الدُّنْيَا بَعْدَكَ

Gözümün işığı səndən sonra kül olsun bu vafasız dünyanın başına».

Ravi deyir: «Zeynəbə (s.ə)xeymədən çölə çıxıb qəmgin səslə meydana tərəf gəldikcə deyirdi: «Ey qəlbimin parası, ey qardaş oğlu!»

O qardaşı oğlunun cənazəsinin yanına çatarkən özünü Əli Əkbərin (ə) tikə-tikə olunmuş bədəninin üstünə atdı. Bu vaxt İmam Hüseyin (ə) gəlib Zeynəbə (s.ə)-ı qadınlar olan xeyməyə qaytardı. Əli Əkbər (ə)-ın şəhadətindən sonra Əba Əbdilləh (ə)-ın Əhli-beytinincavanları tək-tək meydana gedərək ibn Ziyadın qaniçən qoşununun vasitəsi ilə şəhadətə yetirdilər. İmam Hüseyin (ə) uca səslə dedi: «Ey əmim oğlanları və ey mənim əhli-beytim, səbirli olun! Allaha and olsun ki, bu gündən sonra heç vaxt xarlıq və zillət görməyəcəksiniz».

## **HƏZRƏT QASİM (Ə)-İN ŞƏHADƏTİ**

Ravi deyir: «Cavan bir oğlandıyüş meydanına tərəf gəlib düşmənlə vuruşmağa başladı. Onun üzü ay parası kimi işıq saçırdı. İbn Füzəyl Əzdi onun başına qılınc zərbəsinəndirdi, başı iki yerə böldü. O, üzü üstə torpaq üstünə düşdü və uca səsle qışqırdıb dedi: «Ya Əmma! (ey bibi!)» İmam Hüseyn (ə) ov quşu kimi sürətlə müharibə meydanına girib qəzəblənmiş şir kimi qoşuna hücum etdi. O Həzrət qılıncını çəkib İbn Füzeyli vurmaq istədi. İbn Füzeyl özünü qorumaq üçün əlini qabağa verdi. Həzrət qılınc ilə onun əlini biləyindən kəsib yerə saldı. İbn Füzeylin qışqırığını eşidən küfəlilər ona nicat vermək üçün köməyə gəldilər. Lakin, İbn Füzeyl atların ayaqları altında qalıb həlak oldu. Elə ki, duman kimi hər yeri bürümüş toz torpaq aradan getdi, gördüm İmam Hüseyn (ə) ayaqlarını yerə vurub can verən cavanın başı üstünə dayanıb deyir:

بُعْدًا لِقَوْمٍ قَتَلُوكَ وَمَنْ خَصَمَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيْكَ جَدُّكَ وَأَبُوكَ

«Səni şəhid edənlər Allahın rəhmətindən uzaq olsunlar! Qiyamət günü cəddin və atan sənin qatillərinlə düşmənçilik edəcək». Sonra o Həzrət buyurdu:

عَزَّ وَ اللَّهُ عَلَى عَمِّكَ أَنْ تَدْعُوا فَلَا يُجِيبُكَ أَوْ يُجِيبُكَ فَلَا يَنْفَعُكَ صَوْتُهُ

«And olsun Allaha, əmini çağıran zaman sənə cavab verə bilməməyi, yaxud verdiyi cavabın faydasız olması mənim üçün çox cətinidir. And olsun Allaha bu gün elə bir gündür ki, əminin düşməni çox, kömək edəni isə azdır». Sonra o cavanı (Həzrət Qasim) bağrına basıb əhli-beytin şəhidləri arasına apardı və yerə qoydu. İmam Hüseyn (ə) gördü ki, artıq dostlar və cavanlar şəhid olub torpaqlar üstünə düşüblər. O, Allah yolunda canından kecib şəhadətəyetişmək üçün hazırlaşaraq uca səsle buyurdu:

هَلْ مِنْ ذَابٍّ يَذُبُّ عَنْ حَرَمِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) هَلْ مِنْ مُوَجِّدٍ يَخَافُ اللَّهَ فِينَا هَلْ مِنْ مُغِيثٍ

«Allah düşməni Rəsulullahın (s) Əhli-beytinin kənarından qovan bir şəxs varmı? Allahdan qorxub bizim haqqımızı qoruyan ibadətkar bir şəxs varmı? Allaha xatir bizə kömək edən bir şəxs varmı?» Həzrətin bu sözlərini qadınlar eşidib ucadan ağlamağa başladılar.

## SÜDƏMƏR UŞAĞIN ŞƏHADƏTİ

İmam Hüseyn (ə) xeymənin qapısına tərəf gəlib Zeynəbə (s.ə)-a buyurdu:

نَاوِلِيْنِي وَلَدِي الصَّغِيْرَ حَتَّى أُوَدِّعَهُ

«Südəmər balamı yanıma gətir, onunla vidalaşım». Həzrət, Əli Əsgəri qucağına alıb öpmək istədi. Birdən, Hərmələ ibn Kahil Əsədi (Allah ona lənət etsin) Əli Əsgəri vurmaq niyyəti ilə ox atdı. Ox körpə uşağın boğazına dəyib şəhadətə yetişdi. İmam Hüseyn (ə) körpəni Zeynəbə (s.ə)-a verdi. Həzrət Əlini uşağın boğazının altına tuturdu, elə ki, ovcu qan ilə dolurdu göyə səpib deyirdi: «Bu müsibətlər mənim üçün asandır, çünki Allah yolundadır və Allah özü görür».

İmam Baqir (ə) buyurdu: «İmam Hüseyn (ə) Əli Əsgərin boğazından axan qanı göyə atarkən bir damcı da olsun yerə tökülmədi».

## HƏZRƏT ABBAS (Ə)-İN ŞÜCAƏTİ VƏ FƏDAKARLIĞI

Ravi deyir: «Susuzluq İmam Hüseyn (ə) çox əziyyət verdi. O Həzrət qardaşı Abbasla birlikdə Fərat çayının sahilinə gəldi. İbn Sədin qoşunu hərəkətə gəlib Həzrət İmam Hüseyn (ə)-in üzünə yolu bağladılar. Bu vaxt Bəni-Darim qəbiləsindən bir nəfər Həzrətə tərəf ox atdı. Ox Həzrətin mübarək ağzına dəydi. İmam Hüseyn (ə) oxu çıxarıb əlini qan axan tərəfə tutdu, ovucu qan ilə dolandan sonra yerə töküb buyurdu: «İlahi, Peyğəmbərin (s) övladına bu camaatın etdikləri zülmərdən sənə şikayət edirəm». Sonra düşmənin qoşunu İmam Hüseyn (ə)-la Həzrət Abbasın (ə)-in arasındafasilə salıb Həzrət Abbas (ə)-ı mühasirəyə alıb şəhadətə çatdırırdılar. İmam Hüseyn (ə) Həzrət Abbas (ə)-in şəhid olduğuna görə çox ağladı. Bu haqda şair belə deyir:

أَحَقُّ النَّاسِ أَنْ يُبْكِيَ عَلَيْهِ  
أَخُوهُ وَبَنُ الْإِذِهِ عَلَى  
وَمَنْ وَاسَاهُ لَا يَنْتَبِيهِ خَوْفٌ

فَتَى أَبْكِي الْحُسَيْنَ بِكَرْبَلَا  
أَبُو الْفَضْلِ الْمُضْرَّجُ بِالْذِمَاءِ  
وَجَادِلُهُ عَلَى عَطَشٍ بِمَاءٍ

Şeirin məzmunu: «İmam Hüseyn (ə)-ı öz müsibətində ağladan şəxs üçün matəm qurub ağlamaq, başqa insanlar üçün ağlamaqdan daha da laiqlidir. Həmin şəxs öz qanına bulaşmış Hüseyn (ə)-in qardaşı Əbülfəzl (ə)-dır...» Həzrət Əbülfəzl (ə) Hüseyn (ə) ilə həmkarlıqdan etdi və heç bir



maniyə onu bu həmkarlıqdan uzaqlaşdırma bilmədi. Həmçinin, susuz olduğu zaman Fəratın suyuna çatdıqda belə, qardaşı Hüseyn (ə)susuz olduğuna görə Fəratın suyundan içmədi.

## **ŞƏHİDLƏR AĞASI İMAM HÜSEYN (Ə) MEYDANA GEDİR**

İmam Hüseyn (ə) düşmən qoşununu döyüşə dəvət etdi. Hər kəs döyüş meydanına ayaq qoyurdusa, o Həzrət onu həlak edirdi. İmam Hüseyn (ə) düşmənin böyük bir dəstəsini cəhənnəmə vasil etdi. Bu vaxt o Həzrət buyurdu:

الْقَتْلُ أَوْلَى مِنْ رُكُوبِ الْعَارِ أَوْلَى مِنْ دُخُولِ النَّارِ

«Ölüm, zillət altında yaşamaqdan yaxşıdır, amma zillət altında olmaq cəhənnəmin odundan yanmaqdan yaxşıdır».

Rəvayətçilərdən biri deyir: «And olsun Allaha, indiyə qədər elə bir şəxs görməmişdim ki, düşmən qoşunu onu mühasirəyə alsın, övladlarını, əhli-beytini və dostlarını öldürsün, amma bununla belə o, İmam Hüseyn (ə)-dan dözümlü olsun. Elə ki, düşmən qoşunu hücum edirdi, o Həzrətqılıncını çəkib şir kimi həmlə edərək onların canına vəlvələ salırdı. İmam Hüseyn (ə) otuz min nəfərlik qoşuna həmlə edir və onlar insanı görüb qaçan çəyirtkələr kimi o Həzrətin qarşısından qaçırdılar. Sonra İmam Hüseyn (ə) yenidən öz əvvəlki yerinə qayıdıb buyurdu:

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

O Həzrət arası kəsilmədən düşmənlə döyüşürdü. Nəhayət düşmən qoşunu, İmam Hüseyn (ə) ilə xeymələrin arasında sədd çəkib xeymələrə gedən yolu kəsdi. İmam Hüseyn (ə) buyurdu:

وَيَلَّكُمْ يَا شِيعَةَ آلِ أَبِي سُفْيَانَ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ دِينٌ وَ كُنْتُمْ لَا تَخَافُونَ الْمَعَادَ فَكُونُوا أحراراً فِي دُنْيَاكُمْ هَذِهِ

«Vay olsun sizin halınıza, ey Əbu Süfyanın övladlarının tərəfdarları! Əgər dininiz yoxdursa və qiyamət günündən qorxmursunuzsa, heç olmasa

bu dünyada azad insan olun, öz əsil-nəsəbinizə hörmət qoyun, özünüzü ərəb tayfasından hesab edirsinizsə». Şımr dedi: «Ey Fatimənin oğlu nə deyirsən?» İmam buyurdu:

أَقَاتِلُكُمْ وَتُقَاتِلُونَنِي وَالنِّسَاءَ لَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ

«Mən sizinlə və siz mənimlə döyüşürsünüz, qadınların burada günahı yoxdur; nə qədər ki, mən diriyəm qoymayın sizin nadanlarınız, tüğyankarlarınız və zülmkarlarınız mənim əhli əyalıma hörmətsizlik etsinlər». Şımr dedi: «Sənin bu təklifini qəbul edirik». Sonra onlar döyüşə və İmam Hüseyin (ə)-ı qətlə yetirməyə hazırlaşdılar. İmam Hüseyin (ə) düşməyə həmlə etdi, düşmən də o Həzrətə hücum çəkdi. Bu zaman İmam Hüseyin (ə) onlardan bir qurtum su istədi, lakin daş ürək düşmən su vermədi. O Həzrətin mübarək bədəninə 72 yara vurdular.

فَوَقَفَ يَسْتَرْخِجُ سَاعَةً وَ قَدْ ضَعُفَ عَنِ الْقِتَالِ

Zəiflik o Həzrətə qələbə çalırdı. O, bir anlığa dincini almaq üçün dayandı. Bu anda uzaqdan ona tərəf daş atdılar. Daş mübarək alnını yaraladı və qan üzünə axdı. İmam Hüseyin (ə) köynəyini qaldırıb alnını silmək istədi. Bu vaxt zəhərli üç şöbəli bir ox, o Həzrətin qəlbinə sancıldı. İmam Hüseyin (ə) buyurdu:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ عَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ

Daha sonra üzünü göyə qaldıraraq dedi: «İlahi, sən bilirsən ki, bu qoşun elə bir şəxsi öldürür ki, yer üzündə ondan başqa Peyğəmbər qızının (Fatiməyi-Zəhranın) heç bir oğlu yoxdur».

İmam (ə) oxu arxadaçəkib çıxartdı, qan fəvvarə kimi axmağa başladı. Beləliklə, O Həzrətin döyüşməyə heç bir təqəti qalmadı. Amma hər kəs İmam (ə)-ı öldürmək məqsədi ilə yaxınlaşırdısa, Allah yanında bu böyük cinayətlə məhkum olmamaq üçün yenidən geri qayıdırdı. Nəhayət, Kindi qəbiləsindən olan Malik ibn Yəsir adında olan bir şəxs İmam Hüseyin (ə) yaxınlaşıb nalaiq söz deməyə başladı. Sonra qılıncı ilə o Həzrətin başını zərbələdi, qılıncı İmam Hüseyin (ə)-in əmmaməsini kəsib başını yaraladı. İmam Hüseyin (ə)-in əmmaməsi qan ilə doldu. O Həzrət dəsmal ilə başını bağlayıb əmmaməsini geydi. İbn Ziyad qoşunu bir müddət gözləyəndən sonra yenidən qayıdıb İmam Hüseyin (ə)-ı mühasirəyə aldılar.

## İMAM HƏSƏN (Ə)-İN OĞLU ABDULLAHIN ŞƏHADƏTİ

İmam Həsən (ə)-ın oğlu Abdullah hələ həddi-buluğa çatmamışdı. O, qadınlar olan xeymədən çıxıb qaça-qaça İmam Hüseyin (ə)-ın yanına çatdırıb xeyməyə qaytarmaq istədi. Bunu görən Zeynəb (s.ə) özünü ona çatdırıb xeyməyə qaytarmaq istədi. Amma kiçik yaşlı Abdullah geri qayıtmayıb dedi: «Allaha and olsun, əmimin yanına gedəcəyəm». Bu vaxt Əbhər ibn Kəb, başqa sənədə əsasən, Hərmələ ibn Kamil (Allah hər ikisinə lənət etsin)öz qılıncını çəkib İmam Hüseyin (ə)-ı vurmaq istəyirdi. Abdullah irəli gəlib dedi: «Vay olsun sənin halına,ey zinadan əmələ gəlmiş cəllad! Sən əmimi öldürmək istəyirsən?!» Amma namərd qılıncı İmam Hüseyin (ə)-ın bədəninə endirmək istədi. Bu vaxt Abdullah özünü qılıncın qabağına atdı. Qılınc onun qoluna kəsdi. Qolu dərisindən asılı halda qalmış Abdullah nalə çəkdi: «Vay ümmah (ey ana)!»İmam Hüseyin (ə) o günahsız uşağı qucağına alıb bağrına basaraq buyururdu: «Əziz qardaşım oğlu! Sənə üz vermiş bu müsibətə səbir et və Allahdan xeyir istə, çünki Allah-Təala səni öz saleh ata babalarına qovuşduracaq».

Gözlənilmədən, Hərmələ ibn Kamil günahsız balanı oxladı və Abdullahı əmisinin qucağında qətlə yetirdi. Sonra Şimr ibn Zilcövşən xeymələrə hücum çəkdi. Xeymələri nizəsi ilə deşik-deşik etdi. İbn Ziyad vəhşi heyvan kimi nərə çəkdi: «Od gətirin! Xeymədəkiləri xeyməqarışıq yandıracağam!»

İmam Hüseyin (ə) ona dedi: «Ey Zilcövşənin oğlu! Sən mənim Əhli-beytimi yandırmaq istəyirsən! Allah səni cəhənnəm oduna yandırsın!»

Şəbs adlı bir kişi irəli gəldi. Şimri xeymələri yandırmaq istədiyi üçün danladı və o, həya edib geri qayıtdı. İmam Hüseyin (ə) buyurdu: «Mənim üçün elə bir qiymətsiz paltar gətirin ki, heç kəs onu mən öləndən sonra qənimət ünvanı ilə əynimdən çıxartmasın. Mən onu paltarımın altından geyəcəyəm, təki bədənım çılpaq qalmasın».O Həzrət üçün kiçik və dar bir paltar gətirilər. İmam Hüseyin (ə) buyurdu: «Mən onu istəyirəm, çünki bu cür paltar zillət əhli üçündür».

O Həzrət köhnə bir paltarı götürüb paltarının altından geydi. Lakin İmam Hüseyin (ə) şəhid olandan sonra qəddar və qaniçən düşmən həyasızcasına həmin köhnə paltarı da o Həzrət əynindən çıxarıb çılpaq etdilər. Bu işi Əbhər ibn Kəb etdi. O, belə bir cinayətə mürtəkib olduğu üçün yay fəslində qollarının hər ikisi ağac kimi quruyurdu, qışda isə qan

və çirk qollarından axırdı. Nəhayət, bu vəziyyətdə də həlak oldu. Ravi deyir: «Elə ki, İmam Hüseyn (ə)-a bədəninə endirilən yaralar qələbə caldı, Saleh ibn Vəhəb nizə ilə o Həzrətin böyrünə vurub atdan yerə yıxdı; İmam sağ üzü üstə yerə düşdü. Bu halda buyurdu:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ عَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ

Sonra İmam Hüseyn (ə) qalxıb oturdu. Bu vaxt Zeynəbə (s.ə) xeymədən çıxıb uca səslə nalə çəkməyə başladı: «Va əxahu; va səyyidahu, va Əhlə beytahu!» Həmcinin deyirdi:

لَيْتَ السَّمَاءُ أَطْبَقَتْ عَلَى الْأَرْضِ وَ لَيْتَ الْجِبَالُ تَذَكَّتْ عَلَى السَّهْلِ

«Ey kaş, göylər yerin üstünə dağılırdı; Ey kaş, dağlar darmadağın olurdu və yerin üstünə tökülürdü».

Şimr öz qoşununun başına qışqıraraq dedi: «Nəyi gözləyirsiniz? Nə üçün Hüseynin işini bitirmirsiniz?» Qoşun hər tərəfdən hücum çəkdi. Zərət ibn Şərik İmam Hüseyn (ə)-ın sol çiyninə qılınc vurdu. İmam (ə) onu qılınc ilə vurub həlak etdi. Başqa bir nəfər o Həzrətin çiynini qılıncladı, İmam (ə) üzü üstə yerə yıxıldı. Bütün ağırlar İmamın bədəninə bürüdü. İmam Hüseyn (ə) ayağa qalxmaq istəyirdi, lakin taqətsizlik və susuzluq ona qələbə çaldığı üçün yenidən yerə yığılırdı. Sihah ibn Ənəs Nəxai İmam Hüseyn (ə)-ın boğazına nizə ilə vurdu və nizəni boğazına batırandan sonra yenidən çıxarıb o Həzrətin mübarək sinəsinin sümüklərinə batırdı. Daha sonra İmam tərəf bir ox ox atdı, ox o Həzrətin boğazına sancıldı. Həmin oxun təsiri ilə yerə yığıldı, yenidən qalxıb oturdu. Oxu boğazından çıxardandan sonra hər iki əlini qanın altına tuturdu, elə ki, ovucu qan ilə dolurdu, onu üzünə başına sürtüb buyurdu: «Bu halda Allahın görüşünə gedirəm; məni al qanıma bulaşdırıb haqqımı qəsb edəblər». Ömər ibn Səd sağ tərəfində duran kişiye dedi: «Vay olsun sənə halına! Atdan düş, Hüseynin işini bitir!» Xuli ibn Yezid Əsbəhi İmamın başını bədənindən ayırmaq istədi, lakin bədəninə titrəyiş düşdü və geri qayıtdı. Sinan ibn Ənəs Nəxaiatdan enib qılıncını o Həzrətin mübarək boğazına qoyaraq dedi: «Allaha and olsun, sənə başını kəsəcəyəm; bilirəm ki, sən Peyğəmbər (s) nəvəsisən və ata-anan xalqın ən yaxşısıdır, amma başını bədənindən ayıracağam». Sonra o məlun İmam Hüseyn (ə)-ın mübarək başını bədənindən ayırdı. Bu barədə şair deyir:

غَدَاةُ تَبِيرِهِ كَفَا سِنَانٍ

«Hansı müsibət Hüseyin (ə)-in müsibətinə bərabər ola bilər? Həmin gün namərd və cinayətkar Sinan ibn Ənəsi əlləri onu qətlə yetirdi və başını bədənindən ayırdı».

Əbu Tahir Mühəmməd ibn Həsən «Məalimü-din» kitabında İmam Sadiq (ə)-dan belə nəql edir: İmam Hüseyin (ə) şəhid oldu, Mələklər nalə çəkib dedilər: «Ey Allah! Bu, sənin seçdiyin Hüseyin (ə) və sənin Peyğəmbərinin (s) qızı (Fatiməyi-Zəhranın) oğludur. Bu xalq onu öldürdülər! Allah-Təala Həzrət Sahibəzzaman (ə)-ın nurlu sürətini mələklərə göstərib buyurdu: «Bununvasitəsi ilə Hüseynin intiqamını düşmənlərindən alacağam».

Rəvayət olunur ki, sonradan Muxtar, Sinan ibn Ənəsi tutub barmaqlarını tək-tək yerindən qopardı; daha sonra onun əllərini və ayaqlarını kəsdi. Muxtar böyük bir qazanı zeytun yağı ilə doldurub qaynatdı. O, Sinan ibn Ənəs qaynar yağın içinə atdı. Sinan ibn Ənəs qaynar yağın içində həlak oldu. Ravi deyir: «İmam Hüseyin (ə)-ı şəhid edəndən sonra şiddətli tufan qopub səmanı qara toz torpaq bürüdü, qaranlıq səmada qırmızı külək əsməyə başladı. Göz gözü görmürdü. Qoşun elə başa düşdü ki, əzab onlara nazil olubdur. Bir saat bu vəziyyətdə qaldıq. Nəhayət hava işıqlandı».

## İMAM HÜSEYN (Ə)-İN ÖMRÜNÜN SON ANLARI

Hilal ibn Nafe rəvayət edir ki, mən Ömər ibn Sədin qoşununda idim. Birdən bir nəfər səsləndi: «Gözün aydın olsun ey Əmir, Şimr Hüseyini öldürdü!» Mən qoşundan ayrılıb İmam Hüseyin (ə)-ın yanına gəldim. O Həzrəti can verən halda gördüm.

اللَّهُ مَا رَأَيْتُ قَطُّ قَتِيلًا مُضْمَخًا بِدَمِهِ أَحْسَنَ مِنْهُ وَلَا أَنْوَرَ وَجْهًا وَ شَغْلَنِي نُورُ وَجْهِهِ وَ جَمَالُ هَيْبَتِهِ عَنِ الْفِكَرَةِ فِي قَتْلِهِ

Allaha and olsun, ömrüm boyu bu cür al qanına bulaşmış və eyni zamanda nurlu şəxs görməmişdim. O Həzrətin gözəl və nurlu camalını görərkən bir an özümü itirib onun şəhid olmasını yadımdan çıxartdım. İmam Hüseyin (ə) can verən halda su istəyirdi.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Ya Hüseyin, va Hüseyin; təşnə ölən şah Hüseyin.

سَمِعْتُ رَجُلًا يَقُولُ وَاللَّهِ لَا تَذُوقُ الْمَاءَ حَتَّى تَرِدَ الْحَامِيَةَ فَتَشْرَبَ مِنْ حَمِيمِهَا فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ يَا وَيْلَكَ أَنَا لَا أَرُدُّ الْحَامِيَةَ وَلَا أَشْرَبُ مِنْ حَمِيمِهَا بَلْ أَرُدُّ عَلَى جَدِي رَسُولُ اللَّهِ وَ أَسْكُنُ مَعَهُ فِي دَارِهِ

İmam Hüseyin (ə)-in cavabında ürəyi qəsavət bağlanmış bir nəfər dedi: «Allaha and olsun, cəhənnəmə getməmiş, onun çirkab və yanar suyundan içməyincə bu dünyanın suyundan bir damla olsun belə içə bilməyəcəksən». İmam Hüseyin (ə) cinayətkara dedi: «Vay olsun sənin halına, mən cəddim Rəsulallahın yanına və onun behiştəki evinə gedirəm; onun sərin suyundan içəcəyəm və mənə etdiyiniz zülmərdən cəddimə şikayət edəcəyəm».

Hilal ibn Nafe deyir: «Qoşun Həzrətin bu sözlərini eşidib qəzəbləndilər; elə bil ki, onların heç birinin qəlbində rəhm adlı bir şey yox idi. İmam Hüseyin (ə) onlarla söhbət edən halda o Həzrətin başını bədənindən ayırdılar. Mən onların rəhimsizliyindən təəccüblənib dedim: «Bundan sonra heç bir işdə sizinlə həmkarlıq etməyəcəyəm».

## İMAM HÜSEYN (Ə) ŞƏHİD OLANDAN SONRA

İmam Hüseyin (ə) şəhid olandan sonra ibn Sədin qoşunu O Həzrətin paltarını əynindən çıxartdılar. İmamın (ə) köynəyini İsaq ibn Həviyyə Həzər aparıb geydi. O, bunun nəticəsində dəri xəstəliyinə mübtəla oldu və bədəninin tükləri töküldü. Rəvayət olunur ki, İmam Hüseyin (ə)-in köynəyində 119 qılinc, ox və nizə yeri var idi. Başqa bir rəvayətdə isə Həzrət İmam Sadiq (ə) buyurdu: «İmam Hüseyin (ə) bədənində 33 nizə və 34 qılinc yarası var idi». İmam Hüseyin (ə) şalvarını Əbhər ibn Kəb Təmini götürdü. Rəvayət olunur ki, o, şalvarı aparandan sonra əl-ayağı topal oldu və ömrünün axırınadək yeriyə bilmədi. O Həzrətin əmmaməsini Əxnəs ibn Mürsəd ibn Əlqəmə, başqa sənədə əsasən, Cabir ibn Yezid Əvdi aparıb başına bağladı. O, bu işi gördüyü üçün dəli oldu.

İmam Hüseyin (ə)-in ayaqqabısını Əsvəd ibn Xəlid apardı. O Həzrətin üzüyünü Bəcdəl ibn Səlim Kəlbi götürdü. O, üzüyü götürmək üçün Həzrətin barmağını kəsdi. Sonralar Muxtar, Bəcdəl ibn Səlimi tutub onun əl ayaqlarını kəsərək həmin halda onu buraxdı. O, öz qanına bulaşmış oldu. İmam Hüseyin (ə)-in dəsmalını Qeys ibn Əşəs götürdü, o Həzrətin zirehini Ömər ibn Sədə apardı. Ömər ibn Səd öləndən sonra Muxtar həmin zirehi onun qatili Əbi Ömrəyə bağışladı. İmam Hüseyin (ə)-in qılıncını Cəmi ibn

Xəlv Əvdi, başqa rəvayətə görə Bəni-Təmin qəbiləsindən olan Əsvəd ibn Hənzələ qəsb etdi. İbn Əbi Səd rəvayət edir ki, o Həzrətin qılıncını Fəlafis Nəhşəmi götürdü. Mühəmməd ibn Zəkəriyyə bu rəvayəti nəql edəndən sonra deyir: «Həmin qılınc ondan sonra Həbib ibn Bədilin qızına çatdı». Qeyd etmək lazımdır ki, həmin qəsb olunmuş qılınc «Zülfüqar» deyil. Çünki, «Zülfüqar» nübubbət və imamətin başqa ətiqləri ilə qorunur. Bunu hədis rəvayətçiləri də təsdiq edib və qeyd etdiyim kimi nəql ediblər.

## **XEYMƏLƏRİN QARƏTİ VƏ YANDIRILMASI**

Ravi deyir: «İmam Hüseyin (ə) şəhid olandan sonra xeymələr tərəfindən bir kəviz çölə çıxdı. Düşmənlərdən biri ona dedi: «Ey kəviz! Sənin ağa Hüseyin (ə) öldürüldü». Kəviz deyir: «Bu xəbəri eşidərkən qışqıra-qışqıra qadınların yanına qacdım. Onlar da mənim ağlamaq səsimi eşidib nalə-şivən etməyə başladılar». Sonra düşmən qoşunu Peyğəmbərin (s) övladlarının və Fatiməyi-Zəhranın (s.ə) gözüünün işığı Hüseyin (ə)-in övladlarının mal-dövlətini qarət etmək üçün bütün qüvvəsi ilə xeymələrə hücum etdi. Hətta namərd düşmən qadınların başındakı çadraları oğurlayıb onları başıaçıq qoyurdu. Peyğəmbər (s) qızları xeymələrdən çıxdılar. Onlar öz ürək-paralarının cənazələri ilə vidalaşaraq uca səslə ağlayırdılar. Həmid ibn Müslüm rəvayət edir: «Bəni-Bəkr ibn Vail» qəbiləsindən bir nəfər qadın öz əri ilə Ömər ibn Sədin qoşununda idi. O, gördü ki, qoşun İmam Hüseyin (ə)-in xeymələrinə və qadınlara hücum edib qarətlə məşğuldur. Həmin qadın bu səhnəni görüb həyacanlandı. Əlinə qılınc götürərək öz qəbiləsinin yanına gəlib dedi: «Ey Bəkir ibn Vail tayfası, qeyrət və kişilikdəndir ki, Peyğəmbər (s) qızlarının paltarlarını qarət etsinlər, siz isə oturub tamaşa edəsiniz?!» Sonra qışqırdı:

لَا حُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ يَا لثَارَاتِ رَسُولِ اللَّهِ

Həmin qadının əri irəli gəldi, onun əlindən tutub xeyməyə qayıtdı.

Ravi deyir: «Xeymələri qarət edəndən sonra od vurub yandırdılar. Qadınlar başıaçıq ayaqyalın xeymələrdən çıxdılar. Onlar şivən səsi ətrafı bürümüşdü, məzlumcasına düşmən əlində əsir olmuş Əhli-Beyti Küfə qoşununa dedilər: «Sizi Allaha and veririk ki, bizi İmam Hüseyin (ə)-in mübarək cənazəsinin yanından aparın». Elə ki, əsirlər döyüş meydanına çatdılar şəhidləri görüb ağlamağa başladılar».

## ZEYNƏBƏ (S.Ə) QARDAŞININ CƏNAZƏSİ ÜSTÜNDƏ AĞLAYIR

قَالَ قَوْلَ اللَّهِ لَا أَنْسَى زَيْنَبَ بِنْتَ عَلِيٍّ (ع) تَنْدُبُ الْحُسَيْنَ وَ تُنَادِي بِصَوْتٍ حَزِينٍ وَ قَلْبٍ كَثِيبٍ  
يَا مُحَمَّدَاهُ صَلَّيْ عَلَيْكَ مَلَائِكَةُ السَّمَاءِ هَذَا الْحُسَيْنُ مَرْمَلٌ بِالدِّمَاءِ مُقَطَّعُ الْأَعْضَاءِ وَ بَنَاتُكَ سَبَايَا

Ravi deyir: «Allahla and olsun, heç vaxt yadımdan çıxmaz, Əmirəl-möminin (ə) qızı Zeynəb (ə) qardaşı İmam Hüseyin (ə)-in cənazəsi üstə ağlayırdı, qəmli səslə və həsrətlə dolu qəlblə nalə edirdi: «Ya Mühəmməd! Ey Mələklər salam göndərən böyük babam, bu sənin Hüseyindir, onu al qanına bulaşdırıblar və bədəninə tikə-tikə ediblər; bunlar sənin qızlarındır, onları əsir ediblər; mən bu zülmərdən Allahla, Mühəmməd Mustafaya (s), Əli Murtazaya (ə) Fatiməyi-Zəhraya (ə) və Həməzə seyyiduş-şühədaya şikayət edirəm. Ya Mühəmməd (s), bu sənin Hüseyindir ki, Kərbala torpağı üstündə çılpaq qalıb və səba küləyi toz-torpağı onun üstünə tökür; bu sənin Hüseyindir ki, zinazadələrin zülməri ilə öldürüldü. Bu gün cəddim Rəsulallah (s) dünyadan gedən gündür. Ey Mühəmmədin əshabları, bunlar sizin Peyğəmbər övladlarıdır. Onları əsir tutublar».

Başqa rəvayətdə yazılıbdır ki, Zeynəbəərz etdi: «Ya Mühəmməd (s)! Qızların əsir və oğlanların öldürüldülər. Səba küləyi toz-torpağı onların cənazəsi üstünə tökür; bu sənin Hüseyindir ki onun başını dalbadal kəsib və əmmaməsini qarət ediblər. Atam fəda olsun o şəxsə ki, aşura günü günorta çağı onunqoşununu qətlə yetirdilər; Atam fəda olsun o şəxsə ki, onun xeymələrini od vurub yandırdılar:

بِأَبِي مَنْ لَا غَايِبٌ فَيُرْتَجَى وَ لَا جَرِيحٌ فَيُنْدَاوَى

Atam fəda olsun o şəxsə ki, bədəninə ki yaralar (qılinc, ox və nizə yaraları) heç vaxt sağalmaz; atam fəda olsun o şəxsə ki, onun yolunda canımı fəda etmək istəyirəm:



بَابِي الْمَهْمُومَ حَتَّى قَضَى بِأَبِي الْعَطْشَانَ حَتَّى مَضَى

Atam fəda olsun o şəxsə ki, ürəyi qəm qüssə ilə dolu dünyadan getdi; atam fəda olsun o şəxsə ki, susuz dodaqlarla onu öldürdülər; atam fəda olsun o şəxsə ki, babası Mühəmməd Mustafa (s) Allahın Peyğəmbər:

بَابِي مَنْ هُوَ سَبِيٌّ نَبِيِّ الْهُدَى بِأَبِي مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفَى بِأَبِي خَدِيجَةَ الْكُبْرَى بِأَبِي عَلِيٍّ  
الْمُرْتَضَى (ع) بِأَبِي فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ سَيِّدَةِ النِّسَاءِ بِأَبِي مَنْ رُدَّتْ لَهُ الشَّمْسُ صَلَّى

Ravi deyir:

فَأَبْكَتَ وَاللَّهِ كُلَّ عَدُوٍّ وَ صَدِيقٍ

«Allaha and olsun, Zeynəbə öz ağlar gözləri ilə bütün dost-düşməni ağlatdı. Sonra Səkinə<sup>1</sup> atasının cənazəsini qucaqladı.

Ərəblərdən bir dəstəsi onu atasının cənazəsindən ayırdı. Ondan sonra Ömər ibn Səd nəre çəkdi: «Kim Hüseyin cənazəsi üstündə at çapmağa hazırdır?»

Qoşunun arasında 10 nəfər bu işi öz öhdəsinə götürdülər. Həmin 10 nəfər aşağıdakılardan ibarətdir:

- 1-İsaq ibn Hərbə (O, İmam Hüseyin (ə)-in köynəyini oğurladı);
- 2-Əxnəs ibn Mürsəd;
- 3-Həkim ibn Tüfeyl Sünbəsi;
- 4-Əmr ibn Səbilh Seydavi;
- 5-Rəca ibn Münqiz;
- 6-Samim ibn Xəsimə Cəfi;
- 7-Vahiz ibn Naim;
- 8-Saleh ibn Vəhəb Cəfi;
- 9 - Hani ibn Şəbs Həzrəmi;
- 10 - Əsid ibn Malik (Allah onların hamısına lənət etsin).

Onlar İmam Hüseyin (ə)-in mübarək cənazəsini atlarının dırnaqları altına əzib, o Həzrətin sinəsinin sümüklərini sındırdılar. Bu 10 nəfər Küfə şəhərinə gəlib İbn Ziyadın qarşısında durdular. Onlardan biri Əsid ibn Malik dedi:

نَحْنُ رَضَضْنَا الصَّدْرَ بَعْدَ الظَّهْرِ بِكُلِّ يُعْبُوبٍ شَدِيدِ الْأَسْرِ

<sup>1</sup> İmam Hüseyin (ə)-in qızı

İbn Ziyad dedi: «Siz kimsiniz?» Dedilər: «Biz həmin adamlarıq ki, Hüseyn (ə)-ın bədəni üstündən at cayıb onun sinəsinin sümüklərini sındırdıq». İbn Ziyad onlara etina etməyib kiçik bir mükafat verdi.

Əbu Əmr Zahid deyir: «Həmin 10 nəfər haqqında maraqlandım, gördüm ki, onların hamısı zinadan əmələ gələnlərdir. Bu on nəfəri Muxtar tutub əl ayaqlarını dəmir mıxlarla yerə mismarladı. Sonra əmr etdi ki, onlar cəhənnəmə vasil olana qədər üstlərində at çapsınlar».

### **KÜFƏ QOŞUNUNDAN BİR DƏSTƏYƏ ÜZ VERƏN ƏZAB**

İbn Riyah rəvayət edir ki, bir nəfər kor kişini gördüm. Onu İmam Hüseyn (ə) şəhid olan günü Kərbalada görmüşdüm. Mən onun nə üçün kor olduğunu soruşdum. Cavab verdi: «Biz on nəfər dost idik, qərara aldığımız ki, Hüseyn (ə)-öldürmək üçün Kərbalaya gedək. Kərbalaya gəldəndən sonra onların arasında yalnız mən qılınc vurmadım, ox atmadım və nizə vurmadım. İmam Hüseyn (ə) şəhid olandan sonra öz evimə qayıtdım. Xiftən namazını qılandan sonra yatdım. Yuxu aləmində bir nəfər mənim yanıma gəlib dedi: «Allahın Peyğəmbəri (s) səni çağırır, qalx ayağa cavab ver». Dedim: «Mənimlə Allahın Peyğəmbərinin (s) nə işi ola bilər?» Həmin şəxs məni sürüyə-sürüyə Peyğəmbərin (s) yanına apardı. Gördüm ki, Peyğəmbəri (s) bir səhrada oturubdur: O Həzrət qollarını çırmalamışdı, onun əlində süngü var idi və qarşısında bir mələk durmuşdu. Mələyin əlində də oddan düzəlmiş süngü var idi. Həmin mələk mənim 9 dənə dostumu öldürdü. O, dostlarımin hər birinə elə bir zərbə vururdu ki, başdan ayağa od tutub yanırdılar. Mən Rəsulullahın (s) yanına getdim, onun qarşısında dizi üstə oturub dedim: «Əssəlamu əleykə, ya Rəsulallah!» Lakin o Həzrət mənim cavabımı vermədi. Bir müddət heç nə demədi. Sonra başını yuxarı qaldıraraq buyurdu: «Ey Allahın düşməni! Mənə hörmətsizlik etdin, mənim qohum-əqrabamı öldürdün və haqqımı tapdalayıb istədiyini etdin?!» Dedim: «Ya Rəsulallah, Allaha and olsun, mən sənin övladlarının ölmündə qılınc vurmadım, nizə vurmadım və ox atmadım». Buyurdu: «Düz deyirsən, amma Hüseyn (ə)-ı öldürənlərin sayını artırdın».<sup>1</sup>

- Yaxın gəl! Mən o Həzrətə yaxınlaşdım. Gördüm ki, Peyğəmbərin (s) yanında qan ilə dolu bir təşt vardır. Buyurdu: «Bu, oğlum Hüseynin

---

<sup>1</sup> Çünki o da düşmən qoşununda idi.

qanıdır». Sonra həmin qandan bir az mənim gözümə sürtdü. Birdən yuxudanayıldım. Həmin zamandan bəri heç nə görmürəm».

### **FATİMƏYİ-ZƏHRA (S.Ə) MƏHŞƏRDƏ**

İmam Sadiq (ə)-dan rəvayət olunur ki, Rəsulullah buyurdu: «Qiyamət günü Fatimə üçün nurdan düzəlmiş bir kəcavə hazırlanacaq. Bu zaman Hüseyin (ə) kəsik başını əlində tutub məhşərə<sup>1</sup> səhrasına gələcək. Fatimə (s.ə) Hüseyin (ə)-ı bu halda görərkən uca səslə ağlayıb bütün mələkləri və Peyğəmbəri (s) ağladacaq. Ondan sonra Allah-Təala Fatimə (s.ə) üçün İmam Hüseyin (ə)-ı ən gözəl simaya salacaq. İmam Hüseyin (ə) başı bədənindən ayrılmış halda öz qatilləri ilə düşmənçilik edəcək. Allah-Təala onu qətlə yetirənləri, onun qətlinə iştirak edənləri və onu öldürməyə hazır olanları Fatimə (s.ə)-in müqabilində toplayacaq. Onlar bir yerə yığılışandan sonra mən onları tək-tək öldürəcəyəm, yenidən dirildəcəklər, İmam Hüseyin (ə) onları öldürəcək, yenidən diriləcəklər, İmam Hüseyin (ə) onları öldürəcək, yenə də diriləcəklər. Bu minvalla bütün övladlarımız onları öldürəcək. Bu vaxt bizim qəzəbimiz soyuyacaq və qəm qüssələrimiz yaddan çıxacaq». İmam Sadiq (ə) bunu nəql edəndən sonra buyurdu: «Allah bizim şüalərimizi rəhmət eləsin! Allaha and olsun, onlar bizim müsibətimizə şərikdirlər». Rəsulallahdan (s) rəvayət olunur ki, qiyamət günü çatanda Fatimə (s.ə) bir dəstə qadınla məhşərə gələcək. Ona deyiləcək: «Behiştə daxil ol!» Fatimə (s.ə) cavab verəcək: «Məndən sonra övladıma qarşı edilən pislilikləri bilməyincə Behiştə daxil olmayacağam». Xitab olunacaq:

أَنْظُرِي فِي قَلْبِ الْقِيَامَةِ

«Məhşərin qəlbinə bax!» Elə ki, Fatimə (s.ə) oraya baxacaq, İmam Hüseyin (ə)-ı başı bədənindən ayrılmış halda görəcək. O, bu səhnəni görərkən nalə çəkəcək, öz naləsi ilə məni və Mələkləri ağladacaq».

---

<sup>1</sup>Ölülərin dirilib yığılacağı yer.

## ÜÇÜNCÜ HISSƏ

### MƏDİNƏYƏ QƏDƏR BAŞ VERMİŞ HADİSƏLƏR

### KƏRBALA KARVANI KÜFƏ VƏ ŞAM ŞƏHƏRİNƏ SARI HƏRƏKƏT EDİR

### ŞƏHİDLƏRİN BAŞLARI KÜFƏDƏ

Ömər ibn Səd aşura günü axşamçağı İmam Hüseyn (ə)-ın mübarək başı Xuli ibn Yezid və Həmid ibn Müslim Əzdinin vasitəsi ilə Ziyadın yanına göndərdi. Həmçinin o, əmr etdi ki, qalan şəhidlərin başlarını da bədənlərindən ayırsınlar. Sonra onların bədənlərindən ayrılmış başlarını Şimr ibn Zilçövşən, Qeys ibn Əşəs və Əmr ibn Həccacın vasitəsi ilə Küfəyə ibn Ziyadın yanına göndərdi. Ömər ibn Səd aşura gününü və məhərrəm ayının 11-ci günü günortaya qədər Kərbəlada qaldı. Sonra öz qoşunu və əsrlərlə birlikdə Küfəyə sarı yol düşdü. O, əsir düşmüş qadınları başı açıq, kəcavəsiz dəvələrə mindirdi. Halbuki, onlar Peyğəmbərdən (s) əmanət idilər. Lakin onları ən acınacaqlı vəziyyətdə, müsibət, qəm-qüssə içində əsir etdilər.

و يُغْزَى بَنُوهُ إِنَّ دَا لَعَجِيبٌ      يُصَلِّي عَلَى الْمَبْعُوثِ مِنْ آلِ هَاشِمٍ

Şərin məzmunu: «Beni-Haşim tayfasından seçilmiş Peyğəmbərə (s) salavat və salam göndərir, amma onun övladları ilə vuruşurlar. Bu isə çox təəccüblüdür!» Başqa bir şair deyir:

أَتَرْجُو أُمَّهُ قَتَلَتْ حُسَيْنَا      شَفَاعَةَ جَدِّهِ يَوْمَ الْحِسَابِ

Şərin məzmunu: «Məgər İmam Hüseyn (ə)-ni öldürənlər qiyamət günü onun cəddinin şəfaətinə ümidmi edirlər?!»

Rəvayət olunur ki, İmam Hüseyn (ə)-in əsabından 78 nəfərin başını bədənlərindən ayıraraq nizələrə sancmışdılar. Kərbəladada iştirak edən qəbilələr İbn Ziyad və Yezidin yanında fəxr etmək məqsədi ilə şəhidlərin başlarını öz aralarında bölüşdürdülər. «Kində» tayfası Qeys ibn Əşəsin sərkərdəliyi ilə 13 şəhid başını, «Həvazin» tayfası Şimr ibn Zilcövşənin başçılığı ilə 12 bədənsiniz başı, «Bəni-Təmin» tayfası 17 baş, «Bəni-Əsəd» qəbiləsi 16 baş, «Məzhəc» tayfası 7 baş və qalan qoşun 13 şəhid başını nizəyə keçirib Kufəyə gətirdilər.

### **ŞƏHİDLƏRİN DƏFNİ VƏ ƏSİRLƏRİN KUFƏYƏ DAXİL OLMASI**

Ravi deyir: «Elə ki, Ömər ibn Səd Kərbəladan uzaqlaşdı, Bəni-Əsəd tayfasından bir dəstə gəlib qanına bulaşmış cənazələrin meyyit namazını qıldılar və onları indiki tanınmış yerlərdə dəfn etdilər. Ömər ibn Səd Əhli-beyt əsirləri ilə birlikdə Kufəyə gəldi. Onlar Kufəyə yaxınlaşdılar. Kufə xalqı əsirlərə tamaşa etmək üçün yol ətrafında durmuşdular. Kufə qadınlarından biri evin damından qışqırıb dedi:

مِنْ أَيِّ الْأَسَارَى أَنْتُنَّ

«Siz hansı əsirlərsiniz?» Dedilər: «Biz Ali-Mühəmməd əsirləriyik!» Həmin qadın damdan aşağı düşdü, əsir olmuş qız-gəlinlər üçün paltar, yaylıq hazırlayıb onlara verdi. Əli ibn Hüseyn (İmam Zeynəlabidin) və Həsən ibn Həsən Musənnə da əsirlərin arasında idi. Xəstəlik İmam Zeynəlabidini (ə) zəiflədib onu tamam əldən salmışdı. Həsən ibn Həsən Musənnə da öz əmisi və İmam Hüseynə kömək etmək istədiyi üçün düşmənin vurduğu qılınc, nizə yaralarına məruz qalmışdı. Lakin bununla belə müharibə meydanında diri qalmışdı. «Məsəbih» kitabının müəllifi rəvayət edir ki, Həsən ibn Həsən Musənnə aşura günü İmam Hüseynin gözünü önündə 17 nəfər düşməni öldürdü və bədəni 18 yerdən yaralanandan sonra atdan yerə yıxıldı. Onu dayısı Əsma ibn Xaricə yerdən götürüb Kufəyə apardı. Kufədə onu sağaldana qədər mualicə etdi. Sonra isə Mədinəyə apardı. Həmçinin, Zeyd, Əmr, İmam Hüseyn (ə)-in övladları əsirlərin arasında idilər. Əsirləri bu halda görən kufəlilərdən ah-

nalə, ağlaşma səsləri ucaldı. Onların hönkür-hönkür ağlaşma səsləri hər tərəfi bürümüşdü. İmam Zeynəlabidin (ə) buyurdu:

تَنُوحُونَ وَ تَبْكُونَ مِنْ أَجْلِنا فَمَنْ ذا الَّذي قَتَلنا

«Bizə görəmi ağlayıb, göz yaşı axıdırsınız? Bəs bizi öldürənlər kimlərdir?»

### HƏZRƏT ZEYNƏB (S.Ə)-İN XÜTBƏSİ

Bəşir ibn Huzeym Əsədi deyir: «Əmirəl-mömininin (ə)-ın qızı Zeynəb (s.ə)-ı gördüm. Allaha and olsun, ömrüm boyu ondan natiq bir qadın görməmişdim. Elə bil ki, Əli (ə)-ın sözləri onun dilindən söylənilirdi».

قَدْ وَ مَاتَ إِلَى النَّاسِ أَنْ اسْكُتُوا فَارْتَدَّتِ الْأَنْفَاسُ وَ سَكَتَتِ الْأَجْرَاسُ

«Nagəhan, əsirlərin içərisindən Zeynəb kufəlilərin sakit olmalarını işarə etdi. Nəfəslər sinələrdə həbs oldu, dəvələrin boynundan açılmış dəmir zəncirlərin cingiltili səsləri kəsildi. O alimə xanım sözə başladı:

ثُمَّ قَالَتْ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ الصَّلَاةُ عَلَى أَبِي مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّيِّبِينَ الْأَخْيَارِ أَمَّا بَعْدُ يَا أَهْلَ الْكُوفَةِ يَا أَهْلَ الْخَنْدَلِ وَ الْعَدْرَ أَ تَبْكُونَ فَلَا رَقَاتِ الدَّمْعَةِ وَ لَا هَدَاةَ الرَّثَةِ إِنَّمَا مَثَلُكُمْ كَمَثَلِ الْآتِي تَقْضَتْ غَزَلُهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةِ أَنْكَائِهَا تَتَخَذُونَ أَيْمَانَكُمْ دُخْلًا بَيْنَكُمْ أَلَا وَ هَلْ فِيكُمْ إِلَّا الصِّلْفُ وَ النَّطْفُ وَ الصَّدْرُ السَّنْفُ وَ مَلْقُ الإِمَاءِ وَ غَمْرُ الْأَعْدَاءِ أَوْ كَمَرَعَى عَلَى بَيْمِهِ أَوْ كِفْضِهِ عَلَى مَلْحُودِهِ أَلَا سَاءَ مَا قَدَّمْتُمْ لَكُمْ أَنْفُسَكُمْ أَنْ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ وَ فِي الْعَذَابِ أَنْتُمْ خَالِدُونَ أَ تَبْكُونَ وَ تَنْتَجِبُونَ إِيَّيَّ وَ اللَّهِ فَابْكُوا كَثِيرًا وَ لِيَضْحَكُوا قَلِيلًا فَلَقَدْ ذَهَبْتُمْ بِعَارِهَا وَ شَنَارِهَا وَ لَنْ تَرَحَّضُوهَا بِغَسَلٍ بَعْدَهَا أَبَدًا وَ أَنْتِي تَرَحَّضُونَ قَت...

Zeynəb (s.ə) Mutəal Allaha həmd edəndən, Muhəmməd Rəsulullah (s)-ə və onun pak övladlarına salavat-salam göndərəndən sonra buyurdu: «Ey kufəlilər! Ey hiyləgər və riyakar camaat! Siz bizə görə ağlayırsınızmı? Hələ bizim gözlərimiz ağlardır və ah naləmiz sona çatmayıb! Siz saçlarını qəşəng darayan, sonra isə hörüklərinin hamısını açıb bir-birinə qarışdıran dəli arvadlara oxşayırsınız. Siz əvvəldə məkr və hiylə ilə saçlarınızı möhkəm hördünüz, sonra isə açdınız. İçinizdə yalandan, xudbinlikdən, fitnə fəsaddan, düşmənçilikdən başqa bir şey

yoxdur. Siz kənizlər kimi yaltaq, düşmənlər təki hiyləgərsiniz. Siz zibillikdə bitən bitkilər kimisiniz. Siz qəbirlərə zinət vurulmuş gümüş kimisiniz. Doğurdan da axirətiniz üçün nə qədər pis azuqə toplamısınız! Çünki, Allahı qəzəbləndirmiş, özünüz üçün əbədi əzab hazırlamalısınız. Bizi öldürəndən sonra hamımıza ağlayırsınızmı?! Bəli, Allaha and olsun ki, ağlamağa layiqsiniz; çox ağlayıb, az gülün. Çünki, siz öz adınıza elə əbədi rüsvayçılıq damğası vurmusunuz ki, heç bir su ilə pak edə bilməyəcəksiniz. Bilməlisiniz ki, çox pis günaha batıb qiyamətiniz üçün çox pis azuqə hazırlamısınız. Ölüm olsun sizə, Allahın rəhmətindən uzaq olasınız! Sizin səyləriniz ümitsizliyə sarı getdi və əlləriniz ziyankar oldu. Sizin bu alveriniz, özünüz üçün ziyanla dolu olan zərəyə çevrildi. Həqiqətən, Allahın qəzəbinə düçar oldunuz və xarlıq, zillət sizi bürüyübdür. Vay olsun sizə, ey Kufə camaatı! Heç bilirsinizmi ki, Rəsulullahın (s) hansı ciyər-parasını parçalamısınız? Onun hansı ismət hərəmlərinin pərdəsini çölə salıb əsir etmişiniz? Onun hansı qanını yerə tökmüsünüz? Heç bilirsinizmi ki, Peyğəmbərin hansı hörmətini tapdalamısınız? Hansı iyrənci və yaramaz hərəkətlərə mürtəki olmuşunuz? Sizin etdiyiniz böyük və misilsiz zülmələriniz yeri göyü bürümüşdür. Heç bunlardan xəbəriniz varmı? Siz asimanların qan ağlamasına təəccüb edirsinizmi?! Amma bilin ki, axirət əzabınız xaredici və şiddətli tərzdə olacaq. Həmin gün heç kəs sizə kömək etməyəcək. Bəs Allahın sizə verdiyi bu möhlətdən pis istifadə edib öz həddinizi aşmayın. Çünki, Allah-Təala günahkarları cəzalandırmaqda heç vaxt tələsmir; O, intiqam vaxtının keçib getməsindən heç də qorxmur. Allah-Təala günahkarları (gec-tez) cəzalandıracaq».

Ravi deyir: «Allaha and olsun, küfəliklər Zeynəbin bu çıxışını eşidərkən heyrət içində qərq olub ağlayırdılar, barmaqlarını dişləri arasına alıb donub qalmışdılar. Mənim yanımda qoca bir kişi durmuşdu. Onun göz yaşı saqqalını islatmışdı. Qoca kişi hönkür-hönkür ağlayır və deyirdi: «Atam, anam sizə qurban olsun! Sizin qocalarınız ən yaxşı qoca, cavanlarınız ən yaxşı cavan, qadınlarınız ən yaxşı qadın, pak sülaləriniz ən yaxşı sülalələrdir ki, heç vaxt məğlub olmazlar».

## **İMAM HÜSEYN (Ə)-İN QIZI HƏZRƏT FATİMƏ (S.Ə)-İN XÜTBƏSİ**

Zeyd ibn Musa ibn Cəfər (ə) öz ata babalarından rəvayət edir ki, Fatimə Kərbəladan kufəyə gələndən sonra orada bu xütbəni söylədi:

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَدَدَ الرَّمْلِ وَالْحَصَى وَ زِنَةَ الْعَرْشِ إِلَى الثَّرَى أَحْمَدَهُ وَ أَوْمِنُ بِهِ وَ أَتَوَكَّلُ عَلَيْهِ

«Daşlar və çınqılların sayı qədər Allaha həmd-səna edirəm. Allah-Təalaya həmd və təvəkkül edirəm, onun təkliyinə şəhadət verirəm. Mütəal Allahın şəriki yoxdur. Muhəmməd (s) onun bəndəsi və Peyğəmbəridir. Şəhadət verirəm ki, Peyğəmbərin (s) övladlarının başlarını Fərat çayının sahilində kəsdi. Halbuki, bu işi görməyə haqları yox idi. Ey Allah, yalandan, böhtandan sənə pənah gətirirəm! Pərvərdigara, Peyğəmbərinə «öz canişini Əli ibn Əbu Talib üçün xalqdan beyət götür» buyurduğu sözün əksinə danışmaqdan sənə pənah gətirirəm. Həmin Əli ibn Əbu Talibin haqqını qəsb etdilər, onu günahsız yerə öldürdülər. Necə ki, onun oğlunu dünən Kərbəla səhrasında dildə müsəlmanlıq iddası edib, ürəkdə kafir olanlar öldürdülər. Ölüm olsun onların sərkərdələrinə, məhv olsunlar! Onlar ölümlərinin axırında əllərindən gələn zülm sitəmləri əsirgəmədilər. Pərvərdigara, heç bir məzəmmət edənə danlağı İmam Hüseyin (ə)-ı ubudiyyət və sənə bəndəliyindən çıxara bilmədi. Sən onu uşaq vaxtında islama hidayət etdin, elə ki, böyüdü onun məqamlarını tərifi. O, ömür boyu sənə yolunda və Peyğəmbərin razılığı üçün ümmətə nəsihət etdi. İmam Hüseyin (ə) dünyaya etinasız və məhəbbət bəsləmədi. Axirətə isə rəğbət göstərdi. Sənə yolunda həmişə düşmənlərlə mübarizə və cihad etdi. Sən ondan razı oldun, onu sevdin və düz yola hidayət etdin.

أَمَّا بَعْدُ يَا أَهْلَ الْكُوفَةِ يَا أَهْلَ الْمَكْرِ وَالْغَدْرِ وَالْخِيَلَاءِ فَإِنَّا أَهْلَ بَيْتِ ابْتِلَانِ اللَّهِ بِكُمْ وَ ابْتِلَاكُمْ بِنَا فَجَعَلْ بِلَاغَنَا حُسْنًا وَ جَعَلْ عِلْمَهُ عِنْدَنَا وَ فَهَمَهُ لَدَيْنَا فَحَنَ عِيْبَهُ عَلِمَهُ وَ وَعَاءُ فَهْمِهِ وَ حِكْمَتِهِ وَ حُجَّتِهِ عَلَى الْأَرْضِ فِي بِلَادِهِ لِعِبَادِهِ أَكْرَمَنَا اللَّهُ بِكَرَامَتِهِ وَ فَضَّلَنَا بِنَبِيِّهِ مُحَمَّدٍ ص عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقَ تَفْضِيلًا بَيْنَنَا فَكَذَّبْتُمُونَا وَ كَفَرْتُمُونَا وَ رَأَيْتُمْ قِتَالَنَا حَلَالًا وَ أَمْوَالَنَا نَهْبًا كَأَنَّا أَوْلَادُ ثَرْكِ وَ كَابِلٍ كَمَا قَتَلْتُمْ جَدَّنَا بِالْأَمْسِ وَ سُيُوفَكُمْ تَقَطُرُ مِنْ دِمَائِنَا أَهْلَ الْبَيْتِ

«Ey Küfə camaatı! Ey hiyləgər hoqqabazlar! Allah-Təala bizi sizin, sizi isə bizim vasitəməzlə imtahan etdi. Bəs, elm və hikmət xəzinəsi bizim. Allah-Təala öz kəraməti ilə bizi böyütdü və Mühəmməd (s)-in vasitəsi ilə məxluqlarının çoxundan üstün etdi. Amma siz nankor camaat, bizi təkzib edib kafir olduğunu, qanımızı nahaq yerə axıtdınız, bizimlə vuruşmağı halal etdiniz, əmlakımızı qarət etdiniz, elə təsəvvür etdiniz ki,



biz qeyri müsəlman övladıyıq. Siz dünən atam Hüseyn(ə)-i şəhid etdiniz. Bizə qarşı bəslədiyiniz keçmiş kin-küdrət nəticəsində qanımız sizin qılınclarınızdan damır. Allaha böhtan atdınız, hiylə işlətdiniz və bu işlə gözləriniz aydın və ürəkləriniz şad oldu. Amma bilməlisiniz ki, Allah-Təala ən yaxşı tədbir tökəndir. İndi siz bizim qanımızı tökməklə, əmlakımızı qarət etməklə şadlıq keçirməyin! Ey kufəlilər! Məhv olasınız! Özünüzü Allahın əzabına hazırlayın. Allahın əzabı tezliklə asimandan nazil olar və sizi öz əzabı ilə cəzalandırar. Bu dünyada bir-birinizin əlində sizi giriftar edib intiqam alacaq. Bizə qarşı etdiyiniz zülümlərə görə axirət əzabında da əbədi qalacaqsınız. Ey kufəlilər, vay olsun sizə! Heç bilirsinizmi ki, hansı əllərlə bizi oxladınız, qılınclarınız? Heç bilirsinizmi ki, bizimlə necə döyüşdünüz? Hansı ayaqlarla bizi öldürməyə gəldiniz? And olsun Allaha, qəlbləriniz rəhmsiz, ürəkləriniz daşdır. Sizin qulaqlarınız gözləriniz möhürlənibdir, elm və hikmətlə bəhrələnməyibsiz. Ey Kufə camaat! Şeytan sizi aldadır və düz yoldan azdıraraq çirkin əməllərinizi gözünüzdə cilvələndirdi gözlərinizə pərdə çəkdi. Daha siz hidayət olunmayacaqsınız. Ey Küfə xalqı! Heç bilirsinizmi ki, Peyğəmbərin (s) hansı qanı sizin boynunuzdadır və sizdən istəyəcək? Peyğəmbərin (s) qardaşı Əli ibn Əbu Talib (ə) və onun övladları ilə düşmənçilik etdiniz. Sizin bəziləriniz bu cinayətləri fəxr edib deyirlər:

نَحْنُ قَتَلْنَا عَلِيًّا وَبَنِي عَلِيٍّ      بِسُيُوفٍ هِنْدِيَّةٍ وَرِمَاحٍ  
وَنَطَحْنَاهُمْ فَأَيَّ نِطَاحٍ      وَ سَبَبَيْنَا نِسَاءَهُمْ سَبَبِي تَرْكِ

Şeyrin məzmunu: «Biz Əli və onun övladlarını Hind qılıncları və nizələrlə öldürdük. Onun əhli-beytini əsir etdik...»

Bu şeiri deyib iftixar edənlərin kül olsun başlarına! Allah-Təala bütün çirkin əməllərdən pak şəxsləri öldürməyinlə iftixar edirsən?! Ey günahkar insan, qəzəbini söndür və it kimi öz yerində otur, necə ki atan oturdu. Həqiqətən hər bir şəxs öz əməllərinin cəzasını çəkəcək. Vay olsun sizə! Allah-Təala bizi hamıdan üstün etdiyinə görə paxıllıq çəkirsizmi?»

ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُّورٍ

«Bu, Allahın lütfüdür və o, böyük lütf sahibidir».<sup>1</sup> «Hər kəsə istəsə, əta edəcək və Allah-Təala öz nuru ilə bəhrələndirmədiyi şəxs zülmət içində qalacaq».<sup>2</sup> Fatimə sözünü bura çatdıranda camaat tab gətirməyib uca səslə ağlaşdılar və dedilər: «Ey Peyğəmbər (s) oğlunun qızı daha bəsdir sinələrimizi odladın, qəlblərimizi qəm-qüssə odunda yandırdın!»

## ÜMMÜ-GÜLSÜM (S.Ə)-İN XÜTBƏSİ

Ravi deyir: «Əmirəl-möminin (ə) qızı Ümmü-Gülsüm uca səslə ağlayaraq bu xütbəni qirayət etdi:

فَقَالَتْ يَا أَهْلَ الْكُوفَةِ سَوْأَةٌ مَا لَكُمْ خَذَلْتُمْ حُسَيْنًا وَ قَتَلْتُمُوهُ وَ سَبَبْتُمْ نِسَاءَهُ وَ نَكَبْتُمُوهُ وَ يَلِكُمْ أَ تَذَرُونَ  
أَيُّ دَوَاهٍ دَهَنَكُمْ وَ أَيُّ وَزْرِ عَلَى ظُهُورِكُمْ حَمَلْتُمْ وَ أَيُّ دِمَاءٍ سَفَكْتُمْ وَ أَيُّ كَرِيمَةٍ أَصَبْتُمُوهَا وَ أَيُّ  
أَمْوَالٍ أَنْتَهَبْتُمُوهَا قَتَلْتُمْ خَيْرَ رَجَالَاتٍ بَعْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ إِلَّا أَنْ جَزَبَ اللَّهُ هُمُ الْفَائِزُونَ وَ  
جَزَبَ الشَّيْطَانُ هُمُ الْخَاسِرُونَ

«Ey küfəlilər! Üzünüz qara olsun! Niyə İmam Hüseyin (ə)-ı xar vetdiniz, onu öldürdünüz? Niyə onun mal-dövlətini qarət, əhli-beytini əsir etdiniz? İndi isə ağlayırsınız?! Vay olsun sizə, məhv olasıınız! Heç bilirsinizmi ki, nə qədər böyük cinayətə mürəkib oldunuz? Heç bilirsinizmi ki, hansı qanları nahaq yerə axıtdınız? Hansı xəymə əylini əsir etdiniz? Hansı əhli-beyti başıaçıq, ayaqyalın çöllərə saldınız? Elə bir şəxsi öldürdünüz ki, Peyğəmbərdən (s) sonra, heç kəs onun məqamına çatmırdı. Qəbləriniz rəhimsizliklə doludur. Bilməlisiniz ki, Allah qoşunu nicat tapanlar və Şeytan qoşunu ziyankarlardır». Sonra Ümmü-Gülsüm bu şəri oxudu:

سُجِرُونَ نَاراً حَرُّهَا يَتَوَقَّدُ  
وَ حَرْمُهَا الْقُرْآنُ ثُمَّ مُحَمَّدٌ (ص)  
لَفَى سَقَرٍ حَقًّا يَقِينًا تَخَلَّدُوا  
عَلَى خَيْرٍ مِنْ بَعْدِ النَّبِيِّ سَيُولَدُ

قَتَلْتُمْ أَخِي صَبْرًا قَوْلِي لِأُمِّكُمْ  
سَفَكْتُمْ دِمَاءَ حَرَمِ اللَّهِ سَفَكَهَا  
أَلَا فَاثِيرُوا بِالنَّارِ إِنَّكُمْ غَدًا  
وَ إِنِّي لِأَبْكِي فِي حَيَاتِي عَلَى أَخِي

<sup>1</sup>«Cümə» sürəsi, ayə 4.

<sup>2</sup>«Nur» sürəsi, ayə 40.

بِدَمْعٍ غَرِيزٍ مُسْتَهْلٍ مَكْفَكْفٍ عَلَى الْخَدِّ مَنَى دَائِمًا لَيْسَ يَجْمُدُ

Bu vaxt vəfasız küfəlilər ağlaşmağa başladılar, qadınlar saçlarını yoldular, üzlərini cırdılar və başlarına vurdular. Onlardan ucalan nalə səsləri ətrafı bürüdü. Kişilər ağladılar və saqqallarını yoldular. Onlar heç vaxt bu cür ağlamamışdılar.

## İMAM SƏCCAD (Ə)-İN XÜTBƏSİ

Sonra İmam Zeynəlabidin (ə) camaata buyurdu ki, sakit olsunlar. Camaat dərhal sakitləşdilər. O Həzrət Allaha həmd-səna etdi, Peyğəmbərin adını çəkib ona salam göndərdi. Sonra buyurdu:

أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ عَرَفَنِي فَقَدْ عَرَفَنِي وَمَنْ لَمْ يَعْرِفَنِي فَأَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ الْمَذْبُوح بِشَطِّ الْفُرَاتِ مِنْ غَيْرِ دَحْلٍ وَلَا تِرَات، أَنَا ابْنُ مَنْ أَنْتَهَكَ حَرِيمُهُ وَ سُلِبَ نَعِيمُهُ وَ انْتَهَبَ مَالُهُ وَ سُبِيَ عِيَالُهُ، أَنَا ابْنُ مَنْ قُتِلَ صَبْرًا، فَكَفَى بِذَلِكَ فَخْرًا. أَيُّهَا النَّاسُ! نَاسِدْتُكُمْ بِاللَّهِ هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّكُمْ كَتَبْتُمْ إِلَى أَبِي وَ خَدَعْتُمُوهُ، وَ أَعْطَيْتُمُوهُ مِنْ أَنْفُسِكُمُ الْعَهْدَ وَ الْمِيثَاقَ وَ الْبَيْعَةَ ثُمَّ قَاتَلْتُمُوهُ وَ خَدَلْتُمُوهُ؟ قَتَبْنَا لَكُمْ مَا قَدَّمْتُمْ لَا أَنْفُسَكُمْ وَ سِوَاهُ لِرَأْيِكُمْ، بَيَّاتٍ عَيْنٍ تَنْظُرُونَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص) يَقُولُ لَكُمْ: قَتَلْتُمْ عَشْرَتِي وَ أَنْتَهِكْتُمْ حُرْمَتِي فَلَسْتُمْ مِنْ أُمَّتِي؟

«Ey Kufə camaatı! Hər kəs mənə tanıyırsa özümü tanıtdırmağa ehtiyac yoxdur. Hər kəs tanımırsa, bilsin ki, mən Əli ibn Hüseyin ibn Əbu Talibəm. Mən o kəsin oğluyam ki, onun hörmətini saxlamadınız, mal-dövlətini qarət, əhli-beytini əsir etdiniz. Mən o kəsin oğluyam ki, Fəratın sahilində heç bir günahı olmadan onu qətlə yetirdiniz. Mən o kəsin oğluyam ki, işgəncə altında onu şəhid etdiniz. Ey camaat, sizi Allaha and verirəm, deyin görüm siz atama məktub yazıb onunla peyman bağlamadınız mı? O isə sizin yanınıza gələndən sonra məkr və hiylə işlədib onu öldürdünüz. Ölüm olsun sizə ki, öz axirətiniz üçün yox pis azuqə hazırladınız. Nə pis fikirləriniz vardır! Əgər Peyğəmbər (s) sizə desə ki, «siz mənim övladlarımı öldürdünüz, hörmətimi saxlamadınız və mənim ümmətimdən deyilsiniz», ona nə üzlə baxıb, nə cavab verəcəksiniz?

Bu vaxt küfəlilər uca səslə ağlamağa başladılar. Onlar bir-birinə dedilər: Həlak olduq, bilmədik! İmam Səccad (ə) buyurdu:

رَجِمَ اللَّهُ إِمْرَأًا قَتَلَ نَصِيحَتِي وَ حَفِظَ وَصِيَّتِي فِي اللَّهِ وَ فِي رَسُولِهِ وَ فِي أَهْلِ بَيْتِهِ، فَإِنْ لَنَا فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ

«Allah rəhm eləsin o kəsə ki, mənim nəsihətimi qəbul edəcək, mənim vəsiyyətimi Allah, Peyğəmbər (s) və onun Əhli-beytinin yolunda qoruyacaq. Çünki, bizim getdiyimiz yol Peyğəmbərin (s) yoludur. Kufəlilər bir səslə dedilər: Ey Peyğəmbərin oğlu, biz hamımız sənin sözlünə qulaq asacağıq, biz sənirləyik, sənə itaət edəcəyik, sənin əhd-peymanını qoruyacağıq və heç vaxt vaxt səndən ayrılmayacağıq. Hər nəyə əmr etsən itaət edəcəyik və hər kəs sənirlə vuruşsa biz sənirlə çiyinbəçiyin vuruşacaq, hər kəs sənirlə sülh bağlasa biz də sülh bağlayacağıq. Biz Yeziddən intiqam alacağıq, sizə zülm edənlərdən üz döndərəcəyik. Lakin Həzrət Səccad (ə) onlara belə cavab verdi:

هَيْهَات! أَيُّهَا الْغَدْرَةُ الْمَكْرَةُ! جَبَلٌ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ شَهَوَاتِ أَنْفُسِكُمْ، أَتَرِيدُونَ أَنْ تَأْتُوا إِلَيَّ كَمَا أَتَيْتُمْ إِلَى آبَائِي مِنْ قَبْلُ.

«Heyhat, heyhat, ey hiyləgər hoqqabazlar! Məkr və hiylədən başqa heç nə bilmirsiniz. Atamın başına gətirdiklərinizi mənim də başıma gətirmək istəyirsiniz? And olsun Allaha ki, bu heç vaxt mümkün olan iş deyil. Çünki, bizim yaralarımız hələ sağalmamışdır. Atam dönən şəhid, əhli-əyalı isə bu gün əsir oldu. Bu acı hadisəni heç vaxt unutmaram, qəm-qüssə bütün vücudumu bürüyübdir. Xahişim budur ki, bizim nə əleyhimizə, nə də xeyrimizə qiyam etməyin». Sonra o Həzrət buyurdu:

|                                                |                                              |
|------------------------------------------------|----------------------------------------------|
| لَا غَرَوَ إِنْ قُتِلَ الْحُسَيْنُ وَشِخْهُ    | قَدْ كَانَ خَيْرًا مِنْ حُسَيْنٍ وَأَكْرَمًا |
| فَلَا تَفْرَحُوا يَا أَهْلَ كُوفَانَ بِالَّذِي | أَصَابَ حُسَيْنًا كَانَ ذَلِكَ أَعْظَمًا     |
| قَتِيلٍ يَشْطِ النَّهْرُ رُوحِي فِدَاؤُهُ      | جَزَاءَ الَّذِي أَرَادَهُ نَارُ جَهَنَّمَ    |

«Əgər Hüseyn (ə) şəhid olubsa, bu təəccüblü deyil. Çünki, onun atası Hüseyn (ə)-dan kərəmətli və üstün idi. Lakin onu da şəhid etdilər. Bəs, ey Kufə camaatı, siz Hüseyn (ə)-a üz verən müsibətə görə sevinməyin! Onun müsibətləri bütün müsibətlərdən böyükdür. Fəratın sahilində şəhid olan Hüseyn (ə)-a canım qurban olsun. Onu öldürənlərin yeri cəhənnəmdir». Sonra İmam Zeynəabdin (ə) bu beyti kinayə ilə oxudu:

رَضِينَا مِنْكُمْ رَأْسًا بِرَأْسِ  
فَلَا يَوْمَ لَنَا وَ لَا عَلَيْنَا

«Biz başdan-başa sizdən cana doyduq və bundan sonra nə bizə kömək edin, nə də bizi öldürün».

Ravi deyir: «Ondan sonra İbn Ziyad «darül-imarə»yə getdi. O, xalqın hamısına saraya girməyə icazə verdi. İmam Hüseyn (ə)-in müqəddəs başını gətirib qanıçən İbn Ziyadın qarşısına qoydular. Sonra əsirləri o məlunun məclisinə gətirdilər. Əmirəl-möminin (ə)-in qızı Zeynəb (ə) tanımaz halda məclisinə daxil olub bir küncdə əyləşdi. İbn Ziyad soruşdu: «Bu qadın kimdir?» Dedilər: «O, Əli (ə)-in qızı Zeynəbdir». O məlun üzünü Zeynəbə tutub dedi: «Şükür olsun Allaha ki, sizi rüsvay edib yalanlarınızı aşkar etdi». Zeynəb buyurdu:

إِنَّمَا يَفْتَضِحُ الْفَاسِقُ وَ يَكْذِبُ الْفَاجِرُ وَ هُوَ غَيْرُنَا

«Fasiq xalq rüsvay olurlar və künahkar şəxslər yalan danışirlar. Lakin biz onlardan deyilik». İbn Ziyad dedi: «Allah-Təala sənin qardaşınla etdiyi rəftarı necə görürsən?» Zeynəb dedi:

مَا رَأَيْتُ إِلَّا جَمِيلًا هَؤُلَاءِ قَوْمٌ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ فَبَرَزُوا إِلَى مَضَاجِعِهِمْ

«Allahın yaxşılığından başqa heç nə görmədim. Çünki, Peyğəmbərin (s) övladları elə bir tayfadır ki, Allah şəhid olmağı onlar üçün yazmışdır. Onlar öz əbədi yerlərinə tələsdilər». Lakin çox çəkməz ki, Allah onlarla səni bir yerə yığaraq, səni onların qarşısında haqq-hesaba çəkər, onda bilərsən ki, kim səadətə çatıbdır. Ey Mərcanənin oğlu, anan matəmində otursun! İbn Ziyadqəzəbləndi, o, Zeynəbi öldürmək qərarına gəldi. Əmr İbn Həris məclisdə idi. O, İbn Ziyada dedi:

إِنَّهَا امْرَأَةٌ وَ لَا تُؤَاخَذُ بِشَيْءٍ مِنْ مَنْطِقِهَا

«O, qadındır, heç kəs qadını danışmağa görə cəzalandırmır». İbn Ziyad öz çirkin fikrindən döndü və üzünü Zeynəbə tutub dedi:

لَقَدْ شَفَى اللَّهُ قَلْبِي مِنْ طَاغِيَتِكَ الْحُسَيْنِ

«Allah Hüseynin ölümü ilə mənim qəlbimə şafa verdi». Zeynəb dedi: «Canıma and olsun, bizim qocalarımız və cavanlarımızı qəylə yetirdin. Bilməlisən ki, sən bu işinlə şəfa tapmayacaqsan». İbn Ziyad dedi: «Zeynəb elə bir qadındır ki, qafiyə və şeirlə danışır. Allaha and olsun, onun atası da şair idi». Zeynəb dedi: «Ey İbn Ziyad, mənim şeir və qafiyə ilənəişim vardır!» Sonra İbn Ziyadın gözü Əli İbn Hüseynə (Zeynəlabidin) sataşdı. Soruşdu: «Bu cavan kimdir?» Dedilər: «Əli İbn

Hüseyn (ə)-dır». Dedi: «Məgər, Allah Əli ibn Hüseyni öldürmədimi?» İmam Zeynəlabidin (ə) buyurdu: «Mənim bir qardaşım var idi. Onun da adı Əli ibn Hüseyn idi, camaat onu öldürdü». İbn Ziyad dedi: «Camaat yox, Allah onu öldürdü!» Həzrət buyurdu:

اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا

«Allah əcəl çatanda canları alar...»<sup>1</sup> İbn Ziyad: «Sən mənim hüzurunda hazır cavablıq edirsən?» O məlun əmr etdi ki, onu aparıb boynunu vurun. Zeynəb (ə) bu sözü eşitcək dərhal buyurdu:

يَا ابْنَ زِيَادٍ لَمْ تُبْقِ مِنَّا أَحَدًا فَإِنْ كُنْتَ عَزَمْتَ عَلَى قَتْلِهِ فَأَقْتُلْنِي مَعَهُ

«Ey İbn Ziyad, sən daha bizdən heç kəsi sağ qoymadın, əgər bu cavanı da öldürmək istəyirsənsə, mənim də qətlimə hökm ver!»

İmam Zeynəlabidin (ə) bibisi Zeynəbə (s.ə) buyurdu: «Ey bibi, sən narahat olma! Mən özüm onun cavabını verəcəyəm». Sonra Həzrət üzünü ibn Ziyada sarı çevirib buyurdu:

أَبِ الْقَتْلِ تُهَيِّدُنِي يَا ابْنَ زِيَادٍ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ الْقَتْلَ لَنَا عَادَةٌ وَ كَرَامَتُنَا الشَّهَادَةُ

«Ey İbn Ziyad, məni ölümə hədələyirsən? Məgər bilmirsən ki, Allah yolunda öldürülmək bizim adətimiz, şəhadət izzətimizdir?»

Bu deyişmələrdən sonra İbn Ziyad əmr etdi ki, Əli ibn Hüseyn (ə) və əhli-beyti Küfənin böyük məscidinin yanındakı evə aparsınlar. Zeynəb (ə) dedi: «Uşaqlı və uşaqsız kənizlərdən başqa heç bir qadın bizim yanımıza gəlməsin. Çünki, onlar da bizim kimi əsirdirlər». Sonra İbn Ziyadın hökmü ilə İmam Hüseyn (ə)-ın müqəddəs başını Küfənin küçələrində gəzdirdilər. Yaxşı olardı ki, bizburada alimlərdən birinin İmam Hüseyn (ə) haqqında yazdığı şeiri qeyd edək:

لِلنَّاطِرِينَ عَلَى قَنَاهِ يُرْفَعُ  
لَا مُنْكَرٌ مِنْهُمْ وَلَا مُتَفَجِّعُ  
وَأَصَمَّ رُزُوكَ كُلُّ أُنْثَى تَسْمَعُ  
وَأَنْمَتَ عَيْنَا لَمْ تَكُنْ بِكَ تَهْجَعُ  
لَكَ حُفْرَةٌ وَ لِحْظٌ قَبْرِكَ مَضْجَعُ

رَأْسُ ابْنِ بَنْتٍ مُحَمَّدٍ وَ وَصِيَّهِ  
وَالْمُسْلِمُونَ بِمَنْظَرٍ وَ بِمَسْمَعِ  
كُلِّتْ بِمَنْظَرِكَ الْعُيُونُ عَمَائِهِ  
أَيَقُظْتُ أَجْفَانَا وَ كُنْتُ لَهَا كَرَى  
مَا رَوْضَةً إِلَّا تَمَنَّتْ أَنَّهَا

«Peyğəmbər (s) və onun vəsisinin (Əli (ə)) oğlunun başını tamaşaçılara göstərmək üçün nizə başında gəzdirlirlər. Müsəlmanlar onu

<sup>1</sup> «Zümər» sürəsi, ayə 42.

görür, eşidirlər, lakin heç kəs bu işin qarşısını almır və narahat olmurlar. Kor olsun o səhnəni görən gözlər! Kor olsun o müsibəti eşidib ertiraz etməyənlər. Ey Hüseyin (ə)! Öz şəhadətinlə yatmış gözləri oyatdın və səndən qorxanların gözlərini yuxuya apardın. Ey Hüseyin! Yer üzündə heç bir məkan səndən başqası üçün qəbir və əbədi mənzil olmağını arzu etməyibdir».

## **ABDULLAH ƏFİFİNŞÜCAƏTİ**

İbn Ziyad əsirləri məscidin yanındakı evə göndərəndən sonra özü məscidə getdi. O, minbərə çıxıb Allaha həmd-səna edəndən sonra dedi: «Allaha şükür olsun ki, haqqı aşkar etdi. Əmirəl-möminin Yezid və onu adamlarına kömək etdi, yalançının oğlu yalançını (Hüseyin ibn Əli (ə)) isə qətlə yetirdi». İbn Ziyad sözü bura çatanda Abdullah ibn Əfif adlı bir nəfər ayağa qalxdı. O, ən yaxşı şüalərdən biri idi. Onun sağ gözü «Siffeyn» müharibəsində kor olmuşdu. Həmişə Küfənin böyük məscidində olardı və orada sübhədən axşama qədər namazı qılıb ibadət edərdi. Abdullah ibn Əfif qəzəbli halda İbn Ziyada belə dedi: «Ey Mərcanənin oğlu! Yalançı sən və atandır. Yalançı səni Küfənin valisi edən öz və atasıdır. Ey Allahın düşməni! Siz Peyğəmbərin (s) övladlarını öldürür, hələ kifayət etməyib müsəlmanların önündə fəxr edirsiniz?!» İbn Ziyad nəərə çəkdi: «O kimdir?» Abdullah, İbn Ziyadın başına qışqırdı: «Mənəm, ey Allah düşməni! Sən Rəsulallah (s) pak və günahsız övladlarını öldürürsən? Elə bilirsən ki, müsalmansan? Ey vay, mühacir və ənsarın igidləri hardadır ki, bu qaniçən vəhşidən intiqam alsınlar! Rəsulallah bu günahkarı «məlun oğlu məlun» adlandırır».

Bu söz İbn Ziyadı daha da qəzəbləndirdi, onun boynunun damarları şişdi və yırtıcı heyvan kimi nəərə çəkdi: «Abdullahı mənim yanıma gətirin!»

O məlunun məmurları Abdullahı tutmaq üçün hər tərəfdən hücum etdilər. Lakin Abdullahın qəbilə başçıları onu yırtıcı düşmənin caynaqlarından xilas etdilər. Onlar Abdullahın əmisi oğlanları idilər. Abdullahı məsciddən çıxarıb öz evinə çatdırdılar.

İbn Ziyad qəlbi kinlə dolmuş, gözləri bəbəyindən çıxmışdı. O, məmurlara əmr etdi ki, Abdullahı evində tutub onun yanına gətirsinlər. Bir dəstə məmur Abdullahın evinə sarı yollandı. Abdullahın tayfası bu

xəbəri eşidib bir yerə topladı. Yəmən qəbilələri də Abdullahı qorumaq üçün onlarla birləşdilər. İbn Ziyad vəziyyəti belə görən halda, Müzirr qəbilələrini bir yerə toplayıb Mühəmməd ibn Əşəsin sərkərdəliyi ilə onları döyüşə göndərdi. Onların arasında qızgın döyüş başladı. Hər ikitərəfdən çoxlu ölənlər oldu. Nəhayət, İbn Ziyadın qoşunu Abdullahın evinə soxuldular. Onun qızı qışqırdı: «Ata can, düşmən qoşunu içəri girir». Abdullah dedi: «Qızım qorma, qılıncı ver mənə!» O qılıncı atasına verdi. Abdullah mübarizəyə başlayaraq bu beyti dedi:

أَنَا ابْنُ ذِي الْفَضْلِ عَفِيفِ الطَّاهِرِ      عَفِيفٌ شَيْخِي وَابْنُ أُمِّ عَامِرٍ  
كَمْ دَارَ عٍ مِنْ جَمْعِكُمْ وَحَاسِرٍ      وَبَطْلٍ جَذَلْتُهُ مُغَاوِرٍ

Abdullahın qızı atasına dedi: «Atacan, ey kaş kişi olaydım və sənin gözlünün önündə Peyğəmbər (s) Əhli-Beytini öldürən bu namərd xalqla vuruşaydım!»

İbn Ziyadın qoşunu hər tərəfdən Abdullaha hücum çəkir, o isə özünü müdafiə edirdi. Abdullah kor olduğu üçün qızı ona kömək edir, düşmənin hansı tərəfdən hücum çəkdiyini atasına deyirdi. Nəhayət, qoşun öz hücumunu daha da gücləndirib onu mühasirəyə aldı. Abdullahın qızı qışqırdı: «Ey vay, atamın işi çətinləşdi, onun heç bir köməyi yoxdur!» Abdullah öz qılıncını başı üstündə fırladır və deyirdi:

أَقْسَمُ لَوْ يَفْسَحُ لِي عَنْ بَصْرَى ضَاقَ عَلَيْكُمْ مَوْرَدِي وَمَصْدَرِي

«And olsun Allaha, əgər gözlərim kor olmasaydı, sizin işiniz çox çətin olardı». İbn Ziyadın qoşunu arası kəsilmədən vuruşaraq onu tutdular. Abdullahı İbn Ziyadın yanına gətirdilər. İbn Ziyad onu görən kimi dedi:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَخْرَاكَ

«Allaha şükür olsun ki, səni xar etdi». Abdullah dedi: «Ey Allah düşməni! Deyirsən Allah məni zəlil etdi? And olsun Allaha, əgər gözüm görsəydi, dünyanı sənin üçün qaranlıq edərdim». İbn Ziyad dedi: «Ey Allahın düşməni, Osman ibn Əffan haqqında nə deyirsən?» Abdullah onu təhqir edərək dedi: «Ey Bəni-Əlacın qulu və ey Mərcanənin oğlu! Sənin Osmanla nə işin vardır? Əgər pislik edibdirsə, Allah-Təala özü ədalətlə onun hökmünü verəcək. Osman haqqında yox, özün, atan, Yezid və onun atası haqqında məndən soruş». İbn Ziyad dedi: «Allaha and olsun, ölüm



şərbətini sənə içirtməyincə heç nə soruşmayacağam». Abdullah Allaha həmd-səna etdi. Sonra İbn Ziyada dedi: «Sən hələ doğulmamış mən şəhadət arzusunu edib, xalqın arasında ən namərd və məlun şəxsin əli ilə şəhid olmağı Allahdan istəmişəm. Lakin gözlərim kor olandan sonra şəhadət feyzindən naümid oludum. İndi isə Allaha şükür olsun ki, naümidlik dövründən sonra yenidən məni öz məqsədimə çatdırdı və mənə sübut etdi ki, keçmiş duam qəbul olubdur».

Bu deyişmədən sonra İbn Ziyad onun ölüm hökmünü verdi. Abdullahı qətlə yetirdilər. Onun cəsədini Küfənin küçələrindən birində dardan asdılar.

Ravi deyir: «Übeydullah ibn Ziyad Yezid ibn Müaviyəyə məktub yazdı və ona İmam Hüseyn (ə)-ın şəhadəti və əhli-beytin əsir olması haqqında məlumat verdi. Həmçinin, o, Mədinə şəhərinin valisi Əmr ibn Səid Asa həmin məzmununda məktub göndərdi. Əmr ibn Səid məktubu alandan sonra minbərə çıxıb İmam Hüseyn (ə)-ın şəhadət xəbərini xalqa çatdırdı. Bu xəbəri eşidən «Bəni-Haşim» tayfası ah-nalə edib hönkür-hönkür ağladılar. Onlar yas məclisləri qurdular. Əqil ibn Əbu Talibin qızı Zeynəb rövzə oxuyub deyirdi:

|                                               |                                                 |
|-----------------------------------------------|-------------------------------------------------|
| مَاذَا فَعَلْتُمْ وَأَنْتُمْ أَجْرُ الْأُمَمِ | مَاذَا تَقُولُونَ إِذْ قَالَ النَّبِيُّ لَكُمْ  |
| مِنْهُمْ أَسَارَى وَمِنْهُمْ ضُرَجُوا بِدِمٍ  | بِعِزَّتِي وَ أَهْلَ بَيْتِي بَعْدَ مَفْتَقَدِي |
| أَنْ تَخْلُقُونِي بِسُوءٍ فِي ذَوِي رَحِمِي   | مَا كَانَ هَذَا جَزَائِي إِذْ نَصَحْتُ لَكُمْ   |

«Əgər Allahın Rəsulu (s) soruşa ki, «mənim vəfatımdan sonra Əhli-Beytimlə necə rəftar etdiniz?», nə cavab verəcəksiniz? (Allahın Rəsulu deyəcək) «siz zamanənin və ümmətlərin ən axırcı ümməyi idiniz, siz öhdənizə olan haqqımı yerinə yetirmədiniz, halbuki, sizə nəsihət edim ki, məndən sonra Əhli-Beytimə pislik etməyin».

## ƏHLİ-BEYTİN KÜFƏDƏN ŞAMA GƏLİŞİ

Yezid, ibn Ziyadın verdiyi xəbərin cavabında yazdı ki, İmam Hüseyn (ə)-ın və onun dostlarının başlarını, Əhli-Beyt əsirləri ilə birlikdə Şama göndərsin. İbn Ziyad Məhfər ibn Sələbi Anidinin başlığı ilə şəhidlərin müqəddəs başlarını və Əhli-beyt əsirlərini Şama göndərdi. Məhfər Əhli-beyt əsirlərini kafirlərin əsirləri kimi başıaçıq, ayaqyalın Şama sarı apardı.

İbn Ləhyiə deyir: «Mən Allah evini təvaf edirdim. Birdən gördüm ki, bir nəfər deyir: «Ey Allah, məni bağışla! Amma bağışlamağıma ümidim yoxdur» Mən ona dedim: «Ey Allah bəndəsi, Allahdan qorx və bu sözü demə! Çünki əgər sənin günahların yağış damcıları, ağacların yarpaqları sarı qədər olsa da, sən Allahdan bağışlanmaq istəsən, o bağışlayacaq. Allah-Təala bağışlayan və mehribandır». O kişi dedi: «Mənim yanıma gəl, öz başına gələn hadisəni sənin üçün danışım». Mən onun yanına getdim. O, dedi: «Biz əlli nəfər idik. İmam Hüseyin (ə)-ın müqəddəs başını Şama aparırdıq, gündüzlər yol gedir və gecələr istirahət edirdik. Elə ki, axşam olurdu, o Həzrətin başını bir sandığa qoyur və onun ətrafında oturub şərab içirdik. Bir gecə dostlarım həddindən artıq şərab içirdilər, onlar məst idilər, ağilları başlarından deyildi. Amma mən şərab içmədim. Elə ki, qaranlıq hər yeri buyurdu, ildırım səsi eşidildi. Birdən asimanın qapıları açıldı. Adəm, Nuh, İbrahim, İsrəfil, İsaq və Mühəmməd (s) peyğəmbər yerə gəldilər. Həmçinin, Cəbrail və bir dəstə mələk aşağı endi. Cəbrail sandığın yanına gəldi. İmam Hüseyin (ə)-ın başını götürdü, onu öz bağrına basıb öpdü. Ora gələnlərin hamısı bu işi gördülər. Mühəmməd (s) peyğəmbər İmam Hüseyin (ə)-a görə çox ağladı. Peyğəmbərlərə Həzrətə təskinlik verdilər». Cəbrail dedi: «Ey Mühəmməd (s) Allah-Təala məni məmur edibdir ki, sən öz ümmətin barəsində verdiyin hər bir əmrə itaət edim. Əgər əmr etsən, yer kürəsini titrədərəm və onun alt-üst edəərəm. Necə ki, Allah-Təala Lut qövmini bu cür giriftar etdi». Rəsulallah (s) buyurdu: «Yox! Çünki, qiyamət günü Allah qarşısında onlarla hesablaşacağam».

Bu vaxt mələklər bizi (50 nəfəri) öldürmək üçün Rəsulallahdan (s) icazə aldılar. Mələklərin bir dəstəsi bizi öldürmək üçün irəli gəldi. Mən dedim: «Məni xilas et, məni xilas et, ey Allahın Rəsulu!» Rəsulallah (s) buyurdu: «Get, amma Allah səni bağışlamasın!»

Mühəmməd ibn Nəccar «Təzyil» kitabında Əli ibn Nəsr Şəbukinin şərh-halını yazarkən aşağıdakı hədisi nəql edir: «İmam Hüseyin (ə) şəhid oldandan sonra Allah düşmənləri onun başını bədənindən ayıraraq Şama aparırdılar. Onlar yol gedərkən mənzil başı oturub, şərab içib İmam Hüseyin (ə)-ın başını əldən-ələ gəzdirdirdilər. Mənzillərin birində birdən, bir əl peyda oldu və dəmir qələmlə divarın üzərində yazdı:

«Məgər Hüseyn (ə)-ı öldürənlər qiyamət günü o Həzrətin cəddinin şəfaətinə ümidmi edirlər?»

Onlar bu hadisəni görkən bütün vücutlarını qorxu bürüdü, İmam Hüseyn (ə)-ın başını yerə qoyub ətrafa dağılıdılar».

## ƏHLİ-BEYT ƏSİRLƏRİ VƏ ŞAMAIN DARVAZASI

Ravi deyir: «Düşmənlər İmam Hüseyn (ə)-ın müqəddəs başını və Əhli-beyt əsirlərini Şama apardı. Onlar Dəməşq şəhərinə yaxınlaşdılar. Ümmü-Gülsüm Şimrin yanına gedib dedi: «Mənim sənə sözüm vardır». Şimir deyir: «Sözün nədir?» Ümmü-Gülsüm dedi:

قَالَتْ إِذَا دَخَلْتَ بَنَّا الْبَلَدَ فَاحْمِلْنَا فِي ذَرْبِ قَلِيلِ النَّظَّارَةِ وَتَقَدَّمِ إِلَيْهِمْ أَنْ يُخْرِجُوا هَذِهِ الرُّؤُوسَ  
مِنْ بَيْنِ الْمَحَامِلِ وَ يُنْحُونَا عَنْهَا فَقَدْ خُزِينَا مِنْ كَثْرَةِ النَّظَرِ إِلَيْنَا وَ نَحْنُ فِي هَذِهِ الْحَالِ

«İndi ki, bizim bu şəhərə aparırsan, şəhərin elə bir darvazasından içəri daxil olaq ki, bizi görən az olsun. Həmçinin öz qoşununa da ki, bu kəsim başları gözümüzün qarşısında tutmasınlar!» Şimr isə namərdcəsinə Ümmü-Gülsümün cavabında əmr etdi ki, şəhidlərin başlarını nizələrin ucuna keçirtsinlər və onlara və əsirlərin gözləri önündə tutsunlar. Bu minvalla Əhli-beyt əsirlərini tamaşaya gələnlərin arası ilə aparıb Dəməşq darvazasından şəhərə daxil oldular. Onları şəhərin ən böyük məscidinin yanında saxladılar. Orada əsirləri saxlayırdılar. Rəvayət olunur ki, Rəsulallahın (s) əsabından olan bir nəfər alim, Şam şəhərində İmam Hüseyn (ə)-ın kəsilmiş müqəddəs başını görəndən sonra özünü gizlətdi və bir ay dost tanışlarının gözlərinə görünmədi. Bir aydan sonra onu gördülər və gizlənməyinin səbəbini soruşdular. O dedi: «Məkar görmürsünüzmü ki, böyük bir bədbəxtçilik bizə üz veribdir?» Sonra bu şeiri söylədi:

|                                            |                                           |
|--------------------------------------------|-------------------------------------------|
| مُتَرَمِّلاً بِدِمَائِهِ تَرْمِيلاً        | جَاؤُوا بِرَأْسِكَ يَا بِنْتَ مُحَمَّدٍ   |
| قَتَلُوا جَهَاراً عَامِدينَ رَسُولَا       | وَكَاثِمًا بِكَ يَا بِنْتَ مُحَمَّدٍ      |
| فِي قَتْلِكَ التَّنْزِيلَ وَالتَّأْوِيلَا  | قَتَلُوكَ عَطْشَانَا وَلَمْ يَتَرَاقِبُوا |
| قَتَلُوا بِكَ التَّكْبِيرَ وَالتَّهْلِيلَا | وَيُكَبِّرُونَ بِأَنْ قَتَلْتَ وَإِنَّمَا |

«Ey Mühəmmədin (s) qızının oğlu, sənin al qanına bulaşmış başını Şama gətirdilər; səni öldürməklə elə bil ki, Rəsulallahı öldürdülər. Ey Peyğəmbər oğlu! Səni susuz dodaqlarınla qətlə yetirdilər və Qurana əməl

etmədilər. Səni öldürməklə «Allah əkbər» deyirlər. Halbuki sənin ölümünlə «təkbir»i- öldürdülər».

## BİR QOCA ŞAMLI

Ravi deyir: «Əhli-beyti əsirlərini şəhərin ən böyük məscidinin yanına gətirdilər. Bu vaxt qoca bir kişi əsirlərin yanına gəlib dedi: «Allaha şükür olsun ki, sizi öldürdü, həlak etdi; sizin kişilərinizin ölümü ilə bütün şəhərlərdə əmin-amanlıq yartdı və əmirəl-möminin Yezidi sizə hakim etdi». Əli ibn Hüseyn (ə) (İmam Zeynəlabidin) ona dedi: «Ey qoca! De görüm Quran oxuyubsanmı?» Dedi: «Bəli». İmam (ə) dedi: «De görüm bu ayəni oxuyubsanmı?»

قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ

**«De: «Mən sizdən bunun (risaləti təbliğ etməyimin) müqabilində qohumluq məhəbbətindən (əhli-beytə sevgidən) başqa bir şey istəmirəm».**<sup>1</sup>

Dedi: «Bəli oxumuşam». İmam (ə) buyurdu: «Peyğəmbərin (s) ən yaxın adamları bizik. De görüm «Bəni-İsrail» sürəsindəki الْقُرْبَىٰ وَأَتَىٰ ذَا الْقُرْبَىٰ قَوْصًا ضَلَالًا **«Qohum-əqrəbaya da haqqını ver».**<sup>2</sup> ayəsini oxumusanmı?» Dedi: «Bəli, oxumuşam». İmam (ə) buyurdu: «Rəsulallahın (s) ən istəkli adamları bizik. De görüm

إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا

**«Haqiqətən Allah-taala yalnız siz Əhli-beytdən pislilik və çirkinlikləri uzaqlaşdırıb və sizi pak və pakizə etmək istəyib».**<sup>3</sup>ayəsini oxuyubsanmı?» Dedi: «Bəli oxumuşam». İmam (ə) buyurdu: «Əhli-beyt bizik və ayə yalnız bizə aiddir». Qoca kişi bu sözləri eşidəndən sonra susdu və peşman oldu. Sonra o, İmama (ə) dedi: «Sizi Allaha and verirəm, deyin görüm doğrudanmı Qurandakı bu ayələr sizin barənizdədir?» İmam (ə) buyurdu: «Allaha, cəddim Rəsulullahın (s) haqqına and olsun, bu ayələr bizim haqqımızdadır». Qoca kişi ağladı, əmmaməsini çıxarıb yerə vurdu, başını göyə qaldıraraq dedi: «Ya Allah, mən Ali-Mühəmmədin (s)

<sup>1</sup> «Şura» surəsi ayə 23.

<sup>2</sup> «İsra» surəsi ayə 26.

<sup>3</sup> «Əhzab» surəsi, ayə 33.

düşmənlərindən sənə şikayət edirəm!» Sonra qoca kişi İmam Zeynəlabidin (ə)-a dedi: «Mənim tövbəm qəbul olarmı?» Həzrət buyurdu: «Bəli, əgər tövbə etsən, Allah-Təala qəbuledər və sən bizdən olarsan». Qoca kişi dedi: «Mən tövbə etdim».

O, qoca kişinin başına gələn bu hadisəni Yezid eşidəndən sonra ona ölüm hökmü verdi.

## **ƏHLİ-BEYT ƏSİRLƏRİ YEZİDİN MƏCLİSİNDƏ**

İmam Hüseyin (ə)-ın Əhli-beyti əli-qolu bağlı halda Yezidin məclisinə gətirildilər. İmam Zeynəlabidin (ə) Yezidə dedi:

أُنشِدُكَ اللَّهُ يَا يَزِيدُ مَا ظَنُّكَ بِرَسُولِ اللَّهِ (ص) لَوْ رَأَانَا عَلَى هَذِهِ الصِّفَةِ

«Ey Yezid, səni Allaha and verirəm, de görüm əgər Rəsulallah (s) bizi bu halda görsə, Ona nə cavab verərsən? Yezid əmr etdi ki, Əhli-Beyt əsirlərinin əl-qollarını açsınlar. Sonra İmam Hüseyin (ə) müqəddəs başını Yezidin qarşısında qoydular. Əsir qadınlara isə o məlunun arxasında yer verdilər, təki İmam (ə)-ın müqəddəs başı görməsinlər. İmam Zeynəlabidin (ə) bu səhnəni müşahidə edirdi. Birdən Zeynəb (ə) qardaşının kəsik başını gördü. O, qəmli və ürəkyandırıcı səslə dedi:

يَا حُسَيْنَاهُ! يَا حَبِيبَ رَسُولِ اللَّهِ! يَا بَنَ مَكَّةَ وَ مِنَى يَا بَنَ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ سَيِّدَةَ النِّسَاءِ، يَا بَنَ بَنَاتِ الْمُصْطَفَى

«Ey Hüseyin (ə)! Ey Allahın Rəsulunun (s) istəkli övladı! Ey Məkkə və Minanın oğlu! Ey Fatiməyi-Zəhranın oğlu! Ey Mustafanın (s) qızının oğlu!»

Ravi deyir: «Zeynəb bu sözləri ilə məclisdə olanları ağlatdı. Yezid (Allah ona lənət etsin) isə sakit oturmuşdu. Bu vaxt Yezidin evində və «Bəni-Haşim» tayfasından olan bir qadın İmam Hüseyin (ə) üçün rövzə oxuyub uca səslə dedi:

يَا حُسَيْنَاهُ! يَا سَيِّدَ أَهْلِ بَيْتَاهُ! يَا ابْنَ مُحَمَّدَاهُ! يَا رَبِيعَ الْأَرَامِلِ وَ الْيَتَامَى! يَا قَتِيلَ أَوْلَادِ الْأَدْعِيَاءِ

Onun səsini eşidənlərin hamısı ağladı. Sonra Yezid cubuqla İmam Hüseyin (ə) mübarək dodaqlarına, dişlərinə vurmağa başladı. Bunu görən Əbu Bərz Əsləmi dedi: «Vay olsun sənin halına, ey Yezid! Sən Fatimə

(s.ə)oğlu Hüseyn (ə)-ın dişlərinəmi çubuqla vurursan? Mən özüm gördüm ki, Allahın peyğəmbəri (s) İmam Hüseyn (ə) və İmam Həsən (ə)-ın qabaq dişlərini öpür və buyururdu:

أَنْتُمَا سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ

«Siz hər ikiniz behişt cavanlarının ağalarısınız». Allah-Təala sizi öldürənləri öldürsün və onlara lənət etsin! Yezid bu sözləri eşidib qəzəblənmiş və əmr etdi ki, Əbu Bərz Əsləmini sürüyə-sürüyə məclisdən çıxartsınlar. Sonra Yezid, ibn Zəbərinin şəirindən bir neçə beyt söylədi:

|                                        |                                            |
|----------------------------------------|--------------------------------------------|
| جَزَعُ الْخَرْجِ مِنْ وَفَعِ الْأَسَلِ | لَيْتَ أَشْيَاخِي بِبَدْرِ شَهْدُوا        |
| وَلَقَالُوا يَا يَزِيدُ لَا تَشَلْ     | لَا هَلُّوا وَاسْتَهْلُوا فَرَحاً          |
| وَعَدَلْنَا بِبَدْرِ فَاغْتَدَلْ       | قَدْ قَتَلْنَا الْقَوْمَ مِنْ سَادَاتِكُمْ |
| خَبِرْ جَاءَ وَلَا وَحَى نَزَلَ        | لَعِبْتُ هَاشِمٍ بِالْمُلْكِ فَلَا         |
| مِنْ بَنِي أَحْمَدَ مَا كَانَ فَعَلْ   | لَسْتُ مِنْ جَنْدِفٍ إِنْ لَمْ أَنْتَقِمْ  |

«Ey kaş, Bədr müharibəsində öldürülən tayfa başçılarıımız burada olurdu və körürdülər ki, Xəzrəc tayfası bizim qılınclarımız qarşısında necə də nalə şəkirdilər; təki onlar bu səhnəni görərək şadlanıb deyirdilər: «Ey Yezidçox sağ ol! Biz Bəni-Haşim tayfasının böyüklərini öldürdük, Bədr müharibəsində ölən ata-babalarımızın intiqamını aldığ. Əgər Əhmədin övladlarından onların intiqamını almasam, Xəndəfin oğlu deyiləm».

## HƏZRƏT ZEYNƏB (S.Ə)-İN XÜTBƏSİ

Bu vaxt Həzrət Zeynəb (s.ə) qəzəblənib yerindən qalxdı və aşağıdakı xütbəni söylədi:

فَقَامَتْ زَيْنَبُ بِنْتُ عَلِيٍّ بِنْتُ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَتْ: «أَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ وَ إِلِهِ أَجْمَعِينَ صَدَقَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ كَذَلِكَ يَقُولُ» ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ أَسَاؤُوا السُّوَاىَ أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَ كَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِؤْنَ» أَ طُنُنْتُ يَا يَزِيدُ حَيْثُ أَخَذْتَ عَلَيْنَا أَقْطَارَ الْأَرْضِ وَ آفَاقَ السَّمَاءِ فَأَصْبَحْنَا نُسَاقُ كَمَا تُسَاقُ الْأَسْرَاءُ أَنَّ بِنَا هَوَانًا عَلَيْهِ وَ بِكَ عَلَيْهِ كَرَامَةٌ وَ أَنَّ ذَلِكَ لِعَظَمِ خَطَرِكَ عِنْدَهُ فَسَمَخْتُ بِأَنْفِكَ وَ نَظَرْتُ فِي عَطْفِكَ جَذْلَانِ مَسْرُوراً حَيْثُ رَأَيْتُ الدُّنْيَا لَكَ مُسْتَوْثِقَةً وَ الْأُمُورَ مُتَسِقَةً... وَ...

هَلُّوا وَ اسْتَهْلُوا فَرَحاً ثُمَّ قَالُوا يَا يَزِيدُ لَا تُشَلَّ مُنْتَجِياً عَلَى ثَنَائِي أَبِي عَبْدِ اللَّهِ سَيِّدِ شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ تَكُنْهَا بِمُخَصَرَّتِكَ وَ كَيْفَ لَا تَقُولُ ذَلِكَ وَ قَدْ نَكَاتِ الْفُرَحَةَ وَ اسْتَأَصَلْتَ الشَّافَةَ بِإِرَاقَتِكَ دِمَاءَ

ذُرِّيَّةَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ نُجُومِ الْأَرْضِ مِنْ آلِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ وَ تَهْتَفُ بِأَشْيَاخِكَ رَعِمَتْ  
أَنْتَكَ تُنَادِيهِمْ فَلْتَرِدْنَ وَ شَيْكاً مُورِدَهُمْ وَ لَتَوَدَّنَّ أَنْتَكَ شَلَلْتُ وَ بَكِمْتُ وَ لَمْ تُكُنْ قُلْتُ مَا قُلْتُ وَ فَعَلْتُ مَا  
فَعَلْتُ اللَّهُمَّ خُذْ لَنَا بِحَقِّنَا وَ انْتَقِمْ مِنْ ظَالِمِنَا وَ أَحِلِّ غَضَبِكَ بِمَنْ سَفَكَ دِمَاءَنَا وَ قَتَلَ حُمَاتِنَا فَو...

وَ حَسْبُكَ بِاللَّهِ حَاكِماً وَ بِمُحَمَّدٍ ص خَصِيماً وَ بِجَبْرِئِيلَ ظَهِيراً وَ سَيِّعُلمُ مَنْ سَوَّلَ لَكَ وَ مَكَانَكَ  
مِنْ رِقَابِ الْمُسْلِمِينَ بِنَسٍ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا وَ أَيُّكُمْ شَرُّ مَكَانًا وَ أضعفُ جُنْدًا وَ لَنْ جَرَتْ عَلَيَّ الدَّوَاهِي  
مُخَاطَبَتَكَ إِنِّي لَأَسْتَصْغِرُ قُدْرَكَ وَ أَسْتَغْظُمُ تَقْرِيعَكَ وَ أَسْتَكْثِرُ تَوْبِيخَكَ لِكِنَّ الْعُيُونِ عِبْرَى وَ  
الْصُّدُورِ حَزَى أَلَا فَالْعَجَبُ كُلُّ الْعَجَبِ لِقَتْلِ حِزْبِ اللَّهِ النَّجْبَاءِ بِحِزْبِ الشَّيْطَانِ الطُّلُقَاءِ فَهَذِهِ الْأَيْدِي  
تَنْطَفُ مِنْ دِمَائِنَا وَ الْأَفْوَاهُ تَتَحَلَّبُ مِنْ لُحُومِنَا وَ تِلْكَ الْجُنُثُ الطَّوَاهِرُ الرُّوَاقِي تَنْتَابُهَا الْعَوَاسِلُ وَ  
تُعَفِّرُهَا أُمَهَاتُ الْفَرَاعِلِ...

فَالَى اللَّهِ الْمُشْتَكَى وَ عَلَيْهِ الْمُعَوَّلُ فَكَيْدُ كَيْدِكَ وَ اسْنَعُ سَعْيِكَ وَ نَاصِبُ جُهِدِكَ فَوَ اللَّهُ لَا تَمْحُو ذِكْرَنَا وَ  
لَا تُمِيتْ وَحِينًا وَ لَا تُدْرِكْ أَمَدَنَا وَ لَا تَرْحَضْ عَنْكَ عَارَهَا وَ هَلْ رَأَيْكَ إِلَّا قَنْدَ وَ أَيَّامَكَ إِلَّا عَدَدًا وَ  
جَمْعَكَ إِلَّا بَدَدًا يَوْمَ يُنَادِي الْمُنَادِي أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ فَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

الَّذِي خَتَمَ لِلْأُولَى بِالسَّعَادَةِ وَ الْمَغْفِرَةِ وَ لِآخِرِنَا بِالشَّهَادَةِ وَ الرَّحْمَةِ وَ نَسْأَلُ اللَّهَ أَنْ يُكْمِلَ لَهُمُ  
النَّوَابَ وَ يُوجِبَ لَهُمُ الْمَزِيدَ وَ يُحْسِنَ عَلَيْنَا الْخِلَافَةَ إِنَّهُ رَحِيمٌ وَدُودٌ وَ حَسْبُنَا اللَّهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ

Ömirəl-möminin Əli (ə)-in qızı Zeynəbə (s.ə) Allaha həmd-səna  
edəndən və Peyğəmbərə (s) salam göndərəndən sonra bu ayəni söylədi:

ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ أَصَاءُوا السُّوْأَى أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِئُونَ

«Çirkin əməllərə və cinayətlərə mürtəkilər olanların aqibəti elə bir  
yerə yetişdi ki, Allah ayələrini yalan hesab edib, onu ələ saldılar».<sup>1</sup> «Ey  
Yezid! Elə bilirsən ki, bu geniş dünyanı, açıq səmanı bizim üçün darısqal  
edibsən və bizi əsirlər kimi hər şəhərə, hər diyara istəyirsən aparasan? Elə  
fikirləşirsən ki, Allah yanında xar olduq və sən yüksək məqama çatdın?  
Buna görə özünə qururlanırsən və şadlanırsan ki, dünya abad olubdur və  
məqsədinə çatmışam? Elə fikirləşirsən ki, səltənət və padşahlıq sənə  
istəyinlə həmdəm olubdur?! Yavaş get, yavaş! Məgər Allahın buyurduğu

وَلَا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُمَلِّي لَهُمْ خَيْرٌ لَأَنْفُسِهِمْ ۖ إِنَّمَا نُمَلِّي لَهُمْ لِيُزَادُوا إِثْمًا ۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ  
مُهِينٌ

«Küfür yolu seçənlər güman etməsinlər ki, onlara verdiyimiz bir  
neçə günlük möhlət onların səadətləri üçün bir müqəddimədir! Yox, bu  
fərsətlər onların günahlarının çoxalması üçündür və onlar üçün  
qarşıda xaredici əzab vardır»<sup>2</sup>-ayəsini yaddan çıxartmısanmı? Ey «azad

<sup>1</sup> «Rum» surəsi, ayə 10

<sup>2</sup> «Ali İmran» surəsi, ayə 178

olunmuşların oğlu!»<sup>1</sup> Öz arvadlarına, kənizlərinə sığınacaq verdiyin halda Peyğəmbər (s) qızlarını isə açıq üzlə, çadrasız, örtüksüz, düşmənlərlə birlikdə şəhərbəşəhər gəzdirirsən? Bu insafdırmı ki, Peyğəmbər (s) qızlarına uzaq-yaxın, yaxşı-pis adamlar tamaşa etsinlər? Halbuki, bizi himayə edən kişilərdən heç biri sağ qalmayıbdır. Bəli, pak insanların ciyərini çeynəyib sonra yerə atan insanlardan, əti, qanı şəhidlərin qanından göyərən adamlardan necə rəhm gözləmək olar? Həmçinin, həmişə düşmənçilik, kin və ədavət görə ilə bizə baxan adamlardan neçə dostluq gözləmək olar? Ey Yezid! İndi sən məst və məğrursan. Günah etdiyini nəzərə almadan, Behişt cavanlarının ağası İmam Hüseyn (ə) dişlərinə çubuqla vurur və deyirsən:

لَا هُلُوًّا وَاسْتَهْلُوا فَرْحًا ۖ      ثُمَّ قَالُوا يَا يُزَيْدُ لَا تَسْتَلْ

Əlbəttə, nə üçün də bu sözləri deməyəsən və nə üçün də bu şeirləri oxumayasan?! Halbuki Mühəmmədin (s) övladlarının qanına əllərini bulaşdırmış və yer üzünü parlaq ulduzlarını söndürmüşsən. Lakin bilməlisən ki, bu işinlə ölüm və bədbəxtliyini hazırladın. İndi də öz tayfanın ölümlərini çağırırsan. Elə güman edirsən ki, onlar sənə səsini eşidirlər? İnşallah sən özün də tezliklə onlara qovuşar və orada deyəsən: «Ey kaş əllərim şil, dilim lal olurdu və o işləri görmürdüm, o sözləri demirdim!»

Zeynəbin (ə) sözü bura çatanda nifrin edib dedi: «Ey qüdrətli Allah! Bizə zülm edənlərdən intiqamımızı al! Bizim haqqımızı onlardan tələb et və onları öz qəzəb odunla yandır! Ey Yezid! Bu işlərinlə yalnız öz dərinə soyub, ətinə parçaladın. Peyğəmbər (s) övladlarının qanını töküüb onun Əhli-Beytini əsir etməklə bu ağır yükü öz boynuna götürdüyün üçün tez bir zamanda o Həzrətin hüsurunda hazır olacaqsan. Həmin gün (qiyamət günü) Allah-Təala Peyğəmbəri (s) və övladlarını bir yerə yığıb onların haqqını alacaq».

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا ۚ بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزُقُونَ

<sup>1</sup> Zeynəb (s.ə) bu sözü ilə Məkkənin fəthinə işarə edirdi. Çünki, həmin gün Yezidin babası Əbu Süfyan və qalan «Bəni-Ümeyyə» tayfası Peyğəmbərin (s) qoşununun əsirləri idilər. Rəsulullah (s) istədiyi kimi onlarla rəftar edə bilərdi. Lakin onları bağışladı və buyurdu: «Gedin! Sizi azad etdim». Buna görə də «Bəni-Ümeyyə» tayfasına «Rəsulullahın azad etdikləri» ləqəbini verildi.



**«Elə güman etmə ki, Allah yolunda şəhid olanlar öldürülər. Əksinə, onlar diridirlər və öz Allahının yanında Onun ruzisindən bəhrələnirlər».**<sup>1</sup> Bir vaxt olar ki, Allah-Təala və Mühəmməd (s) səni məhkum edir. Həmin gün sənə kifayətdir. Səni xilafətə çatdıranlar da tezliklə başa düşəcəklər ki, zülümkarların arasında ən zalımını seçiblər. Ruzigar məni sənənlə danışmağa məcbur etsə də, sənənin kiçik və alçaq şəxs kimi tanıyıram. Sənənin danlağını böyük və səni təhqir etməyi tərifi laiq bilirəm. Lakin gözlər qan ağlayır və ürəklər qəm-qüssə odunda yanır. Ah! Nə qədər təəccüblüdür ki, Allah qoşunu Şeytan qoşununun əli ilə öldürülür. Bizim qanımız düşmənlərlə əlləri ilə tökülür və ətimiz onların ağzında çeynənir! Şəhidlərin pak-pakizə bədənələri torpaq üstündə qalıb və səhra canavarları onların bədənəlerini parçalayırlar. Ey Yezid! Əgər bu gün bizi zor gücünə ələ keçirib bunu özün üçün bir qənimət bilirsənsə, bir gün olar ki, ziyankarlardan olarsan. Həmin gün qabaqcadan göndərdiyin çirkin əməllərindən başqa heç nə sənə verilməyəcək. Allah-Təala öz bəndələrinə qarşı zülmkar deyil. Biz öz şikayətlərimizi Allah-Təalalanın yanına aparacağıq və O, bizim pənahımızdır. Ey Yezid, sən bacardığını et, öz hiylə və məkrələrini işə sal, bu işdə olduqca səy göstər. Amma Allaha and olsun ki, heç vaxt bizim adımızı (tarix səhifəsindən) məhv edə bilməyəcək, bizim vəhy nurumuzu söndürməyə nail olmayacaqsan. Çünki, sənənin ağlı azdır, ömrün qısa və tifağın sökükdür. Bir gün gəlib çatacaq, nida edən səslənib deyəcək ki, Allah zülümkarlara lənət etsin. Allaha şükür olsun ki, bizim əvvəlimizi məxfirət və səadətə başlayır, axırımızı isə şəhadət və rəhmətlə bitirir. Allahdan istəyirik ki, öz nemətini şəhidlər üçün kamilləşdirib və onların acrini artırsın; bizi də onların ən yaxşı canişinləri qərar ersin. Çünki, O, bağışlayan və mehribandır.

Yezid Zeynəbə (s.ə)-in xütbəsini eşidəndən sonra dedi:

يا صَيِّحَةً تُحَمِّدُ مِنْ صَوَائِحِ مَا أَهْوَى النُّوحَ عَلَي النَّوَائِحِ

Şeyrin məzmunu: «Nalə edənlərin fəryadı, hönkü-hönkür ağlayanların qışqırıqları nə qədər də yaxşıdır; ürəkləri dağlı növhə oxuyan qadınlara ölüm nə qədər asandır». Sonra Yezid Şamın əyanları ilə əsirlər haqqında məşvərət etdi. Onlar Əhli-Beytin ölümünə rəy verdilər. Lakin Nöman ibn Bəşir dedi: «Rəsulallah (s) əsirlərlə necə rəftar edirdisə, sən də o cür rəftar et!»

<sup>1</sup> Ali İmran» sürəsi, ayə 169

## ŞAMLI BİR KİŞİYEZİDİN MƏCLİSİNDƏ

Bu vaxt Şam şəhərindən olan bir kişi İmam Hüseyn (ə) qızı Fatiməyə sarı baxıb Yezidə dedi:

يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ هَلْ لِي فِي هَذِهِ الْجَارِيَةِ

«Ey Əmirəl-möminin! Bu kənizi mənə bağışla!» Fatimə bibisi Zeynəbə (s.ə) dedi: «Bibi can, atamı öldürdülər, indi isə məni gəniz aparmaq istəyirlər». Zeynəbə (s.ə) buyurdu: «Yox, bu günahkar belə bir iş görə bilməz». Şamlı kişi Yezidən soruşdu: «Bu qız kimdir?» Yezid dedi: «Bu Hüseyn (ə)-ın qızı Fatimə, o isə Əli ibn Əbu Talibin (ə) qızı Zeynəbədir». Şamlı kişi: «Ey Yezid! Allah sənə lənət etsin! Allaha and olsun ki, fikirləşirdim ki, bunlar Rum əsrləridir». Yezid: «And olsun Allaha, səni də onlara qovuşduracağam». Sonra məlun həmin kişinin ölüm hökmünü verdi.

Ravi deyir: «Yezid bir nəfər xətibə əmr etdi ki, minbərə çıxıb Hüseyn (ə)-ı və onun atasını təhqir etsin. Xətib minbərə çıxdı. O, Əli (ə) və Hüseyn (ə)-a inayət edəndən sonra Müaviyə və Yezidi tərifləməyə başladı. İmam Zeynəlabidin (ə) uca səslə buyurdu:

وَيْلَكَ أَيُّهَا الْخَاطِبُ اشْتَرَيْتَ مَرْضَاتِ الْمَخْلُوقِ بِسَخَطِ الْخَالِقِ

«Vay olsun sənə, ey xətib! Məxluqun razılığını əldə edib, Xalığın qəzəbləndirdin; bəs öz yerini cəhənnəm odunda gör!»

İbn Sinan Xəfaci Əli (ə)-in mədhində deyir:

أَعْلَى الْمَنَابِرِ تُعْلَنُونَ بِسَيِّئِهِ وَبَسِيفِهِ نَصَبْتُ لَكُمْ أَعْوَادَهَا

«Minbərlərdə Əmirəl-möminin Əli (ə) aşkar təhqir edirsiniz, halbuki, minbərləin taxtaları o Həzrətin qılıncı sayəsində hazırlanıb!»

Həmin gün Yezid, İmam Zeynəlabidin (ə)-a söz verdi ki, o Həzrətin üç istəyini qəbul edəcək. Sonra əmr etdi ki, Əhli-beyti bir xaraba evə aparsınlar. Həmin ev onları nə soyuqdan, nə də istidən qoruyurdu. Əhli-beytin üzvləri orada qaldılar. Onlar Dəməşqdə olan müddət ərzində həmişə İmam Hüseyn (ə) üçün əza saxlayırdılar.

## SƏKİNƏ (S.Ə)-İN YUXUSU

Səkinə (ə) deyir: «Dörd gün idi ki, Dəməşqdə idik. Bir yuxu gördüm». Səkinə (ə) uzun bir yuxunu nəql etdi, sonra onun axırında dedi: «Gördüm ki, bir qadın kəcəvadə oturubdur. O, öz əllərini başına qoymuşdu. Soruşdum: «Bu qadın kimdir?» Dedilər: «O Məhəmmədin (ə) qızı Fatimədir və sənin nədəndir». Dedim: «Allaha and olsun onun yanına gedib bizə olunan zülmərdən şikayət edəcəyəm». Sonra sürətlə onun yanına getdim. Qarşısında sürüb ağlayaraq dedim:

يَا أُمَّاهُ جَعَدُوا وَاللَّهِ حَقًّا يَا أُمَّاهُ بَدَّدُوا وَاللَّهِ شِمْلَنَا يَا أُمَّاهُ اسْتَبَاحُوا وَاللَّهِ حَرِيمَنَا يَا أُمَّاهُ قُتِلُوا  
وَاللَّهُ الْحُسَيْنَ أَبَانَا

«Anacan, Allaha and olsun, bizim haqqımızı inkar etdilər; anacan, Allaha and olsun, bizi əsir yesir etdilər; anacan, Allaha and olsun, bizim hörmətimizi tapdaladılar; anacan, Allaha and olsun, atamız Hüseyn (ə) öldürdülər!

فَقَالَتْ لِي كُفِّي صَوْتَكَ يَا سَكِينَةُ فَقَدْ قَطَعْتَ نِيَابَاطَ قُلُوبِي

Fatimeyi-Zəhra (s.ə) buyurdu: «Səkinə can, daha bəsdir danışma! Ürəyimi yandırdın. Bu atan Hüseyn (ə) köynəyidir. Bu köynək Allaha qovuşana qədər məndən ayrılmayacaq».

İbn Ləhyə Əbdul Əsvəd ibn Əbdürəhməndən belə rəvayət edir: Rəsul-Carut məni gördü və dedi: «Allaha and olsun, mənimlə Həzrət Davud (ə)-ın arasında yetmiş dənə ata vasitəsilə fasilə var. Buna görə də yahudilər məni görəndə hörmət edirlər. Amma Peyğəmbər (s) ilə övladı Hüseyn (ə) arasında bir atadan artıq fasilə yoxdur. Siz isə onun övladını öldürdünüz.

## RÜM PADŞAHININ SƏFİRİ

İmam Zeynəlabidin (ə)-dan rəvayət olunur ki, İmam Hüseyn (ə)-ın kəsilmiş müqəddəs başını Yezidin yanına gətirdilər. Yezid şərab içir və İmamın (ə) başını qarşısında qoyurdu. Günlərin bir günü Rum padşahının səfiri Yezidin məclisinə gəldi. O, Rumun böyük şəxsiyyətlərindən biri idi. Yezidə dedi: «Ey ərəbin padşahı, bu baş kimin başıdır?» Yezid dedi: «Sən bu başla nə işin vardır?» Dedi: «Mən öz padşahımın yanına qayıdandan sonra, o, bütün gördüklərimi məndən soruşacaq; bu baş və

onun sahibi haqqında da padşah üçün danışmaq istəyirəm, təki, sənin şadlığına şərik olsun». Yezid dedi: «Bu baş, Əli ibn Əbu Talibin oğlu Hüseyn (ə)-ın başıdır».

Dedi: «Anası kimdir?» Yezid: «Anası Rəsulallahın (s) qızı Fatimədir». Dedi: «Vay olsun sənə və sənin dininə! Mənim dinim sizin dininizdən yaxşıdır. (Rum səfiri Nəsrani dinində idi.) Çünki atam, Davud Peyğəmbərin (s) nəslindən idi, mənimlə Davud (ə) arasındakı ata-babam həddindən artıq çoxdur, amma Nəsrənilər məni böyük şəxsiyyət kimi tanıyırlar. Davud Peyğəmbərin (s) nəslindən olduğuma görə onlar mənim ayaqqabımın torpağını təbərrük üçün aparırlar. Amma siz öz Peyğəmbərinizin (s) qızının oğlunu öldürürsünüz, halbuki, Onun (Hüseyn (ə)-ın) və Peyğəmbərinizin (s) arasında bir qadın fasilə salıbdır. Sizin bu dininiz necə bir dindir?!» Sonra Rum səfiri Yezidə dedi: «Hafır» kilsəsi haqqında eşitmisənmi?»

Yezid: «De eşidim». Rum səfiri dedi: «Çin və Oman ölkəsi arasında bir derya vardır. O deryadan keçmək bir il çəkir. Orada heç bir abadlıq yoxdur. Yalnız deryanın ortasında bir şəhər vardır. Şəhərin ərazisi səksən fərsəxdir. Yer üzündə ondan böyük şəhər yoxdur.

Həmin şəhərdən başqa ölkələrə yaqut və kafur aparırlar. Orada ud və ənbər ağacları mövcuddur. Bu şəhər Nəsrənilərin əlindədir. Nəsrənilərin padşahından başqa heç bir padşah orta yoxdur. Orada çoxlu kilsələr vardır. Ən böyük kilsə «Hafır» kilsəsidir. Onun mehrabında qızıl qutu asılıbdır. Qutunun içində bir ulağın dırnağı vardır. Deyirlər ki, həmin ulağı İsa Peyğəmbər (ə) minibdir. Qutunu ipək parçalarla büküblər. Nəsrənilər hər il həmin kilsəni ziyarət etmək üçün uzaq yerlərdən gəlirlər və qutunun ətrafında təvaf (başına fırlanmaq) edirlər. Onu öpürlər. Onlar həmin kilsədə Allahdan öz hacətlərini istəyirlər. Bəli! Nəsrənilər həmin dırnağa bu cür hörmət qaildirlər. Çünki, güman edirlər ki, İsa Peyğəmbərin (ə) ulağının dırnağıdır. Amma siz öz Peyğəmbərnizin övladını öldürürsünüz. Təəccüb edirəm sizə və sizin dininizə!»

Yezid dedi:«Bu Nəsrəninini öldürün! O, məni öz məmləkətimdə rusvay etdi». Nəsrəni (Rum səfiri) öz ölümünü hiss edərək Yezidə dedi: «Sən məni öldürürsən?»Yezid: «Bəli». Nəsrəni: «Dünən gecə sizin Peyğəmbərinizi (s) yuxuda gördüm. O mənə buyurdu: «Ey Nəsrəni sən Behişt əhlisən». Mən Onun verdiyi bu şad xəbərə təəccüb etdim. İndi isə Onun sözünü başa düşdüm və deyirəm: «Əşhədu əlla ilahə illəllahu və

əşhədu ənnə Muhəmmədən Rəsulullah!» Sonra Rum səfiri müqəddəs başını götürüb bağrıma basdı. O, Həzrətin başını öpür və ağlayırdı. Nəhayət Yezid (Allah ona lənət etsin) Ruh səfiri öldürdü.

## MİNHALIN ƏHVALATI

Ravi deyir: «Günlərin bir günü İmam Zeynəlabidin (ə) evdən çölə çıxdı. O Həzrət Dəməşq bazrına gəldi. Minhal ibn Əmri irəli gəldi və dedi:

كَيْفَ أَمْسَيْتَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ

«Ey Rəsulallahın oğlu, vəziyyət necədir?» İmam Hüseyin (ə) buyurdu:

أَمْسَيْنَا كَمِثْلِ بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي آلِ فِرْعَوْنَ

«Mənim vəziyyətim, Bəni-İsrailin Firon qövminin arasındakı vəziyyəti kimidir. Onlar, Bəni-İsrailin oğlanlarını öldürdülər və arvadlarını diri saxladılar! Ey Minval, ərəblər iftixar edirlər ki, Mühəmməd (s) ərəbdir, Qureys tayfası «Mühəmməd (s) bizim tayfamızdandır» - deyər iftixar edirlər və biz Mühəmmədin (s) Əhli-beytiyik. Lakin onlar bizim haqqımızı qəsb etdilər, bizi öldürdülər və ev-eşiyimizdən didərgin saldılar».

Bir gün Yezid, Əli ibn Hüseyin (ə)-ı və Əmir ibn Hüseyin öz yanına çağırırdı. Əmr uşaq idi. Onun 11 yaşı var idi. Yezid Əmrə dedi: Oğlum Xalid ilə güləşmək istəyirsən? Əmr dedi: Xeyir, güləşmək istəyirəm. Amma bir bıçaq mənə və bir bıçaq ona versən onunla vuruşaram. Yezid dedi:

هَلْ تَلِدُ الْحَيَّةُ إِلَّا الْحَيَّةَ

سِنَّةٌ أَعْرِفُهَا مِنْ أَخْرَمَ

Şeirin məzmunu: «Bu təbiəti (şücaəti) ata babadan irs aparıbsan. Həqiqətən, şücaətli aradan şücaətli oğul törəyir. Sonra Yezid Əli ibn Hüseyin (ə)-a dedi: «Sənə söz vermişdim ki, üç dənə istəyini yerinə yetirəm. İndi de görüm istəyin nə idi?» Həzrət buyurdu: «Birinci tələbim budur ki, atam Hüseyin (ə) müqəddəs başını mənə ver və mən Onun nazənin camalını görüm. İkinci tələbim budur ki, qarət etdiyiniz əmlaklarımız özümüzə qaytarın. Üçüncüsü isə budur ki, əgər mənə

öldürmək istəyirsənsə, bu qadınları əmanətdar bir şəxsə tapşır, onları Mədinəyə aparsın». Yezid dedi: «Atanın üzünü heç vaxt görməyəcəksən; səni isə bağışladım və öldürməyəcəm; qadınları da özün Mədinəyə aparasan; qarət olunmuş əmlakınızın isə ikiqat qiymətini verərəm. İmam Zeynəlabidin (ə) buyurdu: «Biz sənin əmlakından heç nə istəmirik, tək, mal-dövlətiniz azalmasın! Amma öz qarət olunmuş əmlakınızı istəyirik. Çünki, Rəsulallahın (s) qızı Fatimə (s.ə) toxuduqları paltarlar onların içindədir».

Yezid əmr etdi ki, onların qarət olunmuş əmlaklarını gətirsinlər. O, iki yüz dirhəm pul da İmam Zeynəlabidin (ə)-a verdi. İmam (ə) onu alıb fəqirlərə payladı. Sonra Yezid əmr etdi ki, Əhli-beyt əsirlərini öz vətənlərinə qaytarsınlar. Rəvayət olunur ki, İmam Hüseyin (ə) müqəddəs başını Kərbalaya qaytarıb mübarək bədəni ilə dəfn etdilər.

### **ƏHLİ-BEYTİN KƏRBALAYA GƏLİŞİ**

Ravi deyir: «Əhli-beyt Şamdan İraqa gəldilər. Onlar qafilə başçısına dedilər: «Bizi Kərbaladan apar». Əhli-beyt Kərbalayayətişdilər. Kərbalada ziyarətə gələn Cabir ibn Abdullah Ənsari və Bəni-Haşimdən bir dəstə ilə qarşılaşdılar. Onlar birlikdə şəhidlərə matəm saxladılar.

و أقاموا المأتم الموقرة للأكباد

Əhli-beyt öz ürək yandırıcı ah-belələri ilə əza etdilər. Bu əzadarlıq ətraf məntəqələrdə çadırlarda yaşayan qəbilələr çatdı. Onlar da bu matəmə qoşuldular və bir-neçə gün yas məclisləri qurdular».

### **ƏHLİ-BEYTİN MƏDİNƏ YAĞINLIĞINDA**

Sonra Əhli-beyt Mədinəyə sarı yola düşdü. Bəşir ibn Cəzləm deyir: «Mədinənin yaxıncığına çatdıqda Həzrət Zeynalabidin (ə) atdan düşdü. O xeymələri qurdu və Əhli-beyt orada köç saldılar. İmam Zeynalabidin (ə) buyurdu: «Ey Bəşir, Allah atana rəhmət etsin, o, şair idi. De görüm sən şairsənmi?» Dedim: «Bəli, ey Peyğəmbər oğlu, mən də şairəm».

Buyurdu: «Mədinəyə get və İmam Hüseyin (ə)-ın şəhadət xəbərini camaata çatdır». Mən ata mindim. Sürətlə Mədinə şəhərinə gəldim. Rəsulallahın (s) məscidinə gedib uca səslə ağlayaraq bu şeirləri oxudum:

يا اهل يثرب لا مقام لكم بها  
قتل الحسين فادمعي مدرار  
الجسم منه بكر بلاء مضر ج  
و الراس منه علي القنائة يدار

Şeirin məzmunu: «Ey Mədinə camaatı! Daha Mədinədə qalmağa sizin yeriniz yoxdur, çünki Hüseyin (ə) öldürüldü və O, şəhid olduğu üçün mən bu cür göz yaşı tökürəm. İmam Hüseyin (ə)-ın bədəni Kərbalada al-qana bulaşıbdır və Onun kəsik başını nizəyə sancıb şəhərbəşəhər gözdirdilər». Sonra dedim: «Ey Mədinə əhli! İmam Zeynəlabidin (ə) öz bibiləri və bacıları ilə birlikdə sizin yaxınlığınızda, Mədinənin kənarında köç salıblar. O məni göndərdi ki, bu xəbəri sizə çatdırım». Bunu eşidən mədinəlilər fəryad çəkib ağladılar. Bu çür ağlaşma səsi eşitməmiş və müsəlmanlar üçün həmin gündə acı gün görməmişdim. Gördüm ki, bir qadın İmam Hüseyin (ə) üçün ağlayır və deyir:

نعى سيدى ناع نعا فأوجعا  
و امرضى ناع نعا فأقعجا  
فعينى جودا بالدموع و اسكبا  
و جودا بدمع بعد دمعكما معا  
على من دهى عرش الجليل فزعزعا  
فاصبح هذا المجد والدين أجدعا  
على بن نبى الله و ابن وصيه  
و إن كان عنا شاحط الدار اشسعا

Şeirin məzmunu: «Seyyidim və mövlamın şəhadət xəbəri mənə çatdırdılar. Bu xəbəri eşidərkən ürəyim qan ağladı. Bəs, ey gözlərim, siz çox ağlayın! Çünki Hüseyin (ə)-ın müsibəti Allah ərşini titrətdi. Onun ölümü ilə dinin çırağı söndü. Bəs, ey gözlərim Rəsulallahın (s) və Əli ibn Əbu Talibin (ə) övladlarına ağlayın!» Sonra həmin qadın mənə dedi: «Ey bu xəbəri bizə çatdırıb ürəklərimizi dağlayan, sən kimsən?!» Dedim: «Mən Bəşir ibn Cəzləməm. Mövlam İmam Zeynəlabidin (ə) məni göndərdi. Onlar Mədinənin kənarında köç salıblar». Bəşir deyir: «Mədinə camaatı məni tək qoyub tələsik şəhərdən çıxdılar. Mən də ata qırmanc vurub Əhli-beytin yanına qayıtmaq istədim. Gördüm ki, xalq kütlələri bütün yolları bağlayıbdır. Məcbur olub atdan düşdüm. Çətinliklə özümü xeymələrə çatdırdım. İmam Zeynəlabidin (ə) xeymələrin içində idi. Bir neçə andan sonra xeymədən çıxdı. Həzrətin əlində bir dəsmal var idi. Gözünün yaşını silirdi. Onun arxasınca bir xidmətçi gəlirdi. Xidmətçi o Həzrətə üçün oturmaq gətirdi. İmam Zeynəlabidin (ə) onun üstündə oturdu. Lakin göz yaşını saxlaya bilməyir və ağlayırdı. Qadınların və kənizlərin ah-nalə səsləri ucaldı. Cammat o Həzrətə baş sağlığı verirdilər. Onlar matəm içində qərq olmuşdular».

## İMAM SƏCCAD (Ə)-İN MƏDİNƏ ƏHALİSİNƏ SÖYLƏDİYİ XÜTBƏ

Bu vaxt İmam Zeynəlabidin (ə) əli ilə işarə edib camaatı sakitləşdirdi və dedi:

فَقَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ - مَا لِكَ يَوْمَ الدِّينِ بَارِئُ الْخَلَائِقِ أَجْمَعِينَ الَّذِي بَعْدَ فَارْتَفَعَ فِي  
السَّمَاوَاتِ الْعُلَى وَ قَرُبَ فَشَهِدَ النَّجْوَى نَحْمَدُهُ عَلَى عَظَائِمِ الْأُمُورِ وَ فَجَائِعِ الدُّهُورِ وَ جَلِيلِ الرُّزْءِ وَ  
عَظِيمِ الْمَصَائِبِ أَيُّهَا الْقَوْمُ إِنَّ اللَّهَ وَ لَهُ الْحَمْدُ إِبْتِلَاءًا بِمُصِيبَةٍ جَلِيلَةٍ وَ تِلْمَةً فِي الْإِسْلَامِ عَظِيمَةٍ قُتِلَ  
أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَ عَنَرْتُهُ وَ سَبَيْ نِسَاؤُهُ وَ صَبَّيْنُهُ وَ دَارُوا بِرَأْسِهِ فِي الْبُلْدَانِ مِنْ فَوْقِ عَالِي السِّنَانِ أَيُّهَا  
النَّاسُ فَأَيُّ رَجَالَاتٍ مِنْكُمْ يُسْرُونَ بَعْدَ قَتْلِهِ أَمْ أَنَيْتُهُ عَيْنٌ تَحْبِسُ دَمْعَهَا وَ تُصِنُّ عَنِ انْهَمَالِهَا فَلَقَدْ بَكَتِ  
السَّبْعُ السَّنَادُ...

أَيُّهَا النَّاسُ أَيُّ قَلْبٍ لَا يَتَصَدَّعُ لِقَتْلِهِ أَمْ أَيُّ فُؤَادٍ لَا يَحِنُّ إِلَيْهِ أَمْ أَيُّ سَمْعٍ يَسْمَعُ هَذِهِ التِّلْمَةَ الَّتِي  
تَلَمَّتْ فِي الْإِسْلَامِ أَيُّهَا النَّاسُ أَصْبَحْنَا مَطْرُودِينَ مُشْرَدِينَ مَذْودِينَ شَاسِعِينَ كَأَنَّا أَوْلَادُ تَرْكِ أَوْ كَابِلُ  
مِنْ غَيْرِ جُزْمٍ اجْتَرَمْنَاهُ

وَ لَا مَكْرُوهٍ ارْتَكَبْنَاهُ- مَا سَمِعْنَا بِهِذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ - إِنَّ هَذَا إِلَّا لِخْتِلَاقٍ وَ اللَّهِ لَوْ أَنَّ النَّبِيَّ  
تَقَدَّمَ إِلَيْهِمْ فِي قِتَالِنَا كَمَا تَقَدَّمَ إِلَيْهِمْ فِي الْوَصَاةِ بِنَا لَمَا زَادُوا عَلَى مَا فَعَلُوا بِنَا فَإِنَّا لِلَّهِ وَ إِنَّا إِلَيْهِ  
رَاجِعُونَ.

مِنْ مُصِيبَةٍ مَا أَعْظَمَهَا وَ أَوْجَعَهَا وَ أَكْظَمَهَا وَ أَفْظَعَهَا وَ أَمْرَهَا وَ أَفْدَحَهَا فَعِنْدَ اللَّهِ نَحْتَسِبُ فِيمَا  
أَصَابَنَا وَ مَا بَلَغَ قَاتُهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ.

«Aləmlərin rəbbinə, qiyamət günün hakiminə və bütün məxluqların xaliqinə şükür edirik. Şükür olsun o Allaha ki, ağllar onun dərkindən acizdir və gizli sirlər Onun yanında aşkardır. Həyatın çətinlik və giriftarlıqlarında, dərdli bəla, qəm-qüssə, böyük və ağır müsibətlərdə Allaha şükür edirik. Ey cammat! Allaha şükür olsun ki, bizi böyük müsibətlərlə imtahan etdi. İslamda böyük itki baş veribdir. Həqiqətən Əba Əbdilləh Hüseyn (ə) və onun itrətini öldürdülər; əhli-əyalını əsir etdilər. Onun müqəddəs başını nizəyə sancıb şəhərbəşəhər gəzdirdilər. Bu misilsiz bir faciədir. Ey camaat! Sizin hansı biriniz Hüseyn (ə)-in şəhadətindən sonra şad olacaq? Hansı gözlər ağlamayacaq? Halbuki, adamın şəhadətində yeddi asiman ağladı, deryalar öz dalğaları ilə ona matəm tutdular. Asimanlar guruldadı, yerin fəryadı ucaldı, ağaclar şaxələri, deryadakı balıqlar, müqərrəb Mələklər və bütün səma əhli bu münasibətdə matəm saxladı. Ey cammat! Hansı qəlb Hüseyn (ə)-i istəmir? Hansı qulağın İslamdakı bu itkini eşitməyə təqəti vardır? Ey camaat! Bizi parakəndə edib öz şəhərlərimizdən uzaqlaşdırdılar, güya biz



Türküstan yaxud Kabul əhli idik. Günah və təqsirimiz olmadan bu qədər zülm bizə rəva gördülər. Allaha and olsun əgər Peyğəmbər (s) bizim haqımızda onlara etdiyi sifarişlərin əvəzinə bizimlə müharibə etməklərini fərman versəydi, bu zülm və sitəmdən artıq bir iş görə bilməzdilər. «İnna lillahi və inna iləyhi raciun!»(Biz Allah tərəfindən gəlmişik və Ona tərəf də qayıdacağıq.) Bizim müsibətimiz neçə ürəkyandıran, böyük, acı və çətinidir! Mütəal Allahdan diləyirəm ki, bu müsibətlər və çətinliklərin əvəzində bizə öz əcr və rəhmətini göndərsin, düşmənlərin bizə qarşı etdikləri bu qədər zülmün hesabına yetişsin. Çünki, intiqam alan və qüdrətli yalnız odur».

İmam Zeynəlabidin (ə)-in sözü bura çatanda Suhan ibn Səsəə ibn Suhan (o şil idi) Həzrətdən üzr istəyərək dedi: «Ey Peyğəmbər oğlu, mən şil idim, buna görə də sizə kömək edə bilmədim». Həzrət onun üzrünü qəbul etdi, ondan təşəkkür edərək atası Səsəə üçün rəhmət dilədi.

## **MƏDİNƏ ŞƏHƏRİNİN SİMASI**

Müəllif deyir: «Sonra İmam Zeynəlabidin (ə) əhli-beytlə Mədinəyə daxil oldu. Onlar öz qohum-əqrabasının evlərinə baxırdılar. Elə bil ki, evlər də şəhid olmuş öz sahiblərinə görə növhə oxuyur və ağlayırdılar. Elə bil ki, evlər də İmam Zeynəlabidin (ə)-dan öz sahibləri haqqında soruşur və o Həzrətin qəm-qüssəsini artırırırdılar. İmam Hüseyin (ə)-ın sahibsiz evi elə bil ki, fəryad çəkib ağlayır və deyirdi: «Ey camaat, bu cür fəryad edib növhə oxumağıma görə məni bağışlayın... Siz də bu müsibətdə mənə kömək edin. Çünki, mən öz sahiblərimin ayrılığına ah-nalə edirəm, onların yüksək əxlaqlarına görə darıxır və matəm saxlayır. Onlar mənim gecə-gündüzüm, qaranlıqlarımın çırağı və səhərlərim idilər. Onlar mənim iftixarım, köməyim, kücüm, günəşim və ayım idilər. Çoxlu gecələrdə öz böyüklükləri ilə mənim vəhşətimi aradan apardılar və öz ehsanları ilə məni hörmət etdilər. Səhər çağları Allaha etdikləri duaları qulağıma çatdırdılar və öz qiymətli sirləri ilə mənim qiymətimi də artırdılar. Çoxlu gecələr, öz məclisləri ilə məni zinətləndirdilər. Mənim quru ağaclarımı öz görüşləri ilə yaşıllaşdırdılar, şadlandırıdılar. Çoxlu tərifi laiq ağacları arzu tarlamda əkdilər. Mən onların vucudu ilə bütün uca saraylardan, gözəl qəsrlərdən üstün idim və iftixar edirdim, sevinirdim. Çoxlu ümitsizliyə çatmış arzularımı diriltdilər. Varlıq evimin

astanasında gizli-çürümüş sümüklərin vasitəsi ilə yaranmış qorxularımı məhv etdilər. Lakin ölüm oxu onları nişan aldı və ruzigar mənim paxıllığımı çəkdi. Nəhayət, onlar düşmənlərin arasında qərib qaldılar və müxaliflərin nişan aldıkları oxların hədəfi oldular. Ah! Bu İlahi şəxs (İmam Hüseyn (ə))qanı töküldü. Əfsuslar olsun bu İlahi qoşuna ki, məğlub oldu. Əgər insanlar və cahil xalq mənim matəmimdə şərik olmasalar, köhnə təpələr, viran olmuş evlərin divarları mənim üçün bəsdir. Çünki, onlar da mənim kimi ağlayırlar və qəm-qüssə içində qərqlə olublar. Ey kaş, mən bəşər olurdu! Öz sinəmi düşmənin qılıncı qarşısında qalxan edirdim və onların yolunda canımı qurban verirdim, təkionlar sağ qalıb öz düşmənlərindən intiqqam alırdılar Ah! Nə qədər bu arzularıma çatmaq istəyirəm və nə qədər öz sahiblərimin ayrılığına pərvanə tək yanırım. Dünyadakı hər bir nalə, mənim naləmdən kiçikdir və onların vucudundan başqa heç bir dərman mənim üçün şəfəbəxş deyil. Mən onların matəmində qara paltar geyindim, yas məclisi qurdum. Səbirli olmaqdan naümid oldum». Həmin vaxt ibn Qüteybə sahibsiz evlərə baxaraq ağlayır və deyir:

|                                                |                                                |
|------------------------------------------------|------------------------------------------------|
| فَلَمْ أَرْ أَمْثَالاً لَهَا يَوْمَ حَلَّتْ    | مَرَرْتُ عَلَى أَبْيَاتِ آلِ مُحَمَّدٍ         |
| وَإِنْ أَصْبَحْتَ مِنْهُمْ بِرَعْمِي تَخَلَّتْ | فَلَا يَبْعُدُ اللَّهُ الدِّيَارَ وَ أَهْلِهَا |
| أَذَلَّتْ رِقَابَ الْمُسْلِمِينَ فَذَلَّتْ     | أَلَا إِنَّ قَتْلَى الطَّفِّ مِنْ آلِ هَاشِمٍ  |
| لَقَدْ عَظُمَتْ تِلْكَ الرَّزَايَا وَ جَلَّتْ  | وَ كَانُوا غِيَاثاً نَمَّ أَصْحُوا رَزِيَّةً   |
| لِفَقْدِ حُسَيْنٍ وَ الْبِلَادِ اقْتَسَعَرَتْ  | أَلَمْ تَرَ أَنَّ الشَّمْسَ أَضْحَتْ مَرِيضَةً |

Şeirin məzmunu: «Ali-Mühəmmədin (s)evlərinin yanından keçirdim. Gördüm ki, o evlər Ali-Mühəmmədin (s) ayrılığından rəngləri saralıbdır. Allah-Təala bu sahibsiz evləri və onların sahiblərini öz rəhmətindən məhrum etməsin. Bilməlisiniz ki, Kərbala şəhidlərinin bu dünyayla vidalaşmaları ilə, müsəlmanların zillət altında yaşamaq dövrü başladı. İndi zillət dövrü açıq aşkar müşahidə olunur. Peyğəmbərin (s) övladları həmişə xalqın pənahı idi. İndi isə müsibətə çevrilibdir. Məgər, görmürsən ki, Hüseyn (ə)-in şəhadətindən sonra günəşin rəngi xəstə adamların rəngi kimi saralıbdır və yer bu müsibətə taqət gətirmir? Ey Hüseyn (ə)-in müsibətini eşidənlər, siz də Rəsulallahın (s) övladları kimi matəm tutun!»

## İMAM ZEYNƏLABİDİN (Ə)-İN AĞLAR GÖZLƏRİ

Rəvayət olunur ki, İmam Zeynəlabidin (ə) yüksək helm və səbr məqamına malik olmasıyla yanaşı bu müsibətdə həddindən artıq ağlayırdı. O Həzrət qəm-qüssəsinin həddi hüdudu yox idi.

İmam Sadiq (ə)-dan rəvayət olunur ki, İmam Zeynəlabidin (ə) atasının müsibətindən sonra 40 il ağladı. Halbuki o Həzrət gündüzlər oruc tutur, gecələr ibadət edirdi. Elə ki, iftar vaxtı yetişdi, Həzrətin xidmətçisi Onun üçün su yemək gətirir və deyirdi: «Ağa can,yeməyinizi meyl edin». O buyurdu:

قُتِلَ ابْنُ رَسُولِ اللَّهِ جَائِعاً قُتِلَ ابْنُ رَسُولِ اللَّهِ (ص) عَطْشَاناً

«Peyğəmbərin (s) oğlu İmam Hüseyin (ə) ac susuz qətlə yetirildi!» O Həzrət həmişə bu sözləri deyir və ağlayırdı. Hətta gözlərinin yaşı yeməklə qarışırdı. İmam Zeynəlabidin (ə) ömrünü beləcə keçirib dünyadan getdi.

İmam Zeynəlabidin (ə) xidmətçisi belə nəql edir: «Bir gün İmam (ə) səhraya getdi və mən də arxasınca getdim. Gördüm ki, o Həzrət alnını bir daşın üstünə qoyub səcdə edir. Ayaq saxladım. Onun ağlamaq səsinə eşidirdim. O min dəfə dedi: «La ilahə illəllahu həqqən həqqa la ilahə illəllahu təəbbüdən vəriqqa; la ilahə illəllahu imanən və təsdiqən və sidqa». Sonra başı səcdədən qaldırdı. Gördüm ki, o Həzrət üzü və mübarək saqqalı gözünün yaşı ilə islanıbdır. Dedim: «Ey mövlam, sizin qəm-qüssənizin sonu yoxdurmu? Sizin ağlamağınız sona çatmazmı? Həzrət buyurdu: «Yaqub ibn İsaq ibn İbrahim özü və atası peyğəmbər idi. Onun on iki oğlu var idi. Allah-Təalaonlardan birini Yaqubun gözündən uzaqlaşdırdı. O zaman Yaqubun başı qəm-qüssədən ağarmış, beli bükülmüşdü. Ağlamaqdan gözü tutulmuşdur. Halbuki oğlu diri idi. Amma mən atam, qardaşım və on yeddi nəfər Əhli-beytimin ölümünü öz gözümlə görmüşəm. Onlar Kərbalanın isti torpağı üstünə düşmüşdülər. Belə olan halda qəm-qüssəm neçə qurtara bilər və ağlamağım neçə sona çata bilər?»

Müəllifin son sözü: «Bu ürəkağrıdıçı sözləri kim Kərbala şəhidlərinə çatdırıb deyə bilər: «Siz öz ayrılıq və bu hicranla bizə qəm paltarını geyindirdiniz. Bu paltar heç vaxt köhnəlməz, aradan getməz və lakin bizi qocaldıb öldürəcək. Sizin görüşünüz və vüsalinizlə bizi güldürən ruzigar bu gün hicranınızla bizi ağladır. Sizin ayrılığınızla ruzigarımız qaraldı. Halbuki, qaranlıq gecələrimiz nurunuzla işıqlandırılmışdır».<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Bir şeirdən iqtibasla.

## **MÜNDƏRACAT**

### **ÖN SÖZ**

#### **BİRİNCİ HİSSƏ:**

İMAM HÜSEYN (Ə)-İN TƏVƏLLÜDÜNDƏN KARBALAYA GƏLDİYİ GÜNƏ  
QƏDƏRKİ DÖVR

İMAM HÜSEYN (Ə)-İN TƏVƏLLÜDÜ

ÜMMÜL-FƏZLİN YUXUSU VƏ ONUN TƏBİRİ

CƏBRAİLİN İMAM HÜSEYN (Ə)-İN ŞƏHADƏTİNİ XƏBƏR VERMƏSİ  
MUAVİYƏNİN ÖLÜMÜ VƏ YEZİDİN MƏKTUBU

İMAM HÜSEYN (Ə)-İN ÖZ ŞƏHADƏTİNDƏN XƏBƏRDAR OLMASI

İMAM HÜSEYNİN (Ə)-İN MƏDİNƏDƏN MƏKKƏYƏ HİCRƏTİ

KÜFƏ CAMAATININ İMAM HÜSEYN (Ə)-İ DƏVƏT ETMƏSİ

MÜSLİM İBN ƏQİLİN KÜFƏYƏ SƏFƏRİ

İBN ZİYAD KÜFƏNİN VALİSİ OLUR

MÜSLİM HANİNİN EVİNƏ PƏNAH APARIR

MÜSLİM İBN ƏQİLİN QİYAMI

MÜSLİM, HANİ VƏ ONLQARIN ŞƏHADƏTİ

İMAM HÜSEYN (Ə) İRAQA DOĞRU HƏRƏKƏTİ

İMAM HÜSEYN (Ə)-İN KƏRVANININ MƏKKƏDƏN KÜFƏYƏ DOĞRU  
HƏRƏKƏTİ

MƏLƏKLƏRİN İMAM HÜSEYN (Ə) KÖMƏYİNƏ GƏLiŞİ

İMAM HÜSEYN (Ə)-İN ƏBA HÜRRƏ İLƏ GÖRÜŞÜ

ZUBEYR İBN QEYNİN İMAM HÜSEYN (Ə)-İN HÜZURUNA GƏLiŞİ

QEYS İBN MÜSƏHHƏRİN ŞƏHADƏTİ

HÜRR İBN YƏZİD İMAM HÜSEYN (Ə)-İN YOLUNU BAĞLAYIR

İMAM HÜSEYN (Ə)-İN KƏRBƏLAYA DAXİL OLMASI

ZEYNƏBƏ (S.Ə)-İN DÖZÜMSÜZLÜYÜ

#### **İKİNCİ HİSSƏ**

AŞURA GÜNÜNDƏ BAŞ VERƏN HADİSƏLƏR

ŞƏHADƏTƏ YETƏNLƏR VƏ XEYMƏLƏRİN QARƏTİ

İMAM HÜSEYN (Ə)-İN KƏRBALADA BİRİNCİ XÜTBƏSİ  
HƏZRƏT ABBASA GƏTİRİLƏN AMANNAMƏ  
İMAM HÜSEYN (Ə)-İN ÖMRÜNÜN AXIRINCI GECƏSİ  
AŞURA GÜNÜN SƏHƏRİ  
ÖMƏR İBN SƏDİN ƏMRİ İLƏ DÖYÜŞÜN BAŞLANMASI  
HÜRR İBN YƏZİDİN İMAM HÜSEYNƏ (Ə) QOVUŞMASI  
QARA QULUN MEYDANA GETMƏSİ  
AŞURA GÜNÜNÜN GÜNORTA NAMAZI  
ƏLİ ƏKBƏR (Ə)-İN ŞƏHADƏTİ  
HƏZRƏT QASİM (Ə)-İN ŞƏHADƏTİ  
SÜDƏMƏR UŞAĞIN ŞƏHADƏTİ  
HƏZRƏT ABBAS (Ə)-İN ŞÜCAƏTİ VƏ FƏDAKARLIĞI  
ŞƏHİDLƏR AĞASI İMAM HÜSEYN (Ə) MEYDANA GEDİR  
İMAM HƏSƏN (Ə)-İN OĞLU ABDULLAHIN ŞƏHADƏTİ  
İMAM HÜSEYN (Ə)-İN ÖMRÜNÜN SON ANLARI  
İMAM HÜSEYN (Ə) ŞƏHİD OLANDAN SONRA  
XEYMƏLƏRİN QARƏTİ VƏ YANDIRILMASI  
ZEYNƏBƏ (S.Ə) QARDAŞININ CƏNAZƏSİ ÜSTÜNDƏ AĞLAYIR  
KÜFƏ QOŞUNUNDAN BİR DƏSTƏYƏ ÜZ VERƏN ƏZAB  
FATİMƏYİ-ZƏHRA (S.Ə) MƏHŞƏRDƏ

### **ÜÇÜNCÜ HİSSƏ**

MƏDİNƏYƏ QƏDƏR BAŞ VERMİŞ HADİSƏLƏR  
KƏRBALA KARVANI KÜFƏ VƏ ŞAM ŞƏHƏRİNƏ SARI HƏRƏKƏT EDİR  
ŞƏHİDLƏRİN BAŞLARI KÜFƏDƏ  
ŞƏHİRLƏRİN DƏFNİ VƏ ƏSİRLƏRİN KÜFƏYƏ DAXİL OLMASI  
HƏZRƏT ZEYNƏB (S.Ə)-İN XÜTBƏSİ  
İMAM HÜSEYN (Ə)-İN QIZI HƏZRƏT FATİMƏ (S.Ə)-İN XÜTBƏSİ  
ÜMMÜ-GÜLSÜM (S.Ə)-İN XÜTBƏSİ  
İMAM SƏCCAD (Ə)-İN XÜTBƏSİ  
ƏHLİ-BEYT İBN ZİYADIN MƏCLİSİNDƏ  
ABDULLAH ƏFİFİN ŞÜCAƏTİ  
ƏHLİ-BEYTİN KÜFƏDƏN ŞAMA GƏLİŞİ BİR QOCA ŞAMLI  
ƏHLİ-BEYT ƏSİRLƏRİ YƏZİDİN MƏCLİSİNDƏ  
HƏZRƏT ZEYNƏB (S.Ə)-İN XÜTBƏSİ  
ŞAMLI BİR KİŞİ YƏZİDİN MƏCLİSİNDƏ  
SƏKİNƏ (S.Ə)-NİN YUXUSU.  
RÜM PADŞAHININ SƏFİRİ  
MİNHALIN ƏHVALATI  
ƏHLİ-BEYTİN KƏRBALAYA GƏLİŞİ  
ƏHLİ-BEYTİN MƏDİNƏ YAĞINLIĞINDA  
İMAM SƏCCAD (Ə)-İN MƏDİNƏ ƏHALİSİNƏ SÖYLƏDİYİ XÜTBƏ  
MƏDİNƏ ŞƏHƏRİNİN SİMASI  
İMAM ZEYNƏLABİDİN (Ə)-İN AĞLAR GÖZLƏRİ

